

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

DİNLER TARİHİ BİLİM DALI

İNCİLLER'E VE KUR'AN'A GÖRE HZ. İSA'NIN MESAJI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

NİAZ ÇAVGALOV

BURSA 2012

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

DİNLER TARİHİ BİLİM DALI

İNCİLLER'E VE KUR'AN'A GÖRE HZ. İSA'NIN MESAJI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

NİAZ ÇAVGALOV

DANIŞMAN

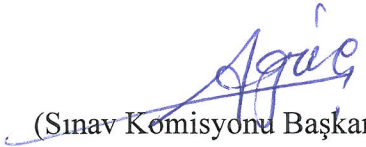
YRD. DOÇ. DR. SÜLEYMAN SAYAR

BURSA 2012

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı'nda 701021018 numaralı Niaz Çavgalov'un hazırladığı "İnciller'e ve Kur'an'a Göre Hz. İsa'nın Mesajı" konulu (Yüksek Lisans Yeterlik Tezi) ile ilgili tez savunma sınavı, 10.08.2012 günü 15:00-16:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin oybirliğiyle başarılı/başarısız olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

(Sınav Komisyonu Başkanı)

Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet GÜÇ

Üye (Tez Danışmanı)

Uludağ Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Süleyman SAYAR

Üye

Prof. Dr. Recep CİCİ
Uludağ Üniversitesi

10/08/2012

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Lale KARABIYIK

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Niaz ÇAVGALOV
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Bilim Dalı : Dinler Tarihi
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : X+111
Mezuniyet Tarihi : .../.../ 2012
Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Süleyman SAYAR

İNCİLLER'E VE KUR'AN'A GÖRE HZ. İSA'NIN MESAJI

Bu araştırmanın konusu İnciller'e ve Kur'an'a göre Hz. İsa'nın mesajıdır. Hz. İsa'nın mesajı konusu hem İnciller'de hem de Kur'an'da yer almaktadır. Kur'an'daki bilgi ve belirlemeler İnciller'deki bilgileri tashih edecek niteliktedir.

Araştırmanın ilk bölümünde İsa'nın hayatı ve peygamberliği, ikinci bölümde ise mesajı ele alınmıştır. Önce İncillerin mesaj içeren metinleri belirlenmiş, ahlâk ve ibadet altbaşlıkları çerçevesinde ilgili mesajlar incelenmiştir. Temel mesajın Tanrı'nın Egemenliği (Melekûtu) olduğu, İsa'nın İncillerde birçok yerde bunu vaaz ettiği görülmüştür. Kur'an'da ise Hz. İsa'nın mesajı diğer peygamberlerin mesajlarıyla uyum içindedir. Hz.İsa İsrailoğulları'nı tevhide ve ahlâklı olmaya davet etmiş, onları içine düştükleri dinî ve ahlâkî çöküntü konusunda uyarmıştır.

Anahtar Sözcükler:

İsa, Meryem, İncil, Kur'an, Mesaj.

ABSTRACT

Name and Surname : Niaz CHAVGALOV
University : Uludag University
Institution : Social Science Institution
Field : Philosophy and Religion
Branch : History of Religions
Degree Awarded : Master
Page Number : X + 111
Degree Date : / / 2012
Supervisor (s) :

The Message of Jesus According to the Gospels and the Qur'an

The subject matter of this thesis is the message of Jesus according to the Gospels and the Qur'an. Both the Gospels and the Qur'an contain his messages. The information provided by the Qur'an confirms those of the Gospels.

The first chapter of this study deals with the life and prophethood of Jesus, while the second chapter with his message. Firstly, the texts in the Gospel containing his message are determined, and classified as ethical and ritual. The basic message of Jesus is the kingdom of heaven, which the Gospels repeat many times. On the other hand, the message of Jesus is compatible with those of other prophets. Jesus called the Jews to believe the oneness of God and to be morally justified. He also warned them against the religious and ethical corruption they were in.

Key Words:

Jesus, Mary, Gospel, Qur'an, message.

ÖNSÖZ

İslâm dinine göre yüce Allah, insanlık tarihi boyunca, emir ve yasaklarını insanlara ulaştırmak ve onları aydınlatmak amacıyla peygamberler göndermiştir. İlk peygamber Hz. Âdem, son peygamber ise Hz. Muhammed (s.a.s)'dir. Bu iki peygamber arasında pek çok peygamber gelmiş, Allah'ın emir ve yasaklarını kavimlerine açıklamış, onları Allah'ın yoluna davet etmiştir. Bu peygamberlerden birisi de Hz. İsa'dır.

Hız. İsa bir Yahudi peygamberi olarak Filistin bölgesinde yaşamıştır. Peygamberlik yönüyle diğer peygamberlerden farklı olmamakla birlikte, Hız. İsa'yı diğer peygamberlerden ayıran en önemli özellik onun Allah'ın özel lütuflarına mazhar olmasıdır. Hız. İsa nebevî özelliklere sahip bir aileden gelmiş ve doğumu bütün insanlardan farklı olmuştur. O, olağanüstü bir şekilde Hız. Meryem'den babasız olarak dünyaya gelmiştir. Ölümü de, doğumuyla başlayan ve tebliğ hayatı boyunca süren olağanüstülüklerin bir devamı niteliğinde mucizevî bir şekilde gerçekleşmiştir.

Hız. İsa'nın hayatı ve kavmine Allah'ın mesajını köy köy dolaşarak vaaz etmesi İnciller'de yer almaktadır. Kur'an-ı Kerim'de de Hız. İsa'nın hayatı ve mesajına dair önemli açıklamalar vardır. Bu çalışmada, Hız. İsa'nın mesajları, Hıristiyanlarca resmî (kanonik) kabul edilen İnciller ve Kur'an-ı Kerim esas alınarak tespit edilmiş ve değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Tez bir giriş ve iki ana bölümden oluşmaktadır.

Giriş kısmında tezin amacı, yöntemi ve kaynaklarıyla ilgili bilgi ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Birinci bölümde Hıristiyan kutsal kitabının bir bölümünü oluşturan Dört İncil'de Hız. İsa'nın doğumu, gençliği, mucizeleri ve ölümü; Kur'an-ı Kerim'de Hız. İsa'nın hayatı hakkında kısa bilgi verilmiştir. İnciller'deki bilgiler ayrı ayrı yansıtılarak meydana gelen değişikliklere dikkat çekilmiştir. İkinci bölümde ise, İnciller'de ve Kur'an-ı Kerim'de Hız. İsa'nın mesajı inceleme konusu yapılmıştır. İnciller'de Hız. İsa'nın vaazları, inanç, ahlâk ve ibadetle ilgili mesajları;

Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın mesajının esası, teslim, çarmıh ve aslî suçun yanlışlığı ile bunlara yönelik Kur'anî belirlemeler ortaya konulmuştur.

Çalışma süresince maddî-manevî katkısını esirgemeyen ve çalışmamın bu duruma gelmesinde her türlü yardımı sağlayan danışman hocam Yard. Doç. Dr. Süleyman Sayar'a; literatür temini ve yol gösterici tavsiyelerinden dolayı hocam Doç. Dr. Muhammed Tarakçı'ya ve son olarak hocam Prof. Dr. Ahmet Güç'e en samimi teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca, okumalarıyla destek veren Ömer Demir başta olmak üzere bana yardımcı olan tüm arkadaşlarıma da teşekkür borçluyum.

Niaz ÇAVGALOV

Bursa 2012.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1
A. ARAŞTIRMANIN AMACI	1
B. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE KAYNAKLARI.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCİLLER'E VE KUR'AN'A GÖRE

HZ. İSA'NIN HAYATI VE PEYGAMBERLİĞİ

I. İNCİLLER'E GÖRE HZ. İSA.....	6
A. İSA'NIN NESEBİ	7
B. DÜNYAYA GELİŞİ.....	8
D. ÇOCUKLUĞU	10
E. VAFTİZ OLUŞU	12
F. PEYGAMBER OLUŞU	13
G. HZ. İSA'NIN MUCİZELERİ.....	15
1. Babasız Dünyaya Gelişi.....	15
2. Kör, Sağır ve Dilsizleri İyileştirmesi	16
3. Ölülerini Diriltmesi	18
4. Suyu Şaraba Çevirmesi	19

5. İsa'nın Tabiattaki Olağan Düzene Müdahale Etmesi	20
6. Az Bir Yiyecekle Büyük Kalabalıkları Doyurması	21
7. Suretinin Değişmesi	22
8. Gelecekte Gerçekleşecek Olayları Önceden Haber Vermesi	23
9. Cüzzamlıların İyileştirmesi	25
10. Cinleri Çıkarması veya Kovması	25
H. ROMALILARIN DÜŞMANLIKLARI	27
I. BİR MESİH BEKLENTİSİ	29
İ. HALKIN HZ. İSA'YA KARŞI TEPKİLERİ	30
K. HAVARİLERİNİ SEÇMESİ	31
L. ÇARMIHA GERİLMESİ	32
M. VEFATI	34
II. KUR'AN'A GÖRE HZ. İSA	36
A. BABASIZ DOĞUŞU	39
B. MESİH OLUŞU	42
C. MUCİZELERİ	44
1. Çamurdan Kuş Yaratması	45
2. Hastaları İyileştirmesi	45
3. Ölülerini Diriltmesi	46
4. Gaybdan Haber Vermesi	47
5. Havarilerine Gökten Sofra İnmesi	47
D. VEFATI	48

İKİNCİ BÖLÜM

İNCİLLER'E VE KUR'AN'A GÖRE

HZ. İSA'NIN MESAJI

I. İNCİLLER'E GÖRE HZ. İSA'NIN MESAJI	52
A. MESAJ İÇEREN METİNLER	55
1. Zeytin Dağı Vaazı	56
2. Havarilerine Vaazı	61
3. Yahya İle İlgili Vaazı ve Tövbe Etmeyen Kentleri Kınaması	63

4. Ferisîler'e Vaazı.....	65
5. Deniz Kıyısında Halka Simgesel Vaazı.....	66
B. HZ. İSA'NIN MESAJI	69
1. Ahlâk ve Sosyal Yaşamla İlgili Mesajlar	69
a. Adalet	70
b. Sevgi.....	72
c. Affetme/Bağışlama.....	73
d. Tövbe.....	74
e. Alçakgönüllülük	75
f. Yalan Yere Yemin	76
g. Zina	76
h. Gösterişten Kaçınma	77
1. Evlilik ve Boşanma	78
2. İbadetle İlgili Mesajlar.....	80
a. Dua	80
b. Sadaka	82
c. Oruç.....	83
II. KUR'AN'A GÖRE HZ. İSA'NIN MESAJI	84
A. HZ. İSA VE "İNCİL"	88
B. HZ. İSA'NIN TEBLİĞ ETTİĞİ DİNÎ ESASLAR.....	92
C. TESLİS	94
D. ASLÎ GÜNAH VE ÇARMIH.....	98
SONUÇ	102
BİBLİYOGRAFYA	106
ÖZGEÇMİŞ	111

KISALTMALAR

a.g.e.	:	adı geçen eser
a.g. tez	:	adı geçen tez
a.g.md	:	adı geçen madde
a.g.m.	:	adı geçen makale
bs.	:	baskı/basım
bkz.	:	bakınız
DİA	:	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
md.	:	madde
M.S.	:	milattan sonra
M.Ö.	:	milattan önce
c.	:	cilt
ev.	:	Çeviren
Hz.	:	Hazreti
s.	:	sayfa
sy.	:	sayı
s.a.s.	:	Sallallahu Aleyhi ve Sellem
T.D.V.	:	Türkiye Diyanet Vakfı
trc.	:	tercüme eden
vb.	:	ve benzerleri
ve dğr.	:	ve diğeri
yy.	:	yüzyıl

GİRİŞ

A. ARAŞTIRMANIN AMACI

Hz. İsa'nın kıssası ve mesajı, üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu konuyu seçmemizin sebebi, söz konusu kıssanın günümüze dikkate değer açılımlar sunabileceği düşüncesidir. Dolayısıyla Hz. İsa'nın içinde bulunduğu tarihî şartların ve onun bir peygamber olarak yaptıklarının dikkatli bir şekilde ele alınması ve çözümlenmesi gerekmektedir. Bugün bu konunun yeterince ele alındığı söylenemez.

İnciller'de ve Kur'an'da Hz. İsa'nın hayatı ve mesajına dair bilgiler mevcuttur. Çalışmanın birinci bölümü İnciller'e ve Kur'an'a göre Hz. İsa'nın hayatı konusuna ayrılmış; burada İncillerdeki farklı anlatımlar da birlikte verilmiştir. Kur'an'daki bilgiler genel olarak Hıristiyan kutsal metinlerindeki bilgilere cevap niteliği taşımaktadır. Onun için Kur'an'daki Hz. İsa'nın hayatı ile ilgili bilgiler olduğu gibi verilerek imkân ölçüsünde İnciller'deki bilgilerle kıyaslanmıştır.

İslâm'da Hz. İsa'nın yeri peygamberler çerçevesinde bir anlama sahiptir. Ancak Müslümanların bu noktada bilgi yetersizliklerinden de söz etmek gerekmektedir. Müslümanların Hz. İsa'nın kıssası ve mesajı hakkındaki bilgi eksikliğinin belli sebepleri vardır. Bunlardan birisi, Hz. İsa'nın peygamberlik hayatına ilişkin bilgilere diğer peygamberlerin mesajlarına göre Kur'an'da daha az yer verilmesidir. Buna bağlı olarak Hz. İsa'nın hayatı ve tebliğ süreci Müslümanlarca üzerinde yeterince durulmayan bir konu olmuştur. Meselâ daha erken döneme ait olmakla birlikte Hz. Musa'nın tebliği, Hz. Yusuf'un başından geçen olaylar Müslümanlarca Hz. İsa'nın tebliğ hatıralarından daha çok bilinen ve üzerinde durulan konular olagelmıştır.

Sebeplerin bir diğeri de İnciller'in esas İncil olmadığı, bu yüzden onları okuyarak doğru bir bilgi öğrenilemeyeceğidir. Bu kabul ise, Hz. İsa'nın İnciller'den öğrenilemeyeceği şeklindeki bir sonuca ve bu da onun yaşadığı tarihsel ortama ilişkin bir kaynağın dışlanmasına yol açmıştır. Aslında bu pek geçerli bir sebep gibi

görünmemektedir. Çünkü geleneğimizde Kur'an'ın kendileri hakkında konuştuğu peygamberlere ait kıssaların Eski Ahit ve sahih kabul edilmeyen başka İsrailiyat malzemesiyle desteklenmeğe çalışıldığı bir gerçektir.

Hz. İsa'ya yönelik olarak geliştirilen bazı yorumların yanlış bir şekilde benimsenmesi de Hz. İsa'nın gerektiği gibi anlaşılmasının önünde bir engel olmuştur. Meselâ onun mesajının pasifizme ve düalistik bir dünya görüşüne kapı açtığı şeklinde yorumlar yapılmıştır. Hıristiyanlar bu yolla Hıristiyanlığın barışçıl bir din olduğunu göstermeğe çalışmışlar; Müslümanlarsa bu pasifizm yorumunu doğru imiş gibi kabul ederek Hıristiyanlığı tenkit etme gayretine girmişlerdir. Bunlar, bize göre, Hz. İsa'nın yapmak istediğinin gereği gibi değerlendirilememesi sonucunda ortaya çıkan yanlış yorumlardır.

Bu yüzden araştırmamızın ikinci bölümü İsa'nın mesajı konusuna ayrılmıştır. Asıl amaç Ülü'l-Azm peygamberlerden olan Hz. İsa'nın mesajını ortaya çıkarmaktır. Bu konuda ulaşılan bilgiler diğer peygamberler gibi Hz. İsa'nın da Allah'tan aldığı mesajı kusursuz olarak tebliğ ettiğini göstermektedir. Sonuç olarak Hz. İsa ahlâkî, toplumsal, siyasî bir kısım üstün vasıfları insanlara öğretmiştir. Kendisi ne bir Tanrı, ne de Tanrı'nın oğlu olduğunu tebliğ etmiş; aksine her zaman bir kul, bir peygamber olduğunu söylemiştir. Köy köy, kasaba kasaba dolaşarak Allah'tan aldığı mesajı insanlara ulaştırmıştır.

İnsanlık tarihine bakıldığında, ilahî dinlerin temelinde nübüvvet müessesesinin yer aldığı görülmektedir. İlahî mesajın insanlığa ulaştırılması ancak bu şekilde mümkün olabilmiştir. Tarih boyunca Allah tarafından birçok peygamber gönderilmiş ve bu peygamberler görevlerini tamamladıktan sonra bu dünyadan ayrılmışlardır. Peygamberler gönderildikleri toplumlarda hemen kabul görmemiş ve türlü sıkıntılarla karşılaşmışlardır. Çoğu zaman, onların, doğruluklarını tasdik edecek ve sözlerini onaylayacak deliller ortaya koymaları gerekmiş; işte bu noktada doğruluk iddialarını ispatlayacak çeşitli mucizeler göstermişlerdir.

Hz. İsa da bu süreci yaşayan peygamberlerden biridir. Doğumu olağanüstü bir şekilde gerçekleşen Hz. İsa, tebliğ hayatı boyunca vaaz ve nasihatler vererek insanları imana davet etmiş, bu tebliğ faaliyetini yürütürken de yer yer vaazlarının hakikatini ispatlamak için pek çok mucize göstermiştir. Yahudi toplumunda İsa'nın mesajının

yayılmasına ve müminlerin çoğalmasına onun şahsında gerçekleşen bu mucizeler de önemli ölçüde etkili olmuştur.

İslâm inancına göre ise Hz. İsa, yüce Allah'ın özel lütuflarına mazhar olmuş bir peygamberdir. O da diğer peygamberler gibi bir insandır ve gerçekleştirdiği mucizeler Allah'ın izniyle gerçekleşmiştir. Onunla ilgili ortaya çıkan inanışlar büyük ölçüde sağlığında onu görmeyen ve yaşadıklarına şahitlik etmeyen Pavlus tarafından oluşturulmuştur. Bu inanışlar Yeni Ahit'in Dört İncil'den sonraki kitaplarında da görülmektedir.

B. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE KAYNAKLARI

İslâm kültüründeki Hz. İsa ile Hıristiyan kültüründeki İsa arasında belirgin farklar olduğu bilinen bir gerçektir. İsa da diğer peygamberler gibi tevhid inancını insanlığa sunan bir beşer olduğuna göre onu insanüstü bir konuma taşıyan rivâyetlerin incelenmesi ve Kur'an ışığında sorgulanması önem arz etmektedir. Çalışmamız, İnciller'e ve Kur'an-ı Kerim'e göre Hz. İsa'nın hayatı ve mesajının tespiti açısından bu sorgulamaya katkıda bulunma niteliğindedir.

Araştırmada kutsal kitap, ansiklopedi, kitap, dergi ve tez gibi kaynaklar tarihsel yöntemle taranmış; bu kaynaklardan toplanan bilgiler dinler tarihi biliminde uygulanan yöntemler çerçevesinde metin haline getirilmiştir. Kaynaklardan Hz. İsa ile ilgili mesaj içeren metinleri tespit ederken Hıristiyanlıkla ilgili temel kaynak olan İnciller ve İslâm'la ilgili temel kaynak olan Kur'an-ı Kerim esas alınmıştır. Nakledilen bilgi ve olaylar objektif bir yaklaşımla ve metinlerde geçtiği şekliyle ortaya konulmuştur. Ayrıca, İnciller'deki farklılık ve benzerlikler göz önünde bulundurularak metinlerin karşılaştırılmasına gidilmiştir.

İslâm kaynaklarından tefsirlere, tarih kitaplarına, tez ve makalelere de müracaat edilmiştir. Özellikle konuyla alakalı âyetler çerçevesinde Kur'an-ı Kerim'den edinilen temel bilgiler bu kaynaklardan genişletilerek açıklanma yoluna gidilmiş; İnciller'e ve Kur'an'a göre ayrı ayrı başlıklar altında incelenen meseleler sonuçta mümkün olduğu kadarıyla karşılaştırma ve değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Yararlanılan kaynaklar çerçevesinde T.D.V. İslâm Ansiklopedisi, peygamberler tarihi ile genel dinler tarihi kitapları, Hıristiyanlıkla ilgili müstakil araştırmalar yanında; Taberî, İbn Kesîr, Razî tefsirleri ve çağdaş tefsirlerden Elmalılı, Ömer Nasuhi Bilmen, Seyyid Kutup ve Mevdûdî'nin eserleri özellikle zikredilmelidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCİLLER'E VE KUR'AN'A GÖRE

HZ. İSA'NIN HAYATI VE PEYGAMBERLİĞİ

I. İNCİLLER'E GÖRE HZ. İSA

Hiz. İsa'nın şahsiyeti ve misyonu başlı başına bir araştırma konusu olsa da, İnciller'de yer alan Hiz. İsa'nın mesajına geçmeden önce, Hiz. İsa'nın İnciller çerçevesinde Hıristiyanlıktaki konumundan kısaca bahsetmek uygun olacaktır.

Hıristiyanlara göre İsa'nın bedeni insan, ruhu Tanrı'dır. Hiz. İsa "Tanrı'nın Oğlu"dur. Tanrı, İsa'da bedenleşmiştir. Tanrı, insanı Adem'den beri devam edip gelen aslî günahı kurtarmak için oğlunu göndermiş, o da kendini çarmıhta feda ederek insanlığı kurtarmıştır. Tanrı, insanlara, sevgi ve merhametini göstermek için İsa Mesih suretinde yaklaşmış ve aralarında yaşamıştır. İsa'ya tapınmak, ona kul olmak Tanrı ile temas kurmaktır. Çünkü o, Tanrı ile aynı özdedir. Tanrı gibi mükemmeldir. O gerçek Tanrı'dır. İsa çeşitli mucizeleri, ölmesi ve sonra dirilmesiyle Tanrı olduğunu göstermiştir.¹

Hıristiyanlar; "Ben ve Baba biriz"², "Her şey Babam tarafından bana verildi ve Babadan başka hiç kimse Oğlu bilmez"³, "Kelâm Allah idi ve Kelâm beden olup inâyet ve hakikatle dolu olarak aramızda sakin oldu"⁴ şeklindeki İncil metinlerine dayanarak böyle bir inanç içine girmişlerdir. Ayrıca İnciller'de Hiz. İsa için kullanılan "Allah'ın oğlu", "Rab", "Allah'ın kuzusu" gibi deyimler de Hiz. İsa'nın ulûhiyetine delil olarak kabul edilmiştir.⁵

Hıristiyanlarca Hiz. İsa'nın ulûhiyetine delil olarak gösterilen bu ifadelerin yanı sıra İnciller'de Hiz. İsa'nın ulûhiyetine ters düşen ve Allah'ın birliğini savunan "Ey baba, göğün ve yerin rabbi"⁶, "...Allah'ımız Rab bir olan Rabdir, O birdir, ondan başkası yoktur"⁷ gibi ifadeler de bulunmaktadır. Yine İnciller'de Hiz. İsa için "Yusuf

¹ Günay Tümer - Abdurrahman Küçük, **Dinler Tarihi**, Ocak Yayınları, Ankara 1988, s. 150-151.

² Yuhanna, 10/30.

³ Matta, 11/27.

⁴ Yuhanna, 1/1,14.

⁵ Tümer-Küçük, a.g.e., 146.

⁶ Matta, 11/25.

⁷ Markos, 12/29-33.

oğlu”, “Davut oğlu”, “İnsan Oğlu” gibi sıfatlar⁸ yer almakta; İnciller’e göre Hz. İsa, ilahî emirleri tamamlamak için gelmiş⁹ “bir peygamber” olarak tasvir edilmektedir.¹⁰

İnciller’de yer alan bu ifadeler Hz. İsa’nın insan mı, tanrı mı oluşu konusunda çeşitli tartışmalara neden olmaktadır. Asırlar boyunca tartışılan bu konu, 325 İznik, 431 Efes ve 451 Kadıköy konsillerinde alınan kararlarla İsa’nın insanî ve ilahî olmak üzere iki tabiatı fakat bir tek şahsiyeti olduğu kabul edilerek, Tanrı’nın Oğlu olması hasebiyle Teslis’in¹¹ bir unsurunu teşkil ettiği resmen ilân edilmiştir.¹² Tanrı’nın oğlu deyiimiyle başlayan gelişme, İsa’nın Tanrı kabul edilmesine kadar varmıştır. Tezimizin konusu itibariyle bu meselenin detaylarına girmeyeceğiz.

A. İSA’NIN NESEBİ

Hz İsa’nın soy kütüğü İnciller’den sadece Matta ve Luka İncillerinde geçmektedir. Matta İncili, İsa’nın soy kütüğünü Hz. İbrahim’e kadar götürmekte, ondan ileriye götürmemektedir.¹³ Luka İncili ise İsa’nın nesebini Hz. Adem’e kadar ulaştırmaktadır.¹⁴ Matta’da Hz. İsa’dan Hz. İbrahim’e kadar kırk iki kişi sayılırken, Luka’da elli beş kişi sayılmaktadır. Luka, Hz. İbrahim’den Hz. Adem’e kadar ayrıca yirmi kişi saymaktadır ki bu kısım Matta’da yoktur. Luka’nın verdiği soy kütüğünde toplam isim sayısı yetmişbeşe ulaşmaktadır.

⁸ Matta, 11/19, 20/28, 24/30, 26/24; Markos, 9/9; Luka, 17/24; 18/8; Yuhanna, 5/27, 8/40.

⁹ Matta, 5/17, 6/10.

¹⁰ Matta, 21/11; Yuhanna, 6/14.

¹¹ Hristiyanlık’taki Teslis (Üçlü birlik: Baba-Oğul-Kutsal Ruh) teriminin İnciller’de geçmediği, bu terimin ilk kez M. 180 yılında Antakyalı Teophilus tarafından kullanıldığı, ancak bu kavramın temellerinin Matta, 28/19’da bulunduğu ifade edilmektedir. Hristiyanlar, Teslis’ten bahsettiklerinde üç Tanrı’yı değil, Tanrı’nın üç “Hipostaz”ını yani Tanrı’nın üç var olma veya etkin olma tarzını kastettiklerini ifade etmektedirler. Onlar Tanrı’nın birçok isim ve sıfatının olabileceğini, ancak onun üç sıfatının ebedi ve gerekli olduğunu bundan dolayı da bunu Teslis anlayışıyla ifade ettiklerini iddia etmektedirler. Buna göre Hristiyanlar Tanrı’nın kendinde aşkın doğasına “Baba”, İsa’da tenleşen kelamına “Söz”, Tanrı’nın yaratılmış evrende için yaratıcılığına “Ruh” demektedirler (Bkz. Thomas Michel, Hristiyan Tanrı Bilimine Giriş, İstanbul 1992, s. 65-70).

¹² Ömer Faruk Harman, “İsa”, **T. D. V. İslâm Ansiklopedisi**, c. XXII, İstanbul 2000, s. 468.

¹³ Matta, 1/1-17

¹⁴ Luka, 3/23-38.

B. DÜNYAYA GELİŞİ

Hız. İsa, Filistin bölgesinde Kudüs şehrinin güneyindeki Beytlehem kasabasında dünyaya gelmiştir. Hıristiyan dünyası onun doğumunu miladî çağın başlangıcı olarak görmüştür.¹⁵

İsa'nın dünyaya gelişi hadisesi Sinoptik İnciller'den Matta ve Luka İncillerinde anlatılırken, Markos İncili İsa'nın ne doğumundan, ne soyağacından ne de çocukluğundan söz eder. Yuhanna İncili ise İsa'nın doğumunu anlatarak değil, onun başlangıçtan beri Tanrı'yla birlikte bulunduğunu, beden alıp insanlar arasında yaşamış olan Tanrı sözü olduğunu açıklamakla başlar.

Luka İncili'nin ilk bölümü Meryem'in bakış açısından İsa'nın doğumundan önceki olayları vermekle başlar.¹⁶ Luka İncili'ne göre; Tanrı Cebrail'i Celile'nin Nasıra şehrinde Davud soyundan Yusuf'un nişanlısı Meryem'e gönderir. Karşısında meleği gören Meryem korkar. Melek, Meryem'e korkmamasını Tanrı'nın lütfuna eriştiğini, bir oğlan doğuracağını, ona "Allah'ın Oğlu" denileceğini bildirir. Meryem, bir erkekle birlikte olmadığını ve bunun imkansızlığını vurgulayarak nasıl olacağını meleğe sorar. Melek şöyle yanıt verir: "Kutsal Ruh senin üzerine gelecek, yüceler yücesinin gücü sana gölge salacak. Bunun için doğacak olana Kutsal, Tanrı Oğlu denecek. Bak, senin akrabalarından Elizabet de yaşlılığında bir oğlana gebe kaldı. Kısır bilinen bu kadın şimdi altıncı ayındadır. Tanrı'nın yapamayacağı hiçbir şey yoktur."¹⁷ Bu yanıtın sonra melek Meryem'in yanından ayrılır. Bu olaydan sonra Meryem, Yahuda'nın dağlık bölgesindeki bir kentte oturan Elizabet'in yanına gider.¹⁸ Elizabet, Meryem'in selâmını duyunca rahmindeki çocuk zıplar. Elizabet, Meryem'e doğuracağı çocuğunun ve kendisinin Kutsal Ruh ile donatıldığını bu yüzden rahmindeki çocuğun zıpladığını söyler. Meryem burada üç ay kadar kalır ve evine döner. O günlerde İmparator Kayser Avgustus tarafından nüfus sayımı yapılması emredilir. Herkes yazılmak için kendi şehrine gider. Yusuf da yazılmak için, nişanlısı Meryem ile Nasıra'dan Beytlehem'e gider. Orada iken Meryem oğlunu doğurur. O civarda bulunan çobanlara Rabbin bir meleği her tarafı aydınlatan bir ışıkla görünerek Davud'un kentinde bir kurtarıcının,

¹⁵ Zekiye Sönmez, "İnciller ve Kur'an Işığında Hz. İsa", Dinler Tarihi Araştırmaları-III, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2004, s. 142-143.

¹⁶ Tümer-Küçük, a.g.e., s. 106.

¹⁷ Luka, 1/35-37.

¹⁸ Luka, 1/26-39.

Mesih'in doğduğu müjdesini verir. Onlar da bu kurtarıcıyı görmek üzere Beytlehem'e giderler ve meleğin kendilerine anlattığı gibi Meryem'le Yusuf'u ve yemlikte yatan bebeği bulurlar. Onun bir kurtarıcı olduğuna inanıp Tanrı'ya hamd ederek geriye dönerler. Çocuk sekizinci gün sünnet edilir ve adı İsa konulur.¹⁹

Matta İncili'nde ise; İsa'nın doğumuyla ilgili olarak Meryem'in nişanlısı Yusuf ele alınmakta, onun Meryem'in durumunu öğrenmesinden sonraki gelişmelere dikkat çekilmektedir. Matta'ya göre, Meryem Kutsal Ruh'tan gebedir. Meryem'in nişanlısı Yusuf, bu durum anlaşılınca sessizce Meryem'i boşamayı düşünürken rüyasında rabbın meleğini görür ve melek Meryem'in rahmindeki Kutsal Ruh'tan olduğunu, onu eş olarak almaktan korkmaması gerektiğini söyler. Yusuf uyanınca meleğin buyruğuna uyarak Meryem'i eş olarak alır ve çocuk doğuncaya kadar ona dokunmaz. Çocuk doğunca adını İsa koyar.²⁰

Kral Hirodes zamanında İsa'nın doğumundan hemen sonra şarktan gelen müneccimler, "Yahudilerin Kralı Mesih" in doğduğunu haber veren yıldızları görürler ve Mesih'i görmek için Beytlehem'e gelip Hirodes'e durumu anlatırlar. Hirodes müneccimlerden doğan çocuk hakkında bilgi alır ve onu bulmalarını ister. Müneccimleri, yol boyunca onlara yol gösteren bir yıldız takip eder ve bu yıldız İsa'nın bulunduğu yere gelince üzerlerinde durur. Müneccimler İsa'yı ve Meryem'i bulurlarsa da rüyalarında bir meleğin uyarması üzerine Hirodes'e haber vermeden ülkelerine dönerler. Müneccimlerden sonra melek, Yusuf'a rüyasında görünüp Kral Hirodes'in İsa'yı öldürmek istediğini, bunun için onu ve annesini Mısır'a götürmesini söyler. Yusuf da öyle yapar. Kral Hirodes, müneccimler tarafından aldatıldığını anlayıp iki veya daha küçük yaştaki çocukların öldürülmesini emreder. Hirodes'in ölümünden sonra rabbın meleği Yusuf'a görünüp haberi verir. Bunun üzerine Yusuf, İsa ve Meryem'i alır, geri dönüp Nasıra'ya yerleşir.²¹

İsa kırk günlük olunca, Meryem ile Yusuf, onu Tanrı'ya sunmak üzere Kudüs'e götürürler. Kudüs'te İsrail'in kurtulmasını bekleyen Simon adında bir adama Kutsal Ruh, Mesih'i görmeden ölmeyeceğini bildirir. Ruh'un sevkiyle Simon mabede gelir.

¹⁹ Luka, 1/39-56, 2/1-21.

²⁰ Matta, 1/18-25.

²¹ Matta, 2/1-23; Barnabas, 6-7. Barnabas'a göre İsa, Mısır'dan Nasıra'ya getirildiğinde yedi yaşlarındadır (Barnabas, 9).

İsa'yı kucağına alır. Kurtarıcıyı gördüğünden dolayı Tanrı'ya şükreder. Bu duruma İsa'nın annesiyle babası çok şaşarlar, bebek İsa'yı alıp Nasıra'ya geri dönerler.²²

Kur'an'a göre Meryem, ailesinden ayrılarak kendisine tahsis edilen yerde yaşarken Allah'ın ruhunu (Cebrail) bir insan şeklinde karşısında görünce korkudan Allaha sığınarak ondan kendisine dokunmamasını ister. Melek ise ona bir erkek çocuk bağışlamak üzere Allah tarafından gönderildiğini söyler. Meryem'in kendisine bir erkek eli değmeden nasıl çocuk sahibi olabileceğini sorması üzerine melek, bunun Allah için kolay olduğunu bildirir.²³ Sonuçta Meryem kendisine hiçbir erkek eli değmeden hamile kalır.²⁴

Melek Meryem'e müjdeyi verdikten sonra, Allah ruhundan üflemiş ve Meryem İsa'ya hamile kalmıştır. Meryem İsa'yı doğurduktan sonra kavminin yanına döner. Kavmi Meryem'i kucağında çocukla görünce, çocuğun gayri meşru bir ilişkinin ürünü olduğunu düşünen kavmine beşikteki İsa: *"Ben Allah'ın kuluyum. O bana kitap verdi ve beni peygamber yaptı. Nerede olursam olayım o beni mübarek kıldı, yaşadığım sürece bana namazı ve zekâtı emretti. Beni bedbaht bir zorba yapmadı. Doğduğum gün, öleceğim gün ve dirileceğim gün selam ve emniyet benim üzerimedir."*²⁵ dedi.

D. ÇOCUKLUĞU

Luka ve Barnabas İncili'ne göre, Hz. İsa sekiz günlük olunca sünnet edilmiş ve Meryem'in kırkı çıkınca annesi ve babalığı Yusuf ile birlikte Yahudi şeriatının ilk doğanlar için gerekli gördüğü biçimde Kudüs'teki Mabed'e götürülerek Tanrı'ya sunulmuştur.²⁶ Mabed'de bulunan rahip Şimeon (Simon), İsa'yı kucağına almış ve İsrail'in kurtarıcısı olarak gördüğü için Allah'a hamd etmiş. Çocuğun ve Meryem'in geleceği ile ilgili kehanetlerde bulunmuştur. Burada yapılması gerekenleri yaptıktan sonra Nasıra'ya geri dönmüşlerdir.²⁷

²² Luka, 2/22-36.

²³ Meryem, 19/16-21.

²⁴ Meryem, 19/22.

²⁵ Meryem, 19/27-33.

²⁶ Luka, 2/22-24; Levililer, 12/2-8; Çıkış, 13/2, 12.

²⁷ Luka, 2/39.

İbrani Tomas İncili'nde²⁸ Hz. İsa'nın beş yaşından sonraki hayatı hakkında daha detaylı bilgilere yer verilmektedir. Beş yaşlarındayken dere kenarında oynayan İsa on iki serçe yapmış ve onları uçurmuştur.²⁹ Sonra kendisine karşı çıkan, ona zarar veren çocuklara beddua etmiş ve bedduası etkisini göstermiştir. Bunun üzerine köydeki aileler babası Yusuf'a şikâyete gelmişler ve babası da İsa'yı uyarmıştır.³⁰ Yine o sıralarda Zahoy's adında bir öğretmen, İsa'daki algılama gücünü, zekiliği sezmiş onu eğitmek için babasından istemiştir. Zahoy's İsa'ya harfleri öğretmeye çalışırken, küçük İsa harflerin mahiyetini söyleyerek öğretmene ders vermeğe çalışmıştır. Öğretmen bu duruma şaşırılmış ve onun bu dünyadan birisi olmadığını, bir Tanrı veya melek olabileceğini söyleyerek babasından onu geri götürmesini istemiştir. Tomas İncili'nde yer alan bu olay diğer İncillerle benzerlik arz etmektedir.³¹

İsa, on iki yaşında iken geleneğe uyarak Fısıh bayramı dolayısıyla Kudüs'e götürülür. Dönüşte anne ve babası İsa'yı yol arkadaşlarıyla beraber sanarak Kudüs'te unutulur. Meryem ve Yusuf durumu fark edip çocuğu aramaya çıkarlar ve onu Mabed'de muallimler arasında dinî tartışmalar yaparken bulurlar. Orada bulunanlar İsa'nın zekâsına ve o yaşta sorulara verdiği yanıtlara hayran olurlar.³² İsa'nın hiçbir eğitim almadan Yahudi âlimleriyle ilmî tartışmalar yapma hadisesi sadece Luka İncili'nde anlatılır; kanonik diğer üç İncilde bu olaydan bahsedilmez. Ancak herhangi bir öğrenim görmediği halde³³ mabedde muallimlere ders vermesi olayını Barnabas İncili'nde doğrulayan bilgilere rastlanmaktadır.³⁴

²⁸ İbrani Tomas İncili; Ekrem Sarıkçıoğlu'nun, "Hıristiyanlarda Çocukluk İncilleri", Türkiye I. Dinler Tarihi Araştırmaları Sempozyumu, Samsun 1992, s. 5-42'de yer almaktadır.

²⁹ Bkz. Tomas, 2/1-5.

³⁰ Günay Tümer, **Hıristiyanlıkta ve İslâm'da Hz. Meryem**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1997, s. 76.

³¹ Hz. İsa'nın mucizelerini daha da çoğaltmak mümkündür. Bir başka seferde İsa damda çocuklarla oynarken, çocuğun biri damdan düşer ve ölür. Bunun üzerine ölen çocuğun ailesi İsa'yı çocuğu itekleyip düşürmekle suçlayınca, İsa ölen çocuğu diriltip çocuğa, kendisinin onu itekleyip iteklemediğini sorar. Bu mucizeyi gören aile, onun ayaklarına kapanır. Hz. İsa altı yaşlarındayken babasıyla buğday eker ve hasat zamanında bol buğday elde eder ve buğdayın çoğunu köydeki bütün fakirlere dağıtır. Yine aynı yaşlardayken babası Yusuf'un kısa kerestelerini uzattı. Bu yaşlarda mektepte başöğretmene ders verir. Kardeşi Yakup'u yılan sokunca onu iyi eder. Komşularından ölmüş olan bir çocuğun ve bir adamın dirilmesini sağlar (Bkz. İbrani Tomas, 6-8).

³² Luka, 2/41-52.

³³ Hz. İsa'nın belli bir okula gitmediği İncil'deki şu ifadelerden anlaşılmaktadır: "Artık bayramın yarısı olunca, İsa mabede çıkıp öğretiyordu. İmdi Yahudiler şaşırıp: Hiç öğretilmemiş olduğu halde, bu adam yazıları nasıl biliyor? dediler." (Yuhanna, 7/14-15).

³⁴ Bkz. Luka, 2/ 41-52; Barnabas, 9.

Bu konuda Kur'an, İncil'e ilâveten Hz. İsa'ya yazı yazmak yanında bir takım şeylerin öğretildiğinden bahsetmektedir. Ona öğretilenler arasında hikmet, Tevrat, İncil, çamurdan kuş yapıp onu üfleyerek canlandırması, anadan doğma körü ve abraşı iyileştirmesi, ölüleri diriltmesi, insanların evlerinde ve yanlarında biriktirdikleri şeyleri haber vermesi gibi olağanüstü şeyler bulunmaktadır.³⁵

Yine Kur'an İncillerin temas etmediği bazı konulara aydınlık getirerek, Hz. İsa'nın babasız doğumunu, gayrı meşru bir ilişkinin sonucu gibi algılayan toplumun gösterdiği tepkiyi dile getirmiştir. Kur'an'a göre Meryem'in, doğum yapınca, bu konuda konuşmaması emredilmiştir. O da doğum yapınca çocuğu alıp kavmine gitmiş, gayrı-meşru doğum yapmakla suçlansa da konuşmamıştır. Bunun üzerine kundaktaki bebek İsa mucizevî bir biçimde kendisinin Allah'ın kulu olduğunu, kendisine kitap verildiğini ve peygamber olduğunu, namaz kılmakla ve zekât vermekle emrolunduğunu, annesine hürmetkâr olduğunu söyleyerek ona yöneltilen çirkin iftiralara cevap vermiştir.³⁶

E. VAFTİZ OLUŞU

Vaftiz; eski şark dinlerinde, insanların kötülüklerden, günahtan arınması için suyla temizlenmesini gerektiren bir uygulama şeklidir. Suyla yıkanan insanın, önceki günahkâr hayatından kurtulduğu, öldüğü manasında bu ad verilmiştir.³⁷ Vaftiz, Hıristiyan topluluğuna girişi simgelemektedir. Özellikle vaftiz, İsa'nın ölümüne ve ölümü yenerek dirilmesine manevî bir şekilde katılmak ve bununla Tanrı'nın affını kazanmak manasına gelmektedir.³⁸

İsa'nın vaftiz oluşu konusunda Sinoptik İnciller arasında bazı farklılıklar mevcuttur. Bu İnciller'e göre, İsa delikanlılık çağına geldiğinde, Vaftizci Yahya Yahudileri tövbe ettiriyor ve vaftiz ediyordu. Yahya, İnsanları vaftiz ederken, ondan sonra gelecek kişinin kendisinden daha üstün olduğunu ve onları suyla değil de Kutsal Ruhla ve ateşle vaftiz edeceğini bildirir. Onunla beraber Yahudiler, büyük bir ümitle Mesih'i beklemeye başlarlar. Bu sırada İsa, vaftiz olmak için Yahya'nın bulunduğu Şeria ırmağına gider. Matta İncili'ne göre Yahya ile İsa arasında geçen diyalogda,

³⁵ Al-i İmran, 3/48-49; Maide 5/110.

³⁶ Sönmez, a.g.m., s. 148-152.

³⁷ Bkz. Annemarie Schimmel, **Dinler Tarihine Giriş**, Ankara Üniversitesi ilâhiyat Fakültesi Yayınları, Ankara 1955, s. 254.

³⁸ Mehmet Katar, **Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslâm'da Tövbe**, Töre Basım Yayın ve Dağıtım Ltd. Şirketi, Ankara 1997, s. 84-87.

“Yahya: Benim senin tarafından vaftiz edilmem gerekirken sen mi bana geliyorsun?” diyerek ona engel olmak istedi. İsa ona şu karşılığı verdi: “Şimdilik buna razı ol çünkü doğru olan her şeyi bu şekilde yerine getirmemiz gerekir.”³⁹ Yahya İsa’nın dediğine razı olur ve onu vaftiz eder.⁴⁰

F. PEYGAMBER OLUŞU

Hız. İsa M.S. 1. yüzyılın başında Filistin bölgesindeki Yahudi toplumu içinde yaşamıştır. Bu dönemde Filistin bölgesi siyasî açıdan Roma İmparatorluğu’nun hakimiyeti altındaydı. Yahudiler bu durumdan rahatsızlık duymakta ve sık sık isyan etmekteydi. Fıkıhî meselelerin tartışıldığı, Yahudi mezheplerinin ortaya çıktığı bu dönemde toplumun üst kesimlerinde ve büyük şehirlerde büyük bir ahlâkî çöküntü yaşanmakta; yoksul, zayıf namuslu insanlar ezilmekteydi. Halkın büyük çoğunluğu Tanrı’nın kendilerini yalnız bırakmayacağı, Davut soyundan bir Mesih’in geleceği ve bütün insanlığı kurtaracağı, her şeyin düzeleceği ümidi ve beklentisi içindeydi.⁴¹

İnciller’e göre Hız. İsa dinî tebliğ görevine başlamadan önce Vaftizci Yahya ortaya çıkarak insanları gûnahtan arındırmaya girişmiş ve tövbe edenleri Erden ırmağında vaftiz etmeğe başlamıştır. Bunu yaparken de o, kendisinin beklenen kişi olmadığını, ancak bu beklenenin de çok yakında geleceğini haber vermiş ve Hız. İsa’nın geleceğini müjdelemiştir.⁴² Yahya bu şekilde tebliğini ve insanları vaftiz etmeyi sürdürürken Hız. İsa da Yahya tarafından vaftiz olmak için Galile’nin Nasıra şehrinden

³⁹ Matta, 3/13–16.

⁴⁰ Matta, 3/13–16; Matta İncilinde bu şekilde geçen diyalog diğer üç İncil’de yer almaz. Matta İncili’ne göre İsa vaftiz olup sudan çıktıktan sonra, Markos İncili’ne göre sudan çıkarken, Luka İncili’ne göre dua ederken, gök yarıp, Kutsal Ruh güvercin şeklinde İsa’nın başına konar ve gökten “Benim sevgili oğlum budur. Ondan hoşnudum” diyen bir ses iştilir. (Matta, 3/17; Markos, 1/11; Luka, 3/22). Yuhanna İncili’nde bu tarz bir vaftizden bahsedilmez. Vaftizci Yahya İsa’nın kendisine doğru geldiğini görünce şöyle der: “Kendisi için benden sonra biri geliyor, o benden üstündür. Çünkü o benden önce vardı dediğim kişi işte budur. Ben onu tanıımıyordum ama İsrail’in onu tanınması için ben suyla vaftiz ederek geldim. Ruh’un gökten güvercin gibi indiğini, onun üzerinde durduğunu gördüm. Ben onu tanıımıyordum ama suyla vaftiz etmek için beni gönderen, ruhun kimin üzerine inip durduğunu görürsen, Kutsal Ruh ile vaftiz eden odur dedi. Ben de gördüm ve ‘Tanrının Oğlu budur’ diye tanıklık ettim.” (Yuhanna, 1/30–35). Sinoptik İncillerde İsa bu vaftiz olayından sonra Kutsal Ruh’un yönlendirmesiyle çölde dolaştırılarak kırk gün şeytan tarafından denenir (Matta, 4/1; Markos, 1/12–13; Luka, 4/1–2). Kırk gün kırk gece oruç tutan İsa’ya yabani hayvanlar ve melekler hizmet eder. Şeytan İsa’nın imanına karşı koyamaz ve oradan ayrılır (Matta, 4/11; Markos, 1/13; Luka, 4/3). Yuhanna İncili’nde ise İsa, Yahya’nın kendisinin vaftizi hakkındaki konuşmasının ardından ilk öğrencilerini seçmiştir (Yuhanna, 1/35 vd.).

⁴¹ Sönmez, a.g.md., s. 153.

⁴² Markos, 1/4-9; Luka, 3/15-17.

Erden'e gelmiştir. Fakat Yahya, İsa'yı kendisinden üstün biri olarak gördüğü için⁴³, onu vaftiz etmekten kaçınmıştır. Ancak İsa, Yahya'nın itiraz etmesini dinlemeden vaftiz olmak için Ürdün nehrine girmiş; vaftiz olup sudan çıktığında gök açılmış, Kutsal Ruh güvercin şeklinde inerek omuzları üzerine konmuştur. Bu arada gökten, "sen benim oğlumsun, senden razıyım" diye bir ses duyulmuştur.⁴⁴

İnciller'e göre Yahya zindana atıldıktan sonra İsa, Nasıra'dan Galile'ye giderek insanlara vaaz etmeye başlamış; "Tövbe edin, çünkü göklerin melekûtu yakındır" diyerek görevinin başladığına işaret etmiştir.⁴⁵ Göreve başladıktan sonra, İblis tarafından denenmek üzere Kutsal Ruh tarafından çöle sevk edilmiştir. Bu kırk günün sonunda açlıktan zayıf düştüğünde ise İblis onunla uğraşmaya ve günaha sokmaya çalışmış, fakat başarılı olamamıştır. İsa onun bütün cazip tekliflerini reddetmiş, sonunda İblis onu bırakmak zorunda kalmıştır.⁴⁶ İsa bu kırk günlük oruçtan sonra havarilerini seçmiştir.⁴⁷

Hz. İsa ilk olarak Taberiye gölü kıyısındaki Kefernahum kasabasında tebliğ faaliyetini yürütmüş; ardından görevini Nasıra'da sürdürmenin daha iyi olacağını düşünerek, oraya gitmiştir. Ancak o, Nasıralılarca sosyal statüsü yüksek olmayan bir köylü çocuğu olarak düşünülmüş ve bu sebeple kabul görmemiştir. Bunun üzerine Kefernahum'a geri dönerek görevini burada yapmaya çalışmıştır. İsa, kendi durumunu şöyle ifade etmiştir: "Hiçbir hekim kendi tanıyanına şifa vermez."⁴⁸ Hz. İsa, Kefernahum'da tebliğe başladığı anda, başta Yahudi din adamlarının, özellikle de Ferisiler olmak üzere pek çok kişinin yoğun muhalefeti ile karşılaşmıştır. Ferisiler ve din adamları önceleri sadece İsa'yı gözlemiş; zaman geçtikçe onu tenkit etmeye, onunla münakaşa etmeye başlamışlardır. Sonra şeytanla işbirliği yaptığı, Yasa'yı çiğnediği ve Sebt yasaklarına muhalefet ettiği iddiasıyla onu suçlamışlardır. Hz. İsa Yasa'yı çiğnemekle suçlandığında, bu suçlamalara şöyle vevap vermiştir: "Sanmayın ki, ben şeriati yahut peygamberleri yıkmağa geldim; ben yıkmağa değil, fakat tamam etmeğe geldim. Çünkü doğrusu size derim: Gök ve yer geçip gitmeden, her şey vaki oluncaya kadar, şeriattan en küçük bir harf veya bir nokta bile yok olmayacaktır. Bundan dolayı

⁴³ Matta, 3/11.

⁴⁴ Markos, 1/9-11; Luka, 3/21-22; Matta, 3/13-17.

⁴⁵ Matta, 4/17.

⁴⁶ Matta, 4/1-11; Luka, 4/1-13.

⁴⁷ Barnabas, 14.

⁴⁸ Tomas İncili, 31.

bu en küçük emirlerden birini kim bozar ve insanlara öylece öğretirse, göklerin egemenliğinde kendisine en küçük denilecektir; ve onları kim yapar ve öğretirse, göklerin egemenliğinde kendisine büyük denilecektir...⁴⁹

G. HZ. İSA'NIN MUCİZELERİ

Hız. İsa, peygamberliği devam ettiği sürece birçok mucize göstermiştir. Bazen halkın talebi doğrultusunda bazen de kendisi mucizeler göstererek hastaları iyileştirmiş, cüzzamlıları sağaltmış, ölüleri diriltmiştir. Bu mucizeler detaylı olarak İnciller'de açıklanmaktadır.⁵⁰

1. Babasız Dünyaya Gelişİ

Hız. İsa'nın bakire Meryem'den mucizevî bir biçimde babasız olarak doğması hadisesinden bugün elimizde mevcut olan Kanonik İnciller'de de bahsedilmektedir. Bu İncillerde Meryem'in ailesi ve İsa ile müjdelenmesinden önceki hayatı konusunda bir bilgi bulunmamaktadır.⁵¹ Kur'an-ı Kerim ile İncillerin bu hususta ihtiva ettiği bilgiler arasında bir benzerlik olduğu görülmekle birlikte olayların anlatılış biçiminde ve teferruatta farklılıklar bulunmaktadır. Matta ve Luka'ya göre; Allah'ın meleği Cebrail, Galile'nin Nasıra şehrindeki nişanlı bir genç kız olan Meryem'e gelerek kendisinin Allah'ın dilemesiyle bir erkek çocuk doğuracağını, onun adının İsa olacağını, büyük olacağını, babası Davud'un tahtına oturup ebediyen saltanat süreceğini ve ona yüce Allah'ın oğlu denileceğini haber vermiştir. Meryem şaşırmış ve bunun nasıl olacağını sorunca da melek, "Ruhulkudüs senin üzerine gelecek; Yüce olanın kudreti senin üzerine gölge salacak, bunun için de doğacak olan mukaddese Allah'ın oğlu denilecektir"⁵² demiş ve akrabası Elizabet'in ihtiyarlığında bir oğlana hamile olmasını örnek vererek, bunun Allah için kolay olduğunu belirtmiş ve Meryem böylece hamile kalmıştır. Meryem'in nişanlısı Yusuf, onun hamile olduğunu anlayınca ondan ayrılmayı düşünmüştür. Fakat o bunları düşünürken, Rabbin meleği rüyasında ona görünmüş ve şöyle demiştir: "Sen Davud oğlu Yusuf, Meryem'i kendine karı olarak almaktan korkma; çünkü kendisinden doğmuş olan Ruhulkudüstendir. Ve bir oğul doğuracaktır

⁴⁹ Matta, 5/17-20.

⁵⁰ Dört İncil'de İsa'nın mucizeleri ve değerlendirilmesi hakkında geniş bilgi için bk. Şaban Kuzgun, Dört İncil: Farklılıkları ve Çelişikleri, 2. bs., Ertem Matbaa Ltd. Şti., Ankara 1996, s. 228-257.

⁵¹ Tümer, a.g.e., s. 68.

⁵² Luka, 1/35.

ve onun adını İsa koyacaksın; çünkü kavmini günahlarından kurtaracak olan odur.”⁵³
Bunun üzerine Yusuf Meryem’den ayrılmaktan vazgeçmiş ve onu himaye etmeye devam etmiştir.⁵⁴

2. Kör, Sağır ve Dilsizleri İyileştirmesi

İnciller’e göre Hz. İsa, Allah’ın mesajını insanlara tebliğ etmek için gittiği bölgelerde karşılaştığı insanlar tarafından kendisinden şifa talebinde bulunmuş ve İsa da farklı şekillerde bu insanların iyileşmelerini sağlamıştır. Hz. İsa, kör olanların kimisinin gözlerine dokunarak, kimisinin gözlerine tükürerek, kimisinin de imanının kendisine şifa olacağını söyleyerek gözlerini açmıştır. Sağır ve dilsiz olanların tedavisinde bazılarının kulaklarına parmaklarını sokarak, bazılarının da dillerine tükürükle dokunup yaratıcıdan açılması talebinde bulunarak şifa sağlamıştır.

Matta İncili’nde, iki kör İsa’dan kendilerine acımasını isteyerek onu takip ederler. İsa, onlara istediklerini yapabileceğine inanıp inanmadıklarını sorar. İki kör inandıklarını söyler ve İsa, “İmanınıza göre olsun” diyerek iki körün gözlerine dokunur ve adamlar birden görmeye başlarlar. Adamlar daha İsa’nın yanından çıkmadan dilsiz bir cinliyi getirirler. İsa cini kovar ve adamın dili çözülür. Bu iki olayda da insanların şifa bulması onların imanlarıyla bağlantılıdır.⁵⁵

Zikredilen birinci olayın nerede ve ne zaman geçtiği hususunda açık ve net bir bilgi bulunmamaktadır. Luka İncili’ne göre Eriha’ya giderken, Matta ve Markos İncillerinde ise Eriha’dan ayrılırken gerçekleşmiştir. Her üç İncilde de bu olağanüstü olayın gerçekleşmesinden önce İsa’dan yardım isteyen kişilerin İsa’nın yanındaki kalabalık tarafından azarlandığı fakat İsa’nın durumu fark edip hasta insanlara özel ilgi göstererek onları yanına çağırıp şifa verdiği anlatılmaktadır.⁵⁶

Markos İncili’ne göre İsa, Celile gölüne geldiğinde yanına sağır ve dili tutuk bir adam getirirler ve bu adama dokunması için yalvarırlar. İsa adamı kalabalıktan ayırıp önce parmaklarını sağır adamın kulaklarına sokar, sonra da parmaklarına tükürüp adamın diline dokunur ve göğe bakarak “açıl” der, adamın kulakları hemen açılır ve dili

⁵³ Matta, 1/20-21.

⁵⁴ Matta, 1/18-21; Luka, 1/26-38.

⁵⁵ Matta, 9/27-34.

⁵⁶ Matta, 20/29-35; Markos, 10/46-52; Luka, 18/35-43.

çözülüp düzgün konuşmaya başlar.⁵⁷ Bu olay sadece Markos İncili'nde yer almakta, diğer üç İncil'de bulunmamaktadır.

Sadece Markos İncili'nde geçip diğer İncillerde geçmeyen bir başka olay Beytsayda şehrinde geçer. İsa öğrencileriyle beraber Beytsayda şehrine geldiğinde kör bir adamı getirip ondan iyileştirmesi dileğinde bulunurlar. İsa adamı alıp köyün dışına götürür ve görmeyen gözlerine tükürerek ellerini üzerine koyar ve bu hareketini iki kez tekrarlar. Adamın gözleri açılır ve her şeyi açık seçik görmeye başlar.⁵⁸

Yuhanna İncili'nde ise İsa yolda yürürken doğuştan kör olan ve dilencilik yapan bir adam görür. Bu olayda hasta olan kişi diğer İncillerdeki gibi bir şifa talebinde bulunmaz. İsa yere tükürür, tükürüğünden bir çamur yapar ve adamın gözlerine sürüp Siloam (Şiloah)⁵⁹ havuzunda yıkanmasını söyler. Adam bu havuzda yıkandıktan sonra gözleri açılmış olarak geri döner. İsa'nın çamur yapıp adamın gözlerini açtığı gün Yahudilerin kutsal kabul ettikleri Sebt (Şabbat) günü olduğundan bu günün yasağını ihlal ettiği gerekçesiyle Ferisiler İsa'yı kınar ve gözleri açılan adamı anne babası dahil olmak üzere uzun bir sorguya alarak olayın gerçekten vuku bulup bulmadığını araştırırlar. Gözleri iyileşen kişi; "O bir peygamberdi. Dünya var olalı, bir kimsenin doğuştan kör birinin gözlerini açtığı duyulmamıştır. Bu adam Tanrı'dan olmasaydı hiçbir şey yapamazdı" der ve daha sonra da Hz. İsa'yı bulup kendisine iman eder.⁶⁰

Matta ve Luka İncillerinde geçen diğer bir hadise de şöyledir: İsa'ya kör, dilsiz bir cinli adam getirirler. İsa adamı iyileştirir ve adamın dili çözülür. Her iki İncilde de İsa'nın bu olayı nasıl gerçekleştirdiğine dair bir açıklama yoktur. O devirde dilsiz insanların dillerinin tutulması cine tutsak olmalarına bağlanır ve cinler kovulunca insanların konuştuğuna inanılırdı. Bu yüzden adamın konuştuğunu görenler Hz. İsa'nın cinlerin önderi olduğunu ve cinleri kovarak bu işi yaptığını söylemişlerdir. İsa ise yaptığı işleri "Tanrının Ruhuyla" yaptığını söylemiş ve etrafındaki kalabalığa mesajını vaaz etmeye devam etmiştir.⁶¹

⁵⁷ Markos, 5/32-37.

⁵⁸ Markos, 8/22-26.

⁵⁹ Yuhanna İncili'nde, "Siloam/Şiloah" kelimesinin "gönderilmiş" anlamına geldiği belirtilmektedir (Yuhanna, 9/7).

⁶⁰ Yuhanna, 9/1-39.

⁶¹ Matta, 12/22; Luka, 11/14-23.

3. Ölülere Diriltmesi

İsa'nın ölülere diriltmesi veya ölmek üzere olan hastaları iyileştirmesiyle ilgili mucizeleri İncillerde farklı şekillerde anlatılmaktadır.

Bu hadiselerden birisi Sinoptik İnciller'de bulunan fakat Yuhanna İncili'nde yer almayan "küçük bir kızın diriltilmesi" hadisesidir. İsa, mesajını tebliğ ederken havra yöneticilerinden olan Yair adında bir adam gelip İsa'nın ayaklarına kapanarak, "Küçük kızım can çekişiyor, gelip ellerini onun üzerine koy da kızım kurtulsun, yaşasın"⁶² diyerek kızını iyileştirmesini ister. Markos ve Luka İncillerinde kızın henüz ölmediğini, ölmek üzere iken babasının İsa'dan yardım istediğini belirten ifadeler yer almakla birlikte Matta İncili'nde adam İsa'nın önünde yere kapanarak, "Kızım az önce öldü, ama sen gelip elini onun üzerine koyarsan, dirilecek"⁶³ der. İsa, adamın isteğini gerçekleştirmek için eve doğru giderken yolda büyük bir kalabalık da onlarla beraber gelir. İsa, yolda kanaması olan bir kadını iyileştirir; kadının iyileşmesiyle alâkalı olarak kalabalığa konuşma yaparken havra yöneticisinin evinden adamlar gelir ve "kızın öldü" derler. İsa bu söze aldırmadan havra yöneticisine korkmamasını ve iman etmesini söyler. Matta İncili'nde iyileştirme safhasında İsa'nın yanında kim olduğu belirtilmezken, Markos İncili'ne göre İsa'nın yanında Petrus, Yakup ve Yuhanna vardır.⁶⁴ Luka İncili'ne göre ise bu üç kişiden başka kızın anne ve babası da onlarla birlikte bulunmaktadır.⁶⁵ Yair'in evine vardıklarında İsa, ağlayıp feryat eden gürültülü bir kalabalıkla karşılaşır.⁶⁶ Matta İncili'ne göre İsa eve varınca kaval çalanlarla birlikte gürültülü bir kalabalık görür. İçeri girerek onlara niçin ağladıklarını, çocuğun ölmediğini sadece uyuduğunu söyler. İsa'nın bu sözleri üzerine etrafında bulunan kalabalık kızın öldüğünü bildikleri için onunla alay eder.⁶⁷ İsa kalabalığı dışarı çıkararak çocuğun annesi, babası ve beraberinde getirdiği havarileri ile çocuğun bulunduğu odaya girer.⁶⁸ Küçük kızın elinden tutarak "Kızım sana söylüyorum kalk" der. İsa'nın bu sözleri üzerine küçük kızın ruhu bedenine geri döner ve kız hemen ayağa kalkıp yürümeye başlar. İsa, "Bunu kimse bilmesin" diyerek onları sıkı sıkı uyarır ve

⁶² Markos, 5/22-23 (Çünkü on iki yaşındaki biricik kızı ölmek üzereydi. Bkz. Luka, 8/42).

⁶³ Matta, 9/18-19.

⁶⁴ Markos, 5/37.

⁶⁵ Luka, 8/51.

⁶⁶ Markos, 5/38.

⁶⁷ Matta, 9/23-24.

⁶⁸ Matta, 9/18-26; Markos, 5/21-43; Luka, 8/40-56.

kıza yemek vermelerini söyler.⁶⁹ Markos ve Luka İncillerinde kızın diriltilmesiyle ilgili hadisenin anlatımı konusunda ortak ifadeler kullanılırken, Matta İncili'nde İsa sadece kızın elinden tutar ve kız hemen ayağa kalkar. Burada olay daha yüzeysel olarak nakledilir.

İsa'nın ölüleri diriltmesiyle ilgili bir başka hadise sadece Luka İncili'nde geçen "Dul bir kadının oğlunun diriltilmesi" olayıdır.⁷⁰ Ölüleri diriltmesiyle ilgili sadece Yuhanna İncili'nde yer alan başka bir hadise ise, Lazar adında bir adamın öldükten birkaç gün sonra tekrar diriltilmesidir.⁷¹ İsa'nın bütün bu yaptıklarını gören Yahudilerin çoğu İsa'ya iman etmişlerdir.

4. Suyu Şaraba Çevirmesi

İsa'nın bir düğünde, "Suyu şaraba dönüştürmesi" hadisesi sadece Yuhanna İncili'nde bulunmaktadır. Yuhanna İncili'ne göre bu olay Celile'nin Kana köyünde geçer. İsa ve öğrencileri buraya bir düğüne davet edilirler. İsa'nın annesi Meryem de oradadır. Düğünde şarabın bitmesi üzerine İsa'nın annesi ona şaraplarının kalmadığını söyler. İsa, "Anne, benden ne istiyorsun? Benim saatim daha gelmedi" der.⁷² Meryem, düğünde hizmet edenlere İsa ne derse onu yapmalarını söyler. Bunun üzerine İsa, Yahudilerin geleneksel temizliği için oraya konmuş olan her biri seksen ile yüz yirmi litre alan altı taş küpün suyla doldurulmasını ve ikram edilmesini emreder. Şölen başkanı şaraba dönüşmüş olan suyu tadınca çok beğenir ve damadı çağırıp, "Herkes önce iyi şarabı, çok içtikten sonra da kötüsünü sunar, ama sen iyi şarabı şimdiye dek saklamışsın" diyerek beğenisini dile getirir.⁷³

Yuhanna İncili'nde bu mucizenin nasıl gerçekleştiği konusunda açık ve net bir bilgi bulunmamaktadır. İsa, sadece küplerin suyla doldurulmasını emreder ve sular çok

⁶⁹ Markos, 5/41-43; Luka, 8/54-56.

⁷⁰ İsa, Nain adındaki bir kentin girişinde dul annesinin tek oğlu olan bir adamın cenazesinin kaldırıldığını görür. İsa kadını görünce acır ve ona ağlamamasını söyler. Cenaze sedyesine dokunur ve "Delikanlı sana söylüyorum, kalk!" der. Ölen adam dirilir ve İsa'nın ölü adamı diriltmesinin ardından, cenazeyi kaldırmak için orada bulunan halk korkuya kapılır ve "Aramızda büyük bir peygamber ortaya çıktı, Tanrı halkın yardımına geldi" diyerek Tanrı'yı yüceltmeye başlarlar (Luka, 7/11-18).

⁷¹ Yuhanna, 11/1-47.

⁷² İsa'nın, annesinin şarap kalmadığını söylemesine karşı vaktinin henüz gelmediği şeklindeki cevabıyla, - şarap kanın sembolü olduğu için- başına gelecekleri ima ettiği ileri sürülmektedir. İsa'nın Meryem'e cevabında genellikle bir azar havası bulunduğu kabul edilir. Teologlar, belirledikleri bu noktayı Meryem'in henüz oğlunun hizmetini anlamadığı, İsa'nın ana-oğul bağıntısını kaldırdığı vb. tarzlarda yorumlamışlardır (Bkz. Tümer, a.g.e., 112).

⁷³ Yuhanna, 2/1-12.

lezzetli en iyi türden bir şaraba dönüşüverir. İsa'nın suyu şaraba dönüştürdüğü bu hadise literatürde Kana mucizesi olarak adlandırılmakta ve bu olağanüstü belirti ile İsa'nın, büyüklüğünü gösterdiği, kendisine inanmalarında şakirtlerine de cesaret verdiği görülmektedir. Diğer İncillerde bulunmaması ve sembolik havası ile bu hadise, Yuhanna'nın temsilî bir anlatımı gibi de yorumlanmaktadır.⁷⁴

5. İsa'nın Tabiattaki Olağan Düzene Müdahale Etmesi

İnciller'de İsa'nın tabiat güçlerinden olan denizlere, kabaran dalgalara, fırtına koparan rüzgarlara, bitkilere hükmünün geçtiğini gösteren birbirinden farklı anlatımlar yer almaktadır. Bu anlatımlardan birinde; İsa bir gün havarileriyle birlikte bir kayığa binerek gölün karşı yakasına geçmek üzere yola çıkar. Kıyıdan uzaklaştıklarında geminin kış tarafında bir yastığa yaslanarak uykuya dalar. Markos İncili'ne göre onlarla birlikte başka kayıklar da bulunmaktadır. O sırada denizde büyük bir fırtına kopar ve dalgalar o kadar kabarır ki tekne suyla dolmaya başlar. Havariler korkuya kapılıp büyük bir telaşla İsa'yı uyandırır. Havarilerin İsa'yı tam olarak ne diyerek uyandırdığı konusunda Sinoptik üç İncilde de farklı ifadeler bulunmaktadır. Matta İncili'ne göre “Ya Rab! Kurtar bizi, yoksa öleceğiz” derlerken, Markos İncili'ne göre “Öğretmenimiz, öleceğiz! Hiç aldırmyorsun” derler. Luka İncili'nde ise “Üstat, üstat helak oluyoruz” derler. Her üç İncilde de İsa kalkıp rüzgârı ve kabaran dalgaları azarlar. İsa'nın bu sözleri üzerine fırtına diner ve ortalık sakinleşir. Matta ve Luka İncillerinde İsa'nın rüzgârı ne diyerek azarladığı belirtilmezken Markos İncili'nde, “Sus, sakın ol!” diyerek azarladığı belirtilir. İsa dalgaları ve rüzgârı azarladıktan sonra havarilere, “Kıt imanlılar, imanınız nerede” diyerek kızar. Havariler büyük bir korku ve şaşkınlık içinde birbirlerine, “Bu adam kim ki rüzgar da, su da onun sözünü dinliyor?” derler.⁷⁵

⁷⁴ Tümer, a.g.e., s. 112-113.

⁷⁵ Matta, 8/23–27; Markos, 4/35–41; Luka, 8/22–25. İsa'nın tabiatın olağan düzenine müdahalesiyle ilgili bir diğer olay da onun “su üzerinde yürümesi” dir. Bu hadise, Luka İncili hariç diğer İncillerde bulunmakla birlikte farklı anlatımlara sahiptir. İsa, beş bin kişiden fazla bir kalabalığı az bir yiyecek mucizevi bir şekilde doyurduktan sonra havarilerine tekneye binip kendisinden önce karşı yakaya geçmelerini söyler. Havariler Markos İncili'ne göre Beytsayda'ya, Yuhanna İncili'ne göre Kefernahum'a doğru yol alırlar. İsa, halkı evlerine gönderdikten sonra dua etmek için tek başına bir dağa çıkar. Akşam olunca kıyıdan bir hayli uzaklaşan tekne, şiddetle esen rüzgârın oluşturduğu dalgalarla boğuşmaya başlar. Yalnız başına karada kalan İsa, şakirtlerinin kürek çekmekte çok zorlandıklarını görür. Sabaha karşı İsa, gölün üstünde yürüyerek tekneye yaklaşır. Teknedekiler kendilerine doğru gelen şeyin hayalet olduğunu sanarak korkuya kapılırlar ve bağırmağa başlarlar. Havarilerinin dehşete kapılmış hallerini gören İsa “Cesur olun, benim, korkmayın.” diye seslenerek onlara kendini tanıtır. Matta İncili'ne göre teknede bulunan havarilerden biri olan Petrus İsa'ya “Rab, eğer sen isen, buyruk ver suyun üstünde yürüyerek sana geleyim” der. İsa, Petrus'a kendisine doğru

6. Az Bir Yiyecekle Büyük Kalabalıkları Doyurması

Dört İncil’de hemen hemen aynı anlatımla İsa’nın az bir yemekle binlerce kişiyi doyurması olayı da yer almaktadır. Matta İncili’ndeki anlatıma göre İsa havarilerinden vaftizci Yahya’nın öldürüldüğü haberini alır. Büyük bir üzüntüye kapılır ve yalnız kalmak ister. Diğer İncillerde ise İsa, öğrencilerini yanına alıp تنها bir yere çekilmek ister. Luka İncili’nde İsa’nın, havarileriyle birlikte Beytsayda kentine gittiği belirtilir. İsa’nın gideceği yeri öğrenen halk onlardan önce giderek İsa’yı karşılar. Kendisini bekleyen bu kalabalığa acıyan İsa, onların içinden hasta olanlarını mucizevî bir şekilde iyileştirir ve onlara birçok konuda vaaz eder. Akşama doğru havariler İsa’ya gelerek, “Burası ıssız bir yer, vakit de geç oldu. Halkı salıver de köylere gidip kendilerine yiyecek alsınlar” der. İsa, havarilere halkın gitmesine gerek olmadığını, kendilerinin onlara yemek vermelerini söyler. Markos ve Luka İncillerinde havariler İsa’ya beş ekmeğe ve iki balıktan başka yiyecek bir şeylerinin olmadığını, onlar için gidip kendilerinin mi yiyecek alacaklarını sorarlar. Matta İncili’nde böyle bir soru yer almaz. Bunun üzerine İsa, havarilerinden, halkı elli ve yüzer kişilik kümeler halinde oturtmalarını ister. Halk yere oturunca İsa, ellerinde bulunan beş ekmeği ve iki balığı alıp gözlerini göğe kaldırarak Tanrı’ya şükreder. Sonra halka dağıtmak için bunları böler ve havarilerine verir. Dağıtılan yemekten herkes yeyip doyduktan sonra kalan artıkların on iki küfeyi doldurduğu görülür. Yemekten doyanların sayısı kadınlar ve çocuklar hariç beş bin erkektir.⁷⁶

gelmesini söyler. Petrus, tekneden inip suyun üstünde yürüyerek İsa’ya yaklaşır. Ama rüzgarın ne kadar güçlü estiğini görünce aniden suya batmaya başlar. “Rab, kurtar beni” diye bağırarak İsa’dan kendisini kurtarmasını ister. İsa, Petrus’a elini uzatıp onun sudan çıkmasına yardımcı olur ve ona imanından kuşkuya düştüğü için batmaya başladığını söyler. Birlikte tekneye bindikten sonra rüzgar dinir (Matta, 14/22–33). Markos ve Yuhanna İncillerinde Petrus’un su üstünde yürütülmesinden bahsedilmez. Yuhanna İncili’nde İsa’nın tekneye binip binmediği noktasında açık bir ifade yer almazken teknedekilerin onu tekneye bindirmek istedikleri ve o anda teknenin kıyıya ulaştığı anlatılır (Markos, 6/45–51; Yuhanna, 6/15–21). Ertesi gün gölün karşı yakasında kalan halk İsa’nın havarileriyle birlikte gitmediğini bildiklerinden İsa’yı gölün diğer yakasında görünce şaşkınlıklarını gizleyemeyip “Rab, buraya ne zaman geldin” diyerek sorarlar. Markos İncili’nde ise teknede bulunanlar daha önce şahit oldukları ekmeğe ilgili mucizeden dolayı hâlâ şaşkınlık içerisindeyken bir de İsa’nın su üstünde yürümesi onları daha çok şaşırır. Matta İncili’nde İsa’nın su üzerinde yürümesini gören teknedekilerin “Sen Tanrı’nın Oğlusun” diyerek ona taptıklarından bahsedilir (Matta, 14/33; Markos, 6/52; Yuhanna, 6/22–26). İsa, teknedekilerle beraber kıyıya çıktıktan sonra, etrafında toplanan hastaların kendisine dokunmalarına izin vererek hepsini iyileştirir (Luka, 5/1–12; Matta, 4/18–22; Markos, 1/16–20). İnciller’de İsa’nın denizlere, dalgalara, rüzgârlara olduğu gibi ağaçlara da hükmünün geçtiği mucizelerden bahsedilir (Matta, 21/20–22; Markos, 11/12–14, 20–24).

⁷⁶ Matta, 14/13–21; Markos, 6/30–44; Luka, 9/10–17.

Aynı olay Yuhanna İncili'nde farklı bir şekilde anlatılır: İsa havarileriyle birlikte Celile gölünün karşısına geçer. Hastalara ugulamış olduğu mucizeleri gören büyük bir kalabalık da onların ardından gelir. İsa havarilerini alıp dağa çıkar ve karşılarından kendilerine doğru ilerleyen büyük bir kalabalığın yaklaştığını görür. Aslında kendisi ne yapacağını bildiği halde öğrencilerini sınamak için bu kalabalığın nasıl doyurulacağını Filipus'a sorar. Filipus, İsa'ya, halkın içindeki insanlardan her birinin bir lokma yiyebilmesi için iki yüz dinarlık ekmeğin bile yetmeyeceğini söyler. Andreas adındaki diğer bir havari de içlerinde beş arpa ekmeği ve birkaç küçük balığı olan bir çocuğun bulunduğunu ama çocuğun elindeki bu yiyeceğin de bu kadar kalabalığı doyurmak için yeterli olmayacağını söyler. İsa, halkı çayırıklara oturtur ve şükrettikten sonra ekmekleri dağıtır. Havarilere, "Arta kalan parçaları toplayın, hiçbir şey ziyan olmasın" der. Havariler yedikleri ekmeklerden arta kalan parçalarla on iki sepet doldururlar. Halk, İsa'nın yaptığı bu mucizeyi görünce, "Gerçekten dünyaya gelecek olan peygamber budur" der. İsa, onların gelip kendisini kral yapmak üzere zorla götürceklerini bildiği için tek başına yine dağa çekilir.⁷⁷

7. Suretinin Değişmesi

İnciller'de yer alan İsa'nın mucizelerinden bir diğeri de, onun "Suretinin değişmesi" olayıdır. Hadise İncillerde şöyle geçer: İsa, bir gün yanına Petrus, Yakup ve Yuhanna'yı alarak dua etmek üzere dağa çıkar. İsa, dua ederken öğrencilerin gözleri önünde kendi görünümünü değiştirir. İsa'nın yüzü güneş gibi parlayıp, giysileri ışık gibi bembeyaz olur. O sırada İsa'nın öğrencilerine Musa ve İlyas görünür, öğrenciler Musa ile İlyas'ın İsa ile konuşmasına şahit olurlar. Matta ve Markos İncillerinde konuştukları konunun ne olduğu hakkında bir bilgi bulunmazken Luka İncili'nde, İsa'nın yakında Yeruşalim'de gerçekleşecek olan ölümünü konuştuklarından bahsedilir. İsa, Musa ve İlyas'la konuşurken araya Petrus girerek, o da İsa ile konuşmaya başlar ve "Rab, burada bulunmamız ne iyi oldu! İstersen burada üç çardak kurayım; biri sana, biri Musa'ya, biri de İlyas'a" der. Tam bu sırada üstlerine parlak bir bulut gelerek onları gölgeler ve bulutun içinden bir ses, "Sevgili oğlum budur. Ondan hoşnudum, onu dinleyin" diyerek onlara hitap eder. Öğrenciler bu sesi duyunca dehşet içinde yüzüstü yere kapanırlar. İsa yanlarına gelerek onlara dokunur ve korkmamalarını söyler. Başlarını kaldırdıklarında

⁷⁷ Yuhanna, 6/1-16.

İsa'dan başka kimseyi görmezler ve hep beraber dağdan inerlerken İsa onlara, “İnsanoğlu dirilmeden önce gördüklerinizi kimseye söylemeyin” diyerek uyarıda bulunur.⁷⁸

8. Gelecekte Gerçekleşecek Olayları Önceden Haber Vermesi

İncillerde sıkça zikredilen mucizelerden birisi de, İsa'nın, gelecekte olacak olayları daha olmadan önce haber vermesi hadisesidir. Bu çerçevede İncillerde en çok vurgulanan İsa'nın kendi ölümünü önceden haber vermesidir. Bu konuda İncillerin hepsinde işlenen tema, İsa'nın çarmıha gerilmeden önce başına gelecek olayları bildiği, buna razı olduğu hatta buna hazır olduğu şeklindedir.

İncillerde İsa'nın ölüp dirileceğini üç kez haber verdiği anlatılır. İsa, ilk olarak Filipus Sezariye'sine bağlı köyleri gezerken havarilerine kendisinin Kudüs'e gitmesi gerektiğini; ileri gelenler, baş kahinler ve din bilginlerinin elinde çok acı çekeceğini, öldürüleceğini ve üçüncü gün dirileceğini anlatarak ölümünü haber verir.⁷⁹ İkinci olarak, Celile'de havarileriyle bir araya geldiklerinde şöyle der: “İnsanoğlu, insanların eline teslim edilecek ve öldürülecek, ama öldükten üç gün sonra dirilecek.” Havariler bu sözlerden bir şey anlamazlar ve soru sormaktan korkarlar.⁸⁰ Üçüncü olarak da, İsa havarileriyle birlikte Yeruşalim'e giderken kendi başına gelecekleri anlatmaya başlar ve “Şimdi Yeruşalim'e gidiyoruz, İnsanoğlu baş kahinlerin ve din bilginlerinin eline teslim edilecek. Onlar da onu ölüm cezasına çarptıracak ve öteki uluslara teslim edecekler. Onunla alay edecek, üzerine tükürecek ve onu kamçılıyıp öldürecekler. Ne var ki o, üç gün sonra dirilecek” der. Havariler, bu sözlerin anlamı onlardan gizlendiği için yine İsa'nın bu söylediklerinden hiçbir şey anlayamazlar.⁸¹

Yuhanna İncili'nde İsa'nın öleceğini önceden bilmesi sembolik bir anlatımla ifade edilir: İsa kalabalığa vaaz ettiği bir gün oradakilere, “İnsanoğlunun yüceltileceği saat geldi. Ben yerden yukarı kaldırıldığım zaman bütün insanları kendime çekeceğim” der. Kalabalık İsa'ya, “Kutsal yasadın öğrendiğimize göre Mesih sonsuza dek kalacaktır. Nasıl oluyor da sen, insanoğlu yukarı kaldırılmalıdır diyorsun?” diye karşılık verir. Bunun üzerine İsa, “Işık kısa bir süre daha aranızdadır. Karanlıkta kalmamak için

⁷⁸ Matta, 8/1–13; Markos, 9/2–10; Luka, 9/28–36.

⁷⁹ Matta, 16/21; Markos, 8/31; Luka, 9/22.

⁸⁰ Matta, 17/22–23; Markos, 9/30–32; Luka, 9/43–45.

⁸¹ Matta, 20/17–20; Markos, 10/32–34; Luka, 18/31–34.

ışığınız varken yürüyün. Karanlıkta yürüyen nereye gittiğini bilemez. Siz de ışık varken ışığa iman edin ki, ışık oğulları olasınız” der. Yuhanna İncili’nde İsa’nın, bunu, nasıl öleceğini belirtmek için söylediği ifade edilir.⁸²

İncillere göre nasıl öleceğini önceden bilen İsa, aynı zamanda daha önceden düşmanlarına ihbar edileceğini ve kendisini ihbar edecek kişiyi de bilmektedir. İncillere göre İsa havarileriyle birlikte yediği son akşam yemeğinde şöyle der: “Size, doğrusunu söyleyeyim sizden biri bana ihanet edecek”. Havariler telaşa kapılarak teker teker bu kişinin kendileri mi yoksa bir başkası mı olduğunu İsa’ya sorarlar. Matta ve Markos İncillerine göre İsa, onların sorularına karşılık, “Bana ihanet edecek olan, ekmeğini benimle birlikte sahana batırandır” der. Sadece Matta İncili’nde ona ihanet edecek olan Yahuda, İsa’nın bu sözlerinin üzerine, “Rab, yoksa beni mi demek istiyorsun?” diye sorar. İsa da ona, “söylediğin gibidir” karşılığını verir. Yuhanna İncili’nde ise İsa, havarilerin ihanet edecek olanın kim olduğu sorusuna, “Lokmayı sahana batırıp kime verirsem odur” diye yanıt verir ve lokmayı batırıp Simun İškariyot’un oğlu Yahuda’ya verir.⁸³ Markos ve Luka İncillerinde ihanet edecek olanın kim olduğu belirtilmez, İsa’nın tutuklanması olayının anlatıldığı bölümde, bu kişinin Yahuda olduğu söylenir.⁸⁴

İsa’nın geleceğe dair kehanetlerinden bir diğeri de onun sevgili öğrencisi Petrus’un kendisini üç kere inkâr edeceğini söylemesidir.⁸⁵ Başka bir hadisede İsa, tapınaktan çıkarken havarilerinden biri tapınağın binalarını göstererek tapınağın nasıl güzel taşlar ve adaklarla süslenmiş olduğundan söz edince, bir gün büyük bir felâketin geleceğini, burada taş üstünde taş kalmayacağını belirtmiştir.⁸⁶

İncillerde İsa’nın yakın ve uzak gelecekte gerçekleşecek olayları haber vermesinin yanında, günlük hayatta da gerçekleşecek bir takım olayları bildirdiğini görebilmekteyiz. Bunlardan biri şöyledir: Havarileriyle birlikte Kudüs’e doğru giderken Zeytin Dağı’nın yamacındaki Beytfaci ile Beytanya denilen bir bölgeye yaklaştıklarında İsa, iki öğrencisini, “Karşıdaki köye gidin, köye girince üzerine daha hiç kimsenin binmediği, bağlı duran bir sığa bulacaksınız. Onu çözüp bana getirin” diyerek

⁸² Yuhanna, 12/27-37.

⁸³ Matta, 26/20-25; Markos, 14/17-21; Luka, 22/21; Yuhanna, 8/21.

⁸⁴ Markos, 14/43; Luka, 22/47-48.

⁸⁵ Matta, 26/34; Markos, 14/27-31; Luka, 22/31-34; Yuhanna, 13/36-38.

⁸⁶ Matta, 24/1-28; Markos, 8/1-31; Luka, 21/5-33.

kendinden önce gönderir.⁸⁷ Öğrenciler köye ulaştıklarında her şeyi İsa'nın kendilerine anlattığı gibi bulurlar.⁸⁸ Bu hadise Matta İncili'nde daha yüzeysel bir şekilde anlatılmaktadır.⁸⁹ Yuhanna İncili'nde ise böyle bir hadiseden bahsedilmemektedir.

9. Cüzzamlıları İyileştirmesi

İsa'nın cüzzamlıları iyileştirmesine ilişkin Matta, Markos ve Luka İncillerinde hemen hemen aynı olaylar anlatılır. Sinoptik İnciller'de geçtiği üzere İsa kentlerden birindeyken, her yanını cüzzam kaplamış bir adam yanına gelip yüzüstü kapanarak, “Ya İrab, eğer İstersen beni temizleyebilirsin” der. İsa elini uzatıp adama dokunur ve “İsterim temiz ol” der. İsa'nın bu isteğiyle birlikte cüzzamlı adam anında cüzzamdan kurtulur. İsa, tek bir sözüyle o zamanın tıbbının çare bulamadığı bu hastalıktan kurtardığı adama kâhine görünmesini ve bu olaydan kimseye bahsetmemesini, hastalığından temizlendiğini herkese kanıtlamak için Musa'nın buyurduğu sunuları sunmasını tembih eder ve adam yanından ayrılır. Cüzzamından arınan bu adam her hastalığından kurtulmanın yaptığı gibi bu olağanüstü olayı etrafına anlatır ve kalabalık halk toplulukları İsa'yı dinlemek ve hastalıklarından kurtulmak için akın akın İsa'ya gelir.⁹⁰ Bu olayın anlatıldığı ifadelerde olayın geçtiği yer ve iyileşen şahıs açık olarak bildirilmemiştir.

Cüzzamlıların iyileşmesine dair diğer bir hadise ise sadece Luka İncili'nde anlatılan on cüzzamlının hastalıklarından kurtulmasıyla ilgilidir.⁹¹ İncil'de, iyileşen bu kişilerin kim olduklarından ve nereye gittiklerinden bahsedilmez; sadece Samiriyeli oldukları belirtilir.

10. Cinleri Çıkarması veya Kovması

İncillerdeki anlatıma göre İsa, kötü ruhları azarlar ve esir aldıkları bedeni terk etmelerini isteyerek onları kovar, böylece hasta şifa bulur. O dönemlerde Yahudi toplumunda cine tutulmuş insan sayısı azımsanmayacak derecede çoktur. İsa, hiç kimsenin güç yetiremediği bu hastalığı tek bir sözle iyi ederek⁹² kendi doğruluğuna

⁸⁷ Markos, 14/12-17; Luka, 22/7-14.

⁸⁸ Matta, 21/2-3; Markos, 11/1-3; Luka, 19/28-33.

⁸⁹ Matta, 26/17-19.

⁹⁰ Matta, 8/1-5; Markos, 1/40-45; Luka, 5/12-17.

⁹¹ Luka, 7/11-19.

⁹² Matta, 8/16.

delâlet eden ve kendisini gönderen zatın gücünü gösteren bir olağanüstülük ibraz etmiş olur. Ayrıca İncillerde İsa'nın bu cinleri ve kötü ruhları kovma yetkisini havarilere de bahsettiği anlatılır. Havariler de iman gücüyle cinleri kovmuşlar, hastaları iyi ederek harikalar göstermişlerdir.⁹³

Sinoptik İnciller'de, İsa'nın cinlenmiş insanları olağanüstü bir şekilde iyileştirmesi ve şifa dağıtmasıyla ilgili olarak, İsa'nın gittiği yerlerde pek çok cinlinin ona getirildiğinden, İsa'nın onları konuşturmadan – İsa'yı görünce sen Tanrı'nın Oğlu Mesih'sin diyerek bağırışlar – kovduğundan bahsedilir.⁹⁴ Markos ve Luka İncillerinde şu olay anlatılır: İsa'nın Kefernahum'da bulunduğu bir Sebt günü havraya ders esnasında içine kötü ruh girmiş/cine tutulmuş bir adam gelir ve bağırarak kendilerinden ne istediğini, onları mahvetmek için mi geldiğini sorarak İsa'nın Tanrı'nın kutsal olduğunu söyler. Bunun üzerine İsa kötü ruhu azarlayarak adamdan çıkmasını emreder. Kötü ruh adamı sarsarak büyük bir çılgılık atar ve adamın içinden çıkar. Luka İncili'nde bu olay esnasında kötü ruhun adamı sarsarken yere yıktığı fakat ona hiçbir zarar vermeden çıktığı anlatılır. Etraftaki herkes İsa'nın ruhlara bile buyruk verecek yetkide bulunmasına şaşarak gördükleri bu olayı dört bir yana duyururlar.⁹⁵ İsa bu olaydan sonra Tanrı'nın sözünü duyurarak ve cinleri kovarak bütün Celile bölgesini dolaşmaya başlar. Bu hadise Matta İncili'nde yer almaz.

İsa, Kefernahum'dan ayrılarak Matta İncili'ne göre Gadaralılar'ın, Markos ve Luka İnciller'ine göre ise Gerasalılar'ın memleketine gider. İsa bölgeye gelir gelmez mezarlık mağaralarında yaşayan, cine tutuldukları için kendilerine ve başkalarına zarar veren, zincirlerle bile zapt etmenin mümkün olmadığı -Matta İncili'ne göre adı belli olmayan iki adam, Markos ve Luka İncillerine göre adı "Tümen" olan bir adam- İsa'yı uzaktan görünce koşarak onun yanına gelir ve önüne yere kapanarak cinlerin yönlendirmesiyle, "Ey Tanrı'nın Oğlu! Tanrı hakkı için yalvarınız bize işkence etme!" diye bağırır/bağırır. Cinler İsa'ya kendilerini dipsiz derinliklere göndermemesi için yalvarır ve ele geçirmiş oldukları kişiyi terk ederek dağın yamacındaki domuz sürüsüne gitmelerine izin vermesini isterler. İsa'nın izin vermesi üzerine domuzların içine giren cinler, dik yamaçtan koşarak aşağıya, göle atarlar ve gölde boğularak ölürler. Matta ve

⁹³ Matta, 10/8; Markos, 6/13; Luka, 9/1.

⁹⁴ Matta, 8/29; Markos, 1/32; Luka, 4/41.

⁹⁵ Markos, 1/21–29; Luka, 4/31–38.

Luka İncillerinde domuzların sayısı bildirilmezken, Markos İncili'ne göre domuzlar yaklaşık iki bin civarındadır. Domuzları güden çobanlar olup biteni görünce kaçarlar, kentlerde ve köylerde bu olayın haberini yayarlar. Halk olup biteni görmek için İsa'nın yanına geldiğinde cinden kurtulan adamı akli başına gelmiş olarak İsa'nın yanında oturuyor bir vaziyette bulur. Cinden kurtulan adam İsa'yla beraber gitmek ister. Ama İsa buna izin vermez. Ailesinin yanına gitmesini söyler ve Tanrı'nın ona merhamet ettiğini anlatmasını ister.⁹⁶ İsa'nın, pek çok hastayı iyileştirdikten sonra, bunu yaşayan kimselere gördüklerini anlatmamalarını tembih ederken bu adamdan özellikle bu olayı anlatmasını istemesi şaşırtıcıdır.

İsa'nın kötü ruhlara tutsak olan hastaları iyileştirdiğine dair diğer bir olay da sadece Matta ve Markos İncillerinde geçen "Kenanlı kadının imanı" hadisesidir. Tebliğ için Sur ve Sayda bölgesine geçen İsa'nın, yanına kızı kötü ruha tutsak olmuş olan bir kadın gelip onun ayaklarına kapanır ve feryat ederek kızından cinleri uzaklaştırmasını ister. İsa kadına Yahudi ırkından olmadığı için hiçbir yanıt vermez fakat kadın dileğini yineleyerek ısrar eder. İsa, "Ben yalnız İsrail evinin kaybolmuş koyunlarına gönderildim" diyerek kadının bu isteğini reddeder. – İsa bu sözü Tanrı'nın vaatlerini öncelikle İsrail oğullarına duyurmakla görevli olduğu için söyler.– İsa'nın bu sözü söylemesine karşın umutsuzluğa kapılmayan kadın dileğini yineler. Bunun üzerine İsa kadına dönüp, "Bırak önce çocuklar doysun, onların ekmeğini alıp köpeklere atmak iyi değildir" der. Kadın büyük bir alçak gönüllülikle, "Haklısın ya Rab, ama köpekler de sofranın altında çocukların ekmeklerinin kırıntılarını yer" diyerek cevap verir. Kadının imanının büyüklüğünü gören İsa, kadına, "Dilediğin gibi olsun" der ve kadının kızı o saatte iyileşir.⁹⁷ Görüldüğü üzere bu olayda, İsa, kötü ruh ve cinlere tutsak olan insanları onları hiç görmeden dahi iyileştirebilmektedir.

H. ROMALILARIN DÜŞMANLIKLARI

Hıristiyanlık Filistin bölgesinde yayılmış olan bir dindir. Bu bölgede çok önceden doğmuş başka inançlar, başka dinler vardır. Hıristiyanlıktan önce Filistin bölgesinde yayılmış olan tektanrıcılık (monoteizm-tevhid) dini Yahudilik idi. Tarih boyunca komşu ulusların saldırılarından, egemenliğinden kurtulamayan İsrailoğulları

⁹⁶ Matta, 8/28–34; Markos, 5/1–20; Luka, 8/26–39.

⁹⁷ Matta, 15/21–28; Markos, 7/24–30.

ülkesi, M.Ö. IV. yy. sonlarında Büyük İskender tarafından yeni bir saldırıya uğradı. Büyük İskender çoktanrıci (politeist) bir inanca sahip olduğundan İsrailoğulları'nın tektanrıci dinine ilgisiz kaldı. Büyük İskender'in ölümünden sonra da yönetime yine çoktanrıci inanca sahip olanlar geçti.

İşte bu dönemde Yahudilerin tektanrıci inancı ile çoktanrıci Roma inançları arasında bir çatışma baş gösterdi. Romalılar egemenlikleri altında bulunan ulusların inançlarına pek saygılı davranmadıklarından din çatışmaları, inanç anlaşmazlıkları zamanla toplumlar arasında çekişmelere, küçük boyutlu savaflara dönüştü. Romalı yöneticiler, bütün yönetim kurumlarını kendi inanç düzenlerine göre yönetme eğilimlerinden ötürü, tektanrıci dine bağlı bölgede kendilerine karşı çıkan ne varsa eziyor, baskı altına alıyor, cezalandırıyor, sürgüne gönderiyorlardı.⁹⁸

Romalılar düzenli yönetime, sağlam kurumlara dayanan, doğaya bağlı bir ahlâka inanıyorlardı. Onlar için önemli olan bu dünyanın egemenliğidir, bu dünyanın düzenidir. Romalıların amacı başkalarına egemen olmak, buyruk salmak, canının çektiği gibi yaşamak, yaşamın tadını çıkarmaktı.

Roma imparatorları M.Ö. I. yy. sonlarında, Doğu inançlarının etkisi altında kalarak kendilerini tanrılaştırmışlardır. İnsan-Tanrı ya da Tanrı-İnsan inancı Mısır'ın etkisiyle son dönem Roma İmparatorları arasında kesin biçimde benimsenmiş olduğundan yönettikleri ülkelerin insanlarına karşı davranışları da acımasızdı.

Romalılar kendilerini üstün, yönetimleri altında bulunanları da aşağı ve köle olarak görmeye alışkındılar. Bu katı tutum da, egemenlikleri altındaki insanları ezmelerine yol açıyordu. Hıristiyanlığın doğduğu topraklar üzerinde egemen olan Romalılar'ın bu tutumları zamanla inanç ve ahlâk alanlarına da yansımıştır. Egemenlik Romalılar'ın elinde olduğundan diğer toplumlar gibi İsrailoğulları'nı da istedikleri gibi eziyor, çalıştırıyor, köle olarak kullanıyorlardı.

Tarih boyunca sürgünlerde yaşamış, dağınıklık içinde kalmış, farklı ulusların inançlarıyla karışmış bir ahlâk ortamında bulunan Yahudiler, kendi dinlerinin buyruklarını unutmuşlar, kendi ahlâk düzenlerini kendileri farkında olmadan yıkmaya başlamışlardı. Bu tutum, Filistin ve çevresinde bir ahlâk dengesizliği, bir inanç

⁹⁸ Muhammed Ataurrahim, **Bir İslâm Peygamberi Hz. İsa**, (çev. Kürşat Demirci), İnsan Yayınları, İstanbul 1985, s. 37-49.

başıboşluğu yaratmıştır. Toplum, alışlagelen ahlâk kurallarının dışına çıkmıştır. Tevrat'ın yasakladığı bütün eylemler (zina, hırsızlık, adam öldürme, eşcinsellik, yakınlar arasında evlenme, yalancılık, vb.) büyük ölçüde yaygınlaşmıştır.⁹⁹

I. BİR MESİH BEKLENTİSİ

M.Ö. I. yy. boyunca toplum yaşamının oldukça bozulduğu gözükmektedir. Bu durumu düzeltecek bir kralın geleceği Tevrat'ı bilen Yahudiler tarafından haber verilmiştir. Artık Filistin halkı, kendisini büsbütün eski inançlara, eski gizemci geleneklere kaptırmış, kurtuluşu göklerden gelecek bir uludan beklemeye koyulmuştur. Bu kurtarıcı Tanrı'nın görevlendirdiği bir kimse olacak, kendini Yahudi toplumunun kurtuluşuna, mutluluğuna adayacaktır. Bütün güçlülere göğüs gerecek, acılara katlanacak, sonunda Tanrı'nın yardımıyla yeryüzüne doğruluk, iyilik, eşitlik, özgürlük getirecek; insanları özledikleri mutluluğa kavuşturacaktır. Tevrat, bu tanrısal görevlerle donatılan kurtarıcının bir peygamber değil, bir kral olacağını bildirmiştir. Mesih, Tevrat'a göre kutsal görev verilmiş bir kişi, bir kraldır. Oysa Yahudilerin bir bölümü, gelecek kurtarıcının bir peygamber olacağını düşünmeye başlamışlardır. Kurtarıcının bir kral olacağına inanan Yahudiler ile peygamber olacağını ileri süren Yahudiler arasında anlaşmazlıklar ortaya çıktı. Kurtarıcının (İsa'nın) ölümüne yol açan da bu ilk anlaşmazlık olmuştur.¹⁰⁰

İsa'nın yaşadığı dönemde Filistin bölgesi siyasi açıdan Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altındaydı. Yahudiler bu durumdan rahatsızlık duymakta ve sık sık isyan etmekteydi. Dinî ve sosyal açıdan ise fikhî meselelerin yoğun bir biçimde tartışıldığı, Yahudi mezheplerinin ortaya çıktığı bir dönemdir. Yine bu dönem, Yahudi mezheplerinin birbirileriyle mücadele ettiği, şekilciliğin ön plana çıktığı, samimi dindarlığın ortadan kalktığı bir dönemdir. Bu bağlamda toplumun üst kesimlerinde ve büyük şehirlerde büyük bir ahlâkî çöküntü yaşanmaktaydı. Yoksul, zayıf ve namuslu insanlar ezilmekteydi. Halkın büyük çoğunluğu Tanrı'nın kendilerini yalnız bırakmayacağı, Davut soyundan bir Mesih'in geleceği ve bütün insanlığı kurtaracağı, her şeyin düzeleceği ümidi ve beklentisi içindeydi.¹⁰¹

⁹⁹ "Hıristiyanlık", **Dinler Tarihi Ansiklopedisi**, Media Ofset, İstanbul 1999. c II, s. 3.

¹⁰⁰ "Hıristiyanlık", a.g.e., c II, s. 3.

¹⁰¹ Zekiye Sömnez, "İnciller ve Kur'an Işığında Hz. İsa", **Dinler Tarihi Araştırmaları-III**, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2002, s. 153.

İncillere göre Yahya, gelecek kurtarıcının dünyaya gelmiş olduğunu ve bir peygamber olduğunu, yakında ortaya çıkacağını açıkladı.¹⁰² Bu söylenti halk arasında iyice yerleştikten kısa bir süre sonra milâdî yirmidokuz yılında,¹⁰³ Tiberius'un imparatorluğunun on beşinci yılına doğru, Yahudiye'de İsa ortaya çıktı. Baskıdan yılmış, toplumsal sarsıntılardan bunalmış, çöküntüden ezilmiş Yahudi halkı, İsa'nın ortaya çıkışını, Tevrat'ın bildirdiği bir kurtuluş olayı diye yorumladı ve yavaş yavaş yeni peygamberin çevresinde toplanmaya başladı. Bu dönemde Vaftizci Yahya ona en çok yardım edenlerden oldu. Bütün Yahudi halkını kurtaracak olanın tanrısal görevlerle donatılmış bu genç adam olduğunu her tarafa anlatmaya çalıştı. İsa ise, insanları kardeşliğe, barışa, eşitliğe, doğruluğa, iyiliğe çağırarak; Tanrı'nın buyruklarının yerine getirilmesini, savaşların-vuruşmaların, haksızlıkların ortadan kalkmasını istemiştir.¹⁰⁴

İ. HALKIN HZ. İSA'YA KARŞI TEPKİLERİ

İsa görevlendirildikten sonra ilk önce Taberiye gölü kıyısındaki Kefernahum kasabasında tebliğ faaliyetine başlamıştır. Daha sonra mesajını Nasıra'da tebliğ etmenin daha iyi olacağını düşünerek oraya gitmiştir. Ancak o, Nasıralılar tarafından köylü çocuğu olarak düşünülmüş ve bu sebeple kabul görmemiştir. Bunun üzerine Kefernahum'a geri dönerek görevini burada yapmaya çalışmıştır.¹⁰⁵

İsa, Kefernahum'da tebliğe başladığı anda, başta Yahudi din adamlarının, özellikle de Ferisî cemaati olmak üzere pek çok kişinin yoğun muhalefetiyle karşılaşmıştır.

Kudüs'e geldiği zaman halk onun etrafında toplandı. Çünkü yeni gelecek Mesih'in bir kral olacağı, Romalılar'dan öcünü alacağı beklentisi vardı. Ama İsa üç gün vaaz etti; Allah'ın rahmetinden, merhametinden, sevgiden, adaletten, kardeşlikten konuştu. Barnabas'ın bildirdiğine göre İsa, Allah'ın sözünü unuttuklarından ve kendilerini boş şeylere verdiklerinden dolayı halkı şiddetli azarladı. Kahinleri,

¹⁰² Markos, 1/4-9; Luka, 3/15-17.

¹⁰³ Ernest Renan, **İsa'nın Hayatı**, (çev. Ziya İhsan), 2. bs., Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1964, s. 84.

¹⁰⁴ "Hristiyanlık", a.g.e., c II, s. 5.

¹⁰⁵ Renan, a.g.e., s. 98-100.

Yazıcıları, Muallimleri azarladı. O gün herkes ağladı ama İsa'ya karşı nefret duyan Kahinler ve reisler ağlamadı.¹⁰⁶

Ferisîler ve din adamları önceleri sadece İsa'yı gözlemiş buldukları halde zaman geçtikçe onu tenkit etmeye, onunla münakaşa etmeye başlamışlar; daha sonra şeytanlarla işbirliği yaptığı, yasayı çiğnediği ve Sebt yasaklarına muhalefet ettiği iddiasıyla onu suçlamışlardır.¹⁰⁷

İsa din adamlarına ulaşamayınca mesajını halktan insanlara ulaştırmağa çalışmıştır. Yahudi din adamları, halktan ve devlet memurlarından bir kısım insanları aşağılamış ve onları günahkâr olarak nitelendirmişlerdir. İsa'nın bu adamlarla görüşmesini, onun günahkârlarla düşüp kalkması olarak kabul etmişler ve onu bu konuda da eleştirmişlerdir.¹⁰⁸

K. HAVARİLERİNİ SEÇMESİ

Havari kavramı ilk defa İsa'yla ortaya çıkmıştır. Havariler, mesajını yayma konusunda ona yardım eden, onun söylediklerini (vahiyleri) olduğu gibi öğrenen insanlardır. Bunlar on iki kişidir. Bazı kaynaklarda daha fazla kişi olduğu geçse de, İncil'de on iki kişinin isimi zikredilmiştir. Bunlar: Petrus denilen Simun ve kardeşi Andreas, Zebedi'nin oğulları Yakup ve Yuhanna, Filipus, Bartolomeus, Tomas, Matta, Alfeus'un oğlu Yakub, Taddeus, Gayyur Simun, Yahuda İskariyot,¹⁰⁹

İsa on iki havarisini seçtikten sonra onları yanına çağırıp bütün cinler üzerinde ve hastalıkları iyileştirmek için güç ve yetki verdi. Sonra onları Tanrı'nın Egemenliği'ni duyurmaya ve hastalara şifa vermek için halkın arasına gönderdi. Onlara şöyle dedi: "Öteki ulusların arasına girmeyin. Samiriyelilerin kentlerine de uğramayın. Bunun yerine İsrail halkının yitik koyunlarına gidin. Gittiğiniz her yerde göklerin egemenliğinin yaklaştığını duyurun. Hastaları iyileştirin, ölüleri diriltin, cinleri kovun. Yolculuk için yanınıza hiçbir şey almayın, hangi kent veya köye giderseniz orada saygıdeğer birini arayın ve ayrılıncaya dek onunla kalın. Sizi kabul etmez, sözlerinizi

¹⁰⁶ Ömer Rıza Doğrul, **Yeryüzündeki Dinler Tarihi**, 3. bs., Ceylan Yayınları, İstanbul, 1963, s. 191-192; Barnabas, 12.

¹⁰⁷ Abdullah Aydemir, **İslami Kaynaklara Göre Peygamberler**, T.D.V. Yayınları, Ankara 1992, s.246; Matta, 12/1-13; Markos, 2/23-27; Luka 6/1-9.

¹⁰⁸ Matta, 9/9-13; Markos, 2/13-17; Luka, 5/27-32.

¹⁰⁹ Matta, 10/2-4; Markos, 3/13-19; Luka, 6/12-16; Barnabas, 14. Markos'da Yakub'un oğlu Yahuda, Barnabas'da Barnabas havari olarak yer almaktadır.

dinlemezlerse o evden ya da kentten ayrılırken onlara uyarı olsun diye ayağınızın tozunu silkin.”¹¹⁰

İsa, havarilerin seçtikten sonra onların gelecekte karşılaşacakları sıkıntılardan da haber vermişti: “İşte sizi koyunlar gibi kurtların arasına gönderiyorum. Yılan gibi zeki güvercin gibi saf olun. İnsanlardan sakının. Çünkü sizi mahkemelere verecek, havralarında kamçılacaklar. Benden ötürü valilerin, kralların önüne çıkarılacak, böylece onlara ve uluslara tanıklık edeceksiniz. Sizleri mahkemeye verdiklerinde, neyi nasıl söyleyeceğinizi düşünerek kaygılanmayın. Ne söyleyeceğiniz o anda size bildirilecek. Benim adımdan ötürü herkes sizden nefret edecektir. Ama sonuna kadar dayanan kurtulacaktır...”¹¹¹

Bu oniki havari, yaşadıkları sürece İsa’ya, onun düşüncelerine, getirdiği dine bağlı kalmakla yetinmemiş, Hristiyanlığı yaymayı da kendileri için kutsal görev saymışlar.¹¹² İsa’nın ailesi, çocukluğu, doğumu, gençlik yıllarındaki yaşantısıyla ilgili ne varsa toplamışlardır. İsa’nın havarilerle yaptığı ilk toplantılarda hangi konular üzerinde durulduğu kesin olarak bilinmemektedir. Ancak havarilerine Tanrı’nın yalnızca Yahudilerin değil bütün insanların tanrısı olduğunu, ölümden sonra dirilmenin gerçekliğini, ruhun ölümsüzlüğünü, yargı gününün varlığını, bütün insanların ettiklerinin karşılığını göreceklarını, acılara, saldırılara karşı dayanıklı olmanın bir erdem niteliği taşıdığını belirttiği anlaşılmaktadır.

L. ÇARMIHA GERİLMESİ

İsa’nın çarmıha gerilmesi Sinoptik İnciller’in hemen hepsinde yer almaktadır.

Kahinler ve din bilginleri, İsa’nın sapık biri olduğuna hükmederek onun tutuklanmasını istediler. Bunun için İsa’nın havarilerinden olan Yahuda İskariyot’a otuz dirhem altın vererek İsa’nın yerini söylemesini istediler. Bu görevi kabullenerek İsa’ya ihanet eden Yahuda, yanında baş kâhinlerle halkın ileri gelenleri tarafından gönderilmiş kılıçlı, sopalı büyük bir kalabalık olduğu halde İsa’nın bulunduğu yere geldi. “Kimi öpersem onu tutuklayın, İsa odur” diye onlarla sözleşmişti. Yahuda dosdoğru İsa’ya

¹¹⁰ Matta, 10/5-15; Markos, 6/7-13, Luka, 9/-16.

¹¹¹ Matta, 10/16-25; Markos, 13/9-13; Luka 21/12-17.

¹¹² “Dünyanın her yanına gidin, bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin; onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adıyla vaftiz edin; size buyurduğum her şeye uymayı onlara da öğretin. İşte ben dünyanın sonuna dek her an sizinleym.” (Matta, 28/19-20; Markos, 16/15-18).

gidip, “Selâm Rabbi!” diyerek onu öptü. Bunun üzerine adamlar İsa’ya yaklaşip onu tutukladılar ve onu Yüksek Kurul (Sanhedrin)’un önüne çıkardılar.¹¹³

Yüksek Kurul’da, baş kâhin kendisine, “Yaşayan Tanrı adına sana yemin ettiriyorum, söyle bize, Tanrı’nın Oğlu Mesih sen misin?” diye sordu. İsa, “Söylediğin gibidir” karşılığını verdi. Bunun üzerine baş kâhin giysilerini yırtarak, “Tanrıya küfretti!”, “Ölümü hak etti!” diye karşılık verdi. Bundan sonra oradakiler İsa’nın yüzüne tükürdüler, bazıları onu yumrukladılar, tokatladılar, onunla alay ettiler.¹¹⁴

İsa’nın tutuklanması Yahudilerin Fısıh bayramı gününe rastlamıştır. Âdete göre her yıl o günde Vali Pilatus bir tutukluyu salıveriyordu. Vali Pilatus; “Sizin için Yahudilerin Kralını salıvermemi ister misiniz?” diye sordu. Orada bulunan halk da Barabba isminde birisinin salıverilmesini istedi ve İsa’nın çarmıhta ölmesini talep etti ve öyle de oldu.¹¹⁵

Sonra Valinin askerleri İsa’yı vali konağına götürüp bütün taburu başına topladılar. Onu soyup üzerine kırmızı¹¹⁶ bir kaftan geçirdiler. Dikenlerden bir taç örüp başına koydular, sağ eline de bir kamış tutturdular. Önünde diz çöküp, “Selâm Ey Yahudilerin Kralı!” diyerek onunla alay ettiler. Üzerine tükürdüler, kamışı alıp başına vurdular. Onunla böyle alay ettikten sonra kaftanı üzerinden çıkarıp kendi giysilerini giydirdiler ve çarmıha germeye götürdüler.¹¹⁷ Luka İncili’nde İsa’nın bu şekilde aşağılanması kısmı yer almamaktadır.

Sinoptik İnciller’deki bilgiye göre İsa’nın çarmıhını Simun adında Kirene’li bir adama taşıttılar.¹¹⁸ Ancak Yuhanna İncili’nde İsa’nın, çarmıhını kendisinin taşıdığı yazılıdır.¹¹⁹ İsa’yı Golgota yani Kafatası denilen yere götürdüler. Orada kendisine şarap verdiler, ancak o bu şarabı içmedi.

İsa’yı çarmıha gerdiler ve onun elbiselerini paylaştılar, kendisi ile alay ettiler, “Eğer gerçekten Tanrı’nın oğluysan çarmıhtan in de kendini kurtar” dediler. Onunla

¹¹³ Matta, 26/47-56; Markos, 14/43-50; Luka, 22/47-53; Yuhanna, 18/3-12.

¹¹⁴ Matta, 26/57-68; Markos, 14/53-65; Luka, 22/54-55; Yuhanna, 18/13-14, 19-24.

¹¹⁵ Matta, 27/11-26; Markos, 15/2-15; Luka; 23/3-5, 13-25; Yuhanna, 18/33, 19/16.

¹¹⁶ Markos ve Yuhanna’da bu giysinin rengi “mor” olarak geçmektedir (Markos, 15/17; Yuhanna, 19/2).

¹¹⁷ Matta, 27/27-31; Markos, 15/16-20; Yuhanna, 19/2-3.

¹¹⁸ Matta, 27/32; Markos, 15/21; Luka, 23/26.

¹¹⁹ Yuhanna, 19/17.

birlikte sağ ve solundaki iki günahkârı da astılar. Onun başı üzerine de hakaret olsun diye, “Yahudilerin Kralı” diye yazdılar.¹²⁰

Görüldüğü gibi bütün resmî İncillerde İsa'nın çarmıha gerilmesi olayı geçmektedir. Ancak Barnaba İncili'nde çarmıha gerilenin İsa değil de Yahuda olduğu bildirilmektedir. İsa'nın sureti Allah tarafından Yahuda'ya verilmiş ve İsa Allah'ın melekleriyle göğe çıkarılmıştır.¹²¹

M. VEFATI

İsa, üç yıl gibi bir süre öğretisini yaymaya çalıştı, ancak bu süre içinde ona çok az kimse iman etmiştir. O, görev yaptığı sürece Yahudi din adamlarının düşmanlıklarından kurtulamamıştır. Ona tuzak kurmaya ve siyasi idareyi onun aleyhine kışkırtmağa çalışmışlardır. Onların bu düşmanlıkları, kendilerini İsa'yı haça germeye kadar götürmüştür. İncillere göre İsa ölmüş ve üç gün sonra da dirilmiştir.

Bu olay İncillerde farklı şekillerde anlatılmaktadır: Öğlen on ikiden üçe kadar bütün ülkenin üzerine karanlık çöktü. İsa sanki terk edilmiş gibi saat üçe doğru yüksek sesle, “Eli, Eli, lema şevaktani?”¹²² yani “Tanrım, Tanrım, beni neden terk ettin?” diye bağırdı. İkinci kez bağırdıktan sonra ruhunu teslim etti. Luka İncili'nde ise tam bir teslimiyet içerisinde, “Baba ruhumu ellerine bırakıyorum” diye seslendiği ve bunu söyledikten sonra son nefesini verdiği belirtilmektedir.¹²³ Yuhanna İncili'ne göre ise İsa, artık her şeyin tamamlandığını bilerek Kutsal Yasa yerine gelsin diye, “Susadım” dedi. Orada ekşi şarap dolu bir kap vardı ve o şaraptan ağzına uzattılar. İsa ondan tadınca, “Tamamlandı” dedi ve başını eğerek ruhunu teslim etti.¹²⁴ O anda birçok olağanüstü şeyler oldu. Tapındaki perde ikiye ayrılarak yırtıldı¹²⁵, yer sarsıldı, kayalar yarıldı, mezarlar açıldı, ölmüş olan birçok kutsal kişinin cesetleri dirildi.¹²⁶ Bu olayları gören yüzbaşı ve beraberindekiler dehşete kapılıp, “Bu gerçekten Tanrı'nın oğluydu” dediler.¹²⁷

¹²⁰ Matta, 27/32-44; Markos, 15/21-32; Luka, 23/26-43. Yuhanna, 17-27.

¹²¹ Barnabas, 213-217.

¹²² Bu İbranice ifade Matta (27/46)'da geçmektedir, Markos'ta ise şu şekilde yer almaktadır: “Elohi, Elohi, lema şavaktani” (Markos, 15/34).

¹²³ Luka, 23/44-46.

¹²⁴ Yuhanna, 19/28-30.

¹²⁵ Matta, 27/51; Markos, 15/38.

¹²⁶ Matta, 27/51-53.

¹²⁷ Matta, 27/45-56; Markos, 15/33-41; Luka, 23/44-49; Yuhanna, 19/28-30.

Yusuf Aramatyalı, Pilatus'tan İsa'nın cesedini istedi. Pilatus da cesedin ona verilmesini emretti. Yusuf cesedi aldı, temiz keten beze sardı, kayaya oyduğu kendi yeni mezarına yatırdı. Mezarın girişine büyük bir taş yuvarlayıp oradan ayrıldı. Mecdelli Meryem ile Yose'nin annesi Meryem, İsa'nın nereye gömüldüğünü gördüler.¹²⁸ Yuhanna İncili'nde, İsa'yı gömmeye götüren Aramatyalı Yusuf'la birlikte Nikodem de vardır. İsa'nın çarmıha gerildiğı yere yakın bir bahçe, bu bahçenin içinde de henüz hiç kimsenin konulmadığı yeni bir mezar vardır. Mezar yakın olduğundan İsa'yı oraya koydular.¹²⁹

Şabat Günü'nü izleyen haftanın ilk günü, tan yeri ağarırken kadınlar İsa'nın mezarını ziyarete gitmişlerdir.¹³⁰ Mezarın bulunduğu yere geldiklerinde Matta'ya göre gökten bir melek inip oradakilere, "İsa Celile'ye gidiyor, gidin öğrencilerine haber verin" demiştir. Markos'a göre; kadınlar İsa'nın cesedine sürmek için baharat götürmüşlerdir. Aralarında "Mezarın girişindeki taşı bizim için kim yana yuvarlayacak?" diye konuşmuşlardır. Başlarını kaldırdıklarında kocaman taşın yana yuvarlanmış olduğunu görmüşlerdir. İçeri girdiklerinde beyaz kaftan giymiş genç bir adam görünce çok şaşırılmışlar; adam korkmamalarını söylemiş ve İsa'nın Celile tarafına gittiğini, öğrencilerine haber vermelerini bildirmiştir.

Luka İncili'ne göre taşı mezarın girişinden yuvarlanmış buldular. İçeri girince İsa'nın cesedini bulamadılar. Bu sırada şimşek gibi parlayan iki kişi yanlarında beliriverdi. Adamlar, "Diri olanı neden ölülerin arasında arıyorsunuz?" dediler. İsa'nın, çarmıha gerildikten üç gün sonra diriltileceğini söylemiş olduğunu hatırlattılar. Yuhanna'daki anlatıma göre ise, Meryem mezara vardığında mezarın girişindeki taşın kaldırılmış olduğunu gördü ve koşarak Simun Petrus'a ve diğer öğrencilere haber verdi. Petrus ve bir diğer öğrenci koşarak mezara vardılar, ama mezarda İsa'nın cesedini bulamadılar.¹³¹

¹²⁸ Matta, 27/57-61; Markos, 16/42-47; Luka, 23 /50-56.

¹²⁹ Yuhanna, 19/38-42.

¹³⁰ İsa'nın mezarını ziyaret edenlerin kaç kişi ve kim olduğuna dair İnciller'de farklı bilgilere rastlanmaktadır. Matta (28/1)'de "Mecdelli Meryem ile öbür Meryem mezarı ziyaret etmeğe gittiler" diye geçer. Markos (16/1)'de "Mecdelli Meryem, Yusuf'un annesi Meryem ve Salome'den bahsedilirken; Luka (24/10)'da Mecdelli Meryem, Yohanna, Yakup'un annesi Meryem ve bunlarla birlikte bulunan fakat isimi geçmeyen kadınların olduğu bildirilmektedir. Yuhanna (20/1)'de ise mezarı ziyaret edenin sadece Mecdelli Meryem olduğu görülmektedir.

¹³¹ Matta, 28/2-8; Markos, 16/2-8; Luka, 24/2-8; Yuhanna, 20/1-9.

Kadınlar yolda giderken İsa onlara göründü, selâm verdi ve “Kardeşlerime haber verin Celile’ye gitsinler, beni orada görecekler” dedi. İsa’nın sonradan dirilmesi başlı başına bir araştırma konusudur. İncillerde bu konuyla ilgili farklı anlatımları görmek mümkündür. Bu farklılığı yer, zaman ve şahısların değişikliğinden bilmekteyiz.¹³²

II. KUR’AN’A GÖRE HZ. İSA

Hız. İsa, Kur’an-ı Kerim’de önemli bir yere sahip olan büyük peygamberlerden birisidir. On beş sure ve doksan üç âyette bir isim veya sıfatıyla zikredilmektedir. Hız. İsa’dan söz edilen yerlerde onun doğumu, mucizeleri, Allah ve İsrail oğulları ile olan konuşmaları, onun sadece bir insan, bir kul ve peygamber olarak rolü ve ilahî daveti anlatılmaktadır. Bu noktada Kur’an-ı Kerim, İncillerin aksine, İsa’nın beşeriyeti üzerine vurgu yaparak onun bir peygamber olarak misyonunun ne olduğunun anlaşılmasında önemli bir işlev görmektedir.¹³³

Hız. İsa, Kur’an-ı Kerim’de kendi ümmetince yapılmış olan tasvirinden farklı bir şekilde anlatılarak şöyle tasvir edilmektedir.¹³⁴

İsa Meryem’in oğludur, Allah’ın Meryem’e müjdelediği kendinden bir kelimesidir.¹³⁵ Taberî, tefsirinde Katade’den bir rivâyet aktararak İsa’nın, Allah’ın “ol” emri neticesinde dünyaya gelmesinden dolayı “Allah’ın bir kelimesi” olarak nitelendiğini ifade eder.¹³⁶

Razî ise İsa’nın bir nutfе ve baba vasıta kılınmaksızın yaratılması, mucizevî bir şekilde bebeliğinden itibaren konuşması, tebliğiyle hakikati ifade etmesi ve ilahî sırları açıklaması, kendinden önceki peygamberlere gönderilmiş olan kitaplarda peygamberliğinin müjdelenmiş olması sebebiyle “Allah’ın kelimesi” olarak adlandırıldığını belirtmektedir.¹³⁷

¹³² Matta, 27/57-66; Markos, 16/1-14; Luka, 24/1-48; Yuhanna, 20/1-25.

¹³³ Harman, a.g.md., s. 472.

¹³⁴ Tarif Khalidi, **Müslüman Hız. İsa**, (çev. Sevda Ayar), Kitap Yayınevi, İstanbul 2003, s.38.

¹³⁵ Al-i İmrân, 3/45; Nisâ, 4/171.

¹³⁶ İbn-i Cerîr et-Taberî, **Taberî Tefsiri**, (çev. Hasan Karakaya-Kerim Aytekin), Hisar Yayınevi, İstanbul 1996, c. II, s. 263.

¹³⁷ Fahrüddin er-Razî, **Tefsîr-i Kebîr**, (çev. Suat Yıldırım ve dğr.), Akçağ Yayınları, Ankara 1989, c. VI, s. 292.

Elmalılı Hamdi Yazır ise; ağızdan çıkan anlamlı sesler ve yazıların yanında âleme bakıldığında az çok bir manâya işaret eden belli varlıklara da bir kelime denilebileceğini, İsa'nın da kelime oluşunu böyle anlamak gerektiğini söyler. Ayrıca “kelime” ifadesinin bilinen yaratılış tarzına uymayan farklılığa, dolayısıyla onun mucizevî bir şekilde babasız yaratılışına işaret ettiğine dikkat çeker.¹³⁸

Hiz. İsa, Allah'ın Meryem'e üflediği kendisinden (Allah'tan) bir ruhtur.¹³⁹ Taberî, İsa'nın Allah'tan bir ruh oluşunu; Allah'ın emriyle Cebrail tarafından Meryem'e yapılan bir üfleme, Allah'ın tasarrufu altında bulunan tüm insanların ruhu gibi yaratmış olduğu ruhlardan bir ruh, Allah tarafından bir hayat (can) ve rahmet şeklinde izah etmiştir. Hamdi Yazır ise; İsa'nın, Allah'ın ol emriyle yarattığı ruhtan, sadece meleğin (Cebrail) üflemesiyle Meryem'in rahminde oluşmasından dolayı “Allah'tan bir ruh” olarak adlandırıldığını belirtmektedir.”¹⁴⁰

Hiz. İsa, Meryem oğlu “Mesih” tir.¹⁴¹ Kur'an'da İsa için kullanılan Mesih sıfatı, Hristiyanlıktaki “beklenen kurtarıcı” anlamında kullanılmamıştır. Müfessirler, İsa'ya verilen Mesih sıfatını onun peygamberlik görevine uygun düşen manâlarda yorumlamışlardır.¹⁴² Taberî'ye göre bu sıfat Hiz. İsa'ya, onun günahlarının silinip temizlendiğini belirtmek için verilmiştir.¹⁴³ Razî, İsa'nın çok gezdiği, dokunmak suretiyle hastaları iyileştirdiği, yağla meshedilmiş olarak doğduğu, doğduğunda şeytanın dokunmasından korumak için Cebrail'in kendisine kanadıyla dokunduğu, yetimlerin başlarını mesh ettiği, günah ve kötülükleri mesh ederek sildiği için bu sıfatla nitelendirildiğini belirtmiştir.¹⁴⁴ Hamdi Yazır ise, Mesih kelimesinin “mübarek” manasına geldiğini ve İsa'nın lâkabı olduğunu ifade etmektedir.¹⁴⁵

Hiz. İsa, diğer insanlar gibi sadece Allah'ın bir kuludur. Bu hususta Allah şöyle buyurmaktadır: “İsa, ancak kendisine nimet verdiğimiz ve İsrail oğullarına örnek kıldığımız bir kuldür”.¹⁴⁶

¹³⁸ Elmalılı Hamdi Yazır, **Hak Dini Kur'an Dili**, c. II, s. 363-364.

¹³⁹ Nisâ, 4/171; Enbiyâ, 21/91; Tahrîm, 66/12.

¹⁴⁰ Yazır, a.g.e., c. V, s. 461; c. VIII, s. 169-170.

¹⁴¹ Al-i İmrân, 3/45; Mâide, 5/17, 75.

¹⁴² Emrullah Fatîş, **Kur'an'da Hiz. İsa**, Netform Matbaacılık, Kayseri 2000, s. 103.

¹⁴³ Taberî, a.g.e., c. II, s. 263.

¹⁴⁴ Razî, a.g.e., c. VI, s. 315.

¹⁴⁵ Yazır, a.g.e., c. II, s. 362-363.

¹⁴⁶ Zuhruf, 43/59.

Kur'an-ı Kerim Hz. İsa'yı bir ilah olarak değil beşer olarak tanıtır. Nitekim âyette: “*Meryem’in oğlu Mesih sadece bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Annesi de dosdoğru bir kadındır. Her ikisi de yemek yerlerdi...*”¹⁴⁷ buyurularak, İsa'nın diğer insanlar gibi yiyip içerek yaşayan bir kul, bir insan olduğuna işaret edilmektedir. Onun Allah'ın oğlu olmayıp bir kul olduğunu pekiştirmeye yönelik olmak üzere pek çok âyette “Meryem oğlu” olarak nitelendirildiği görülmektedir.¹⁴⁸ Kur'an'a göre İsa, “*Şüphesiz ben Allah'ın kuluyum...*”¹⁴⁹, “*... Benim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin...*”¹⁵⁰ diyerek kavmine sadece bir kul olduğunu söylemiş ve onlara yalnızca Allah'a kulluk etmelerini öğütlemiştir.

Hz. İsa, İsrail oğullarına gönderilmiş bir peygamberdir. Beşikte bir bebekken mucizevî bir şekilde konuşarak kendisine kitap ve peygamberlik verildiğini, namaz ve zekâtla emrolunduğunu söylemiştir.¹⁵¹ Allah tarafından dünya ve âhirette şerefli, Allah'a yakın ve mübarek kılınmıştır,¹⁵² salihlerdendir.¹⁵³ Hz. İsa, Allah tarafından Ruhü'l-Kudüs (Cebrail) ile desteklenmiş; kendisine hidâyet ve nur kaynağı, yol gösterici ve öğüt verici olarak İncil verilmiştir.¹⁵⁴ O, kendinden önce gelen Tevrat'ı tasdik etmiş ve bir peygamber olarak İsrailoğullarını bir olan Allah'a iman ve ibadet etmeye çağırarak, onlardan Allah'a ortak koşmamalarını istemiştir.¹⁵⁵

Hz. İsa'ya, peygamberlik görevini yerine getirirken nübüvvetini desteklemek üzere Allah tarafından bir takım mucizeler verilmiştir. Kur'an-ı Kerim'e göre ona verilen bu mucizeler sekiz başlık altında toplanır ki, bunları şu şekilde tasnif edebiliriz: O, babasız olarak dünyaya gelmiş¹⁵⁶, beşikteyken konuşmuş,¹⁵⁷ çamurdan yaptığı kuş şekline üfleyip onu canlandırmış, anadan doğma körü ve alacalıyı iyileştirmiş, ölüleri diriltmiş,¹⁵⁸ gökten sofrayı indirmiş,¹⁵⁹ gaybdan (evlerdeki saklı şeyleri) haber vermiş,¹⁶⁰

¹⁴⁷ Mâide, 5/75.

¹⁴⁸ Mustafa Sinanoğlu, “İslâm kaynaklarına göre Hıristiyanlık”, **T. D. V. İslâm Ansiklopedisi**, c. XVII, İstanbul 1998, s. 364.

¹⁴⁹ Meryem, 19/30.

¹⁵⁰ Al-i İmrân, 3/51; Mâide, 5/117.

¹⁵¹ Bkz. Meryem, 19/30-32.

¹⁵² Al-i İmrân, 3/45; Meryem, 19/31.

¹⁵³ Al-i İmrân, 3/46; En'âm, 6/85.

¹⁵⁴ Bakara, 2/10.

¹⁵⁵ Bakara, 2/87; Al-i İmrân, 3/50; Mâide, 5/42, 46, 110.

¹⁵⁶ Al-i İmrân, 3/45-47, 59.

¹⁵⁷ Al-i İmrân, 3/46; Mâide, 5/110; Meryem, 19/30.

¹⁵⁸ Al-i İmrân, 3/49; Mâide, 5/110.

¹⁵⁹ Maide, 5/112-115.

Yahudiler tarafından öldürülme teşebbüsü esnasında Allah tarafından onların ellerinden kurtarılmış ve Allah'ın katına yükseltilmiştir.¹⁶¹

Kur'an-ı Kerim'de İsa'ya verildiği zikredilen bu mucizelerle İnciller'de ona atfedilen mucizeler benzerlik göstermektedir. İnciller'de de Hz. İsa'nın körü ve alacayı iyileştirdiği,¹⁶² ölüleri dirilttiği,¹⁶³ gökten sofrayı indirdiği¹⁶⁴ ve gaybdan haber verdiği¹⁶⁵ anlatılmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın göstermiş olduğu mucizelerden bahseden âyetlerde bu olağanüstü olayların meydana gelişi sürekli olarak Allah'ın iznine bağlanmaktadır. Böylece Kur'an-ı Kerim, babasız olarak doğması ve gösterdiği mucizelerden dolayı İsa'yı ilah konumuna getirenlerin görüşlerinin yanlış olduğuna dikkat çekmiş olmaktadır.¹⁶⁶ İnciller'de de yer yer Hz. İsa'nın bu mucizeleri Allah'ın yardımı ve iradesiyle gerçekleştirdiğini ima eden ifadeler yer almaktadır. Onun bu mucizelerine şahit olan İsrailoğullarından bir kısmı ona inanmış, bir kısmı ise bu mucizeleri apaçık birer sihir olarak değerlendirerek onu öldürmeye kalkışmışlardır. Ancak yüce Allah Hz. İsa'yı onların kötülüklerinden korumuş ve kendi katına yükseltmiştir.¹⁶⁷

A. BABASIZ DOĞUŞU

Hız. İsa'nın en önemli özelliği dünyaya babasız olarak gelmiş olmasıdır.¹⁶⁸ Bu nedenle Kur'an-ı Kerim'de İsa'dan bir "mucize" olarak bahsedilmektedir.¹⁶⁹

Kur'an-ı Kerim'e göre İsa, Meryem'in oğludur.¹⁷⁰ Onun olağanüstü bir şekilde Meryem'den babasız olarak dünyaya gelmesi olayına geçmeden önce bu mucizevi doğumunda önemli bir yeri olan Meryem ve onun şahsiyetinden kısaca bahsetmek uygun olacaktır.

¹⁶⁰ Al-i İmrân, 3/49.

¹⁶¹ Bkz. Al-i İmrân, 3/55; Nisâ, 4/157-159.

¹⁶² Matta, 9/27-34; Matta, 8/1-5; Markos, 1/40-45; Luka, 5/12-17.

¹⁶³ Matta, 9/18-26; Markos, 5/21-43; Luka, 8/40-56; Yuhanna, 11/41-45.

¹⁶⁴ Matta, 14/13-21; Markos, 6/30-44; Luka, 9/10-17.

¹⁶⁵ Matta, 16/21; Markos, 8/31; Luka, 9/22; Matta, 26/17-19; Markos, 14/12-17; Luka, 22/7-14.

¹⁶⁶ Seyyid Kutub, **Fi Zılâli'l-Kur'an**, (çev. Salih Uçan-Vahdettin İnce-Mehmet Yılmaz), Dünya Yayınları, İstanbul 1991, c. II, s. 86; c. III, s. 412.

¹⁶⁷ Mâide, 5/110.

¹⁶⁸ Al-i İmrân, 3/59.

¹⁶⁹ Meryem, 19/21.

¹⁷⁰ Al-i İmrân, 3/45; Mâide, 5/17,75.

Hz. Meryem Kur'an'da en çok övülen kadınların başında gelir ve adı Kur'an-ı Kerim'in on iki suresinde defalarca geçer. İsmi bir sureye de ad olmuş olan Meryem, Allah tarafından seçilen, temizlenen ve diğer dünya kadınlarına üstün kılınan,¹⁷¹ Kur'an-ı Kerim'de seçkin ailelerden biri olarak zikredilen "İmrân" ailesine mensuptur.¹⁷² Babasından İmrân ismiyle söz edilmektedir. Meryem'in babası İmrân b. Matan Davud peygamberin oğlu Süleyman (a.s)'ın soyundandır.¹⁷³ Kur'an-ı Kerim'de Meryem'in annesinin adı hakkında bir bilgi yoktur; fakat adı İslâmî kaynaklarda Hanne¹⁷⁴, Hristiyan kaynaklarında ise Anna diye geçmektedir.¹⁷⁵

Hanne çocuğunu doğurmadan eşi İmrân vefat eder ve Hanne de doğacak olan çocuğu mabede hizmet, Allah'a bağlılık ve ibadet için Beytü'l-Makdis'e adar. Doğan çocuk bir kızdır ve ona "ibadet eden, âbid kadın" anlamına gelen Meryem adını verir.¹⁷⁶ Meryem'in, iffetini koruyarak hayatını ibadetle geçirdiği Kur'an'da şöyle ifade edilir: *"Mahrem yerini korumuş olan İmran kızı Meryem de bir misaldir. Ona ruhumuzdan üfle miştik. Rabbinin sözlerini ve kitaplarını tasdik etmişti. O bize gönülden itaat edenlerdendir."*¹⁷⁷

Mabed'de tertemiz bir hayat sürerek yetişen Meryem'e bir gün melekler şöyle seslenir: "Ey Meryem Allah seni seçti, seni tertemiz yarattı ve seni dünya kadınlarına üstün kıldı. Rabbine divan dur ve secdeye kapan ve rükû edenlerle beraber rükû et."¹⁷⁸ Burada meleklerin Hz. Meryem'i Allah'ın yaratıcı kudretinin tecellisine yani babasız doğuma ruhen hazırladıkları görülmektedir.

Hz. İsa'nın babasız doğacağı'nın melekler tarafından Hz. Meryem'e müjdelenişi Kur'an'da şöyle anlatılır: *"Melekler şöyle demişti: 'Ey Meryem Allah sana kendinden bir kelimeyi müjdeliyor ki adı Meryem oğlu İsa Mesih'tir; dünyada da âhirette de itibarlı, aynı zamanda Allah'a çok yakınlardandır. Beşikte de yetişkin çağında da insanlarla konuşacak ve iyilerden olacaktır.'"'*¹⁷⁹

¹⁷¹ Al-i İmrân, 3/42.

¹⁷² Al-i İmrân, 3/33-34.

¹⁷³ Yazır, c. II, s. 357.

¹⁷⁴ Mishel Hayek, **İslamda İsa**, Chiviyazıları Yayınevi, (çev. Atakan Ural), İstanbul 2012, s.56.

¹⁷⁵ Tümer-Küçük, a.g.e., s. 147.

¹⁷⁶ Razî, a.g.e., c. VI, s. 273-277.

¹⁷⁷ Tahrîm, 66/12.

¹⁷⁸ Al-i İmrân, 3/42 – 43.

¹⁷⁹ Al-i İmrân, 3/45 – 46.

Bu müjdelenişten sonra, Hz. Meryem bir gün Mabed'in doğu tarafında yalnız başına iken, Allah'ın bir insan şeklinde gönderdiği Cebrail'le karşılaşır¹⁸⁰ ve aralarında şu konuşma geçer: "Meryem: 'Ben senden Rahman olan Allah'a sığınırım. Eğer Allah'tan korkuyorsan bana dokunma' dedi. Melek: 'Ben sana temiz bir oğlan bağışlamak için Rabbinin gönderdiği bir elçiyim' dedi. Meryem: 'Benim nasıl bir çocuğum olabilir? Bana hiçbir insan dokunmamıştır. Ben iffetsiz de değilim' dedi. Melek: 'Bu dediğin gibidir. Ancak Rabbin buyurdu ki: Bu (babasız çocuk vermek), bana pek kolaydır. Hem biz onu nezdimizden insanlara bir mucize ve rahmet kılacağız. Hem bu önceden kararlaştırılmış bir iştir' dedi."¹⁸¹

Bu konuşmanın arkasından Hz. Meryem İsa'ya hamile kalır ve uzak bir yere çekilir.¹⁸²

Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın babasız yaratılışı Hz. Adem'le kıyaslanmaktadır: "*Allah katında İsa'nın durumu kendisini topraktan yaratıp sonra "ol!" demesiyle olmuş olan Adem'in durumu gibidir.*"¹⁸³ Adem'in topraktan insan olarak yaratılması yüce Allah'ın "ol" demesiyle gerçekleştiği gibi, İsa'nın babasız olarak yaratılması da aynı "ol" demesiyle gerçekleşmiştir. Allah, İsa'yı Meryem'in rahminde "ol" emriyle yaratarak ona ruh vermiş ve sonra da onu¹⁸⁴ ruh-beden bütünlüğüne kavuşturmuştur.

Hz. İsa'nın babasız olarak yaratılması, Allah'ın irade ve kudretinin sınırsızlığına bir işarettir. Yüce Allah, İsa'yı düşünce yapısı itibariyle kâinatın bir sebep neticesinde ortaya çıktığını ve her şeyin sebep-sonuç ilişkisi ile birbirine bağlı bulunduğunu iddia eden materyalist bir toplumda bakire bir anneden babasız olarak dünyaya getirmekle irade ve kudretinin tabii kanunlara bağlı olarak sebep-sonuç durumunda bulunmadığını ve bu şekilde bir yaratmayla koyduğu yaratılış kanunlarına uymak zorunda olmadığını, bir şeyin olmasını dilediğinde ona sadece "ol" demesinin yeterli olacağını Yahudi toplumuna göstermiştir. Diğer taraftan İsa'nın babasız olarak dünyaya gelmesi ruhun varlığını inkâr eden bir toplumda ruhun varlığını göstermeye yönelik bir mucizedir. Allah, İsa'yı insanı ruhsuz, sadece organik bir bünyeden ibaret olan bir varlık olarak kabul eden Yahudi toplumunda kendini tümüyle mabede ve ibadete adanmış bakire bir

¹⁸⁰ Bkz. Meryem, 19/16-17.

¹⁸¹ Meryem, 19/18-22.

¹⁸² Meryem, 19/22.

¹⁸³ Al-i İmrân, 3/59.

¹⁸⁴ Kutub, a.g.e., c.II, s. 95.

anneden babasız olarak dünyaya getirerek ruhu inkâr eden bu toplumda onların ruhu idrak etmeleri için hislerinde büyük sarsıntı meydana getirmiştir.¹⁸⁵

Kur'an-ı Kerim ile İncillerin bu hususta ihtiva ettiği bilgiler arasında bir benzerlik olduğu görülmekle birlikte olayların anlatılış biçiminde ve teferruatta farklılıklar bulunmaktadır.

B. MESİH OLUŞU

Mesih kelimesi, Arapça'ya Aramice Meşiha veya İbranice Ha-Meşiha'dan geçmiştir.¹⁸⁶ İbranice mesh edilmiş, kutsal yağla kutsanmış anlamına gelmektedir. Araplar, falancanın üzerinde güzellikten bir "meshe" yani bir parça vardır, güzellik ona dokunmuş ve sürülmüş, derler. İsa'nın da güzelliğinden dolayı kendisine Mesih denildiğini söyleyen Arap dillileri vardır. Mesih kelimesi İsa'nın sıfatı olarak da kullanılır. Kelime, kaynağı itibariyle "Beklenen Kurtarıcı"ya verilen bir sıfat durumundadır.¹⁸⁷

Terim olarak Mesih, Allah tarafından yeryüzüne gönderilecek ve dünyanın sonu yaklaştığında tanrısal bir görevi yerine getirecek, insanlığı kötülük ve günahlardan kurtaracak olan bir peygamber veya liderdir. Yahudilerde bu lider Mesih'tir ve Hz. Davud'un soyundan birisi olup onları kurtaracaktır. Hristiyanlıkta ve İslâm'da Mesih, Hz. İsa'dır.¹⁸⁸

Kur'an'da Hz. İsa'ya Mesih lâkabı verilmiştir. Ancak bu lâkap, Yahudilerin ve Hıristiyanların bir inanç esası haline getirdikleri "Kurtarıcı Mesih" anlamında yorumlanmamış, doğumundan itibaren kendisine verilmiş olan bir lâkap olarak kullanılmıştır.¹⁸⁹

Kur'an'da "Mesih" kelimesi tek başına üç defa geçmektedir: "*Mesih de, gözde melekler de Allah'a kul olmaktan asla çekinmezler. Kim O'na kulluktan çekinir ve büyüklük taslarsa, bilsin ki, O, hepsini huzuruna toplayacaktır.*"¹⁹⁰, "*Andolsun 'Allah,*

¹⁸⁵ Şükran Parlak, İnciller'de ve Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa ile ilgili Olağanüstü Haller, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2008, s. 94.

¹⁸⁶ Bkz. Muhammed Esed, **Kur'an Mesajı: Meal-Tefsir**, s. 97.

¹⁸⁷ Mahmut Güzel, Kur'an ve İncillere Göre Hz. İsa'nın Ref'i, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2000, s. 15.

¹⁸⁸ Sami Baybal, **İbrahimî Dinlerde Mesih'in Dönüşü**, Yediveren Kitap, Konya 2002, s.28-29.

¹⁸⁹ Jacques Waardenburg, "Mesih", DİA, c. 29 (Ankara 2004), s. 309; Güzel, a.g.tez, s.105.

¹⁹⁰ Nisâ, 4/172.

*Meryem oğlu Mesih'in kendisidir' diyenler kâfir olmuştur. Oysa Mesih: 'Ey İsrailoğulları! Benim de Rabbiniz, Sizin de Rabbiniz olan Allah'a tapın...' demişti.*¹⁹¹, *"Yahudiler: 'Üzeyir Allah'ın oğludur' dediler. Hıristiyanlar da: 'Mesih Allah'ın oğludur' dediler..."*¹⁹². Görüldüğü gibi bu âyetlerde Mesih'in bir kurtarıcı olduğu gözükmemektedir. Aksine, Meryem oğlu Mesih'i tanrılaştırmamak ve bu inanca sahip olanların büyük cezalara maruz kalacakları vaaz edilmektedir.

Yine Kur'an-ı Kerim'de, "Mesih İbn Meryem" deyimini beş defa geçmektedir: *"Andolsun 'Allah ancak Meryem oğlu Mesih'tir' diyenler kâfir olmuşlardır. (Ey Muhammed!) De ki: 'Allah Meryem oğlu Mesih'i, anasını ve yeryüzünde olanların hepsini yok etmek istese, kim Allah'a karşı koyabilir...?'"*¹⁹³, *"Andolsun 'Allah, Meryem oğlu Mesih'in kendisidir' diyenler kâfir olmuştur."*¹⁹⁴, *"Meryem oğlu Mesih sadece bir elçidir..."*¹⁹⁵, *"Onlar, Allah'ı bırakıp hahamlarını, papazlarını ve Meryem oğlu Mesih'i rab olarak benimsiyorlar."*¹⁹⁶ Bu son âyette hahamlar ve papazlar, İsa bir insan olduğu halde onu ilahlaştırıyorlar. Allah'ın mesajını çarpıttıkları halde, insanlar onları sorgulayacak yerde onların dediklerine Allah'ın emri gibi uyuyorlar. Kur'an, bize, Mesih İsa'nın Allah'ın bir elçisi olduğunu haber vermekte, insanları tevhide davet ettiğini ispat etmektedir.

"İsa İbn Meryem" şeklinde ise Kur'an'da üç yerde geçmektedir: *"Melekler demişti ki: 'Ey Meryem! Allah sana, Kendinden bir sözü, adı Meryem oğlu İsa olan Mesih'i, dünya ve âhirette şerefli ve Allah'a yakın kılınanlardan olarak müjdeler.'"*¹⁹⁷, *"... 'Biz Allah'ın Elçisi Meryem oğlu İsa Mesih'i öldürdük'..."*¹⁹⁸, *"Ey Kitap Ehli! Dininizde taşkınlık etmeyin. Allah hakkında ancak gerçek olanı söyleyin. Meryem oğlu İsa Mesih, Allah'ın Elçisi, Meryem'e verdiği sözü ve kendinden bir ruhtur. Allah'a ve elçilerine inanın. Üçtür demeyin; iyiliğiniz için bundan vazgeçin..."*¹⁹⁹

Kur'an'da Hz. İsa'nın Mesihliği ile ilgili hiçbir bilgiye rastlanmamakta, ancak İsa'ya atfedilen Mesih ismi sadece bir isim olarak geçmektedir. İsa'nın görevi, kendi

¹⁹¹ Mâide, 5/72.

¹⁹² Tevbe, 9/30.

¹⁹³ Mâide, 5/17 (2 defa).

¹⁹⁴ Mâide, 5/72.

¹⁹⁵ Mâide, 5/75.

¹⁹⁶ Tevbe 9/31.

¹⁹⁷ Ali İmrân 3/45.

¹⁹⁸ Nisâ, 4/157.

¹⁹⁹ Nisâ, 4/171.

dönemi itibariyle insanları tevhide davet etmek, Allah'ın mesajını insanlara ulaştırmak, adaleti yeryüzünde hâkim kılmaktı.

C. MUCİZELERİ

İsa çeşitli ve pek çok sayıda mucize göstermiştir. Burada bütün bunları sayıp sıralamayacağız; ancak bazılarını zikrederek İsa'nın gösterdiği mucizelerin özelliklerini ortaya koymak istiyoruz. İlk önce şunu belirtebiliriz ki, İsa'nın mucizeleri daima başkalarına yardımcı olma hedefini gütmüştür (hastaları şifaya kavuşturma, körlerin gözlerini açma vs.).²⁰⁰ İsa'nın yaratılışı gibi mucizeleri de diğer peygamberlere nazaran bir farklılık arz etmektedir. İsa'nın çamurdan kuş gibi bir şeye üflemesiyle o şeyin derhal canlı bir kuş halini alması, anadan doğma kör ve alacaları iyileştirmesi, ölüleri diriltmesi, kendi harikulâde tevekkülünü, aynı fenomenle hayat bulma vak'asıyla peygamberliğine en müşahhas biçimde yansımaları gibi görünebilir.²⁰¹

Bu mucizelerin, varlığın kategori değiştirmesi, yani cansızın canlıya dönüşmesi şeklinde tecellisi, İsa'nın aynı türden bir varlıktan, babasız da olsa bir insandan çıkmış olmasını daha makûl yapacağı konusunda tereddüde yer bırakmayacağını düşünmek sağduyuya oldukça uygun gibi görünmektedir.²⁰²

Hız. İsa, mesajını insanlara ulaştırmak için birçok yerlere seyahat etmiştir. Gittiği yerlerde kendisinin bir peygamber olduğuna inananlarla birlikte inanmayanlar da vardır. Ondan peygamberliğini ispat etmesi için mucize göstermesini istemişlerdir. O da Allah'ın yardımıyla birçok mucize göstermiştir. Bu mucizelerin neler olduğu Kur'an'da da bildirilmektedir. Daha önce İnciller'de geçen mucizelerden söz edilmişti. Şimdi ise konuya Kur'an açısından kısaca bakılacaktır.

Hız. İsa peygamberliğini ilan ettiğinde İsrailoğulları ona inanmamışlardır. Bunun üzerine, inanmaları için, onlara bir takım mucizeler göstereceğini açıklamıştır.²⁰³ Fakat İsrailoğulları bu mucizeleri apaçık birer sihir olarak değerlendirmişlerdir.²⁰⁴

²⁰⁰ Xavier Jacob, **İsa Kimdir**, Ülker Matbaası, Ankara 1987, s. 56.

²⁰¹ Ahmet Güç, **Kur'an-ı Kerime Göre Hız. Meryem ve İsa**, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, sy. 3, c. 3, yıl 3 (Bursa 1991), s. 221.

²⁰² Güç, a.g.m., s. 221.

²⁰³ Al-i İmrân, 3/48-49.

²⁰⁴ Bkz. Mâide 5/110.

1. Çamurdan Kuş Yaratması

“Allah onu İsrail oğullarına (şöyle diyecek) bir peygamber olarak gönderir: Şüphesiz ki ben size Rabbinizden bir âyet (mucize, belge) getirdim. Size kuş biçiminde çamurdan bir şey yaparım da içine üflerim, Allah’ın izniyle o kuş olur...”²⁰⁵, “Ey Meryem oğlu İsa! ... İznimle çamurdan kuş şeklinde bir şey yapmış ve ona üflemiştin, o da iznimle kuş olmuştu.”²⁰⁶ Bu iki âyetten anlaşıldığına göre, melekler Hz. Meryem’e Hz. İsa’nın peygamber olduktan sonra kuş şekline benzettiği çamurun Allah’ın izniyle kuşa dönüşeceğini müjdelemişler ve Hz. İsa peygamber olunca da meleklerin müjdesi gerçekleşmiştir.

Vehb b. Münebbih’in rivâyetine göre Hz. İsa, peygamber olduğunu iddia edip mucizeler gösterince, İsrailoğulları onun işini zorlaştırmaya çalışarak ondan bir yarasa meydana getirmesini, yaratmasını isterler. Yarasa, insan gibi memeleri, kulakları, kadınlara mahsus halleri olan, kanatsız uçarak yaratılış bakımından diğer kuşların en mükemmeli ve insan gibi gülebilen acayip bir kuş olduğundan Yahudiler Hz. İsa’dan bir yarasa yaratmasını istemişlerdir. Hz. İsa da bunun üzerine eline bir balçık alır ve ona yarasa şekli verip üfler. Bu üfleminin ardından balçık canlanır ve insanların kendisini görebildikleri müddetçe uçar. Ancak onların gözlerinin göremeyeceği bir yere varınca ölüp yere düşer. Diğer bir rivâyete göre ise Hz. İsa, sadece yarasa değil, çok çeşitli kuşlar yaratmıştır.²⁰⁷

2. Hastaları İyileştirmesi

Kur’an-ı Kerim’de zikredilen mucizelerinden bir diğeri de Hz. İsa’nın anadan doğma körleri ve alaca hastalığına yakalananları iyi etmesidir.

Hz. İsa, tıbbın ve tabiat ilimlerinin ileri olduğu bir dönemde peygamber olarak gönderilmiştir.²⁰⁸ O dönemde Kudüs ve çevresinde anadan doğma körlerin ve alaca hastalığına yakalananların sayısı oldukça fazladır. Eski zamanlarda ve günümüzde bu iki hastalığın tedavi edilmesi konusu tıp âlemini çok meşgul etmesine rağmen bu hastalıkların çaresi bulunabilmiş değildir. Hz.İsa, tedavi etmekte çaresiz kaldıkları bu

²⁰⁵ Ali İmrân, 3/49.

²⁰⁶ Mâide, 5/110.

²⁰⁷ Razî, a.g.e., c. VI, s. 328-329; Ayrıca bkz. Taberî, a.g.e., c. II, s. 266.

²⁰⁸ İbn Kesîr, a.g.e., c. IV, s. 1252

iki hastalığı Allah'ın izniyle iyileştirerek mucizesini göstermiştir. Bu mucize Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde ifade edilmektedir:

“... Anadan doğma kör olanı ve alacayı iyileştiririm...”²⁰⁹, “...Anadan doğma kör olanı ve alaca hastalığına yakalanmış kimseyi iznimle iyileştirmiştin...”²¹⁰ Bu ifadelerle göre, melekler Meryem'i İsa ile müjdelediklerinde onun peygamber olunca anadan doğma körleri ve alacalıları iyileştireceğini haber vermişler ve Hz. İsa peygamber olduktan sonra da bu olay gerçekleşmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın anadan doğma körler ve alacalılarından kaç kişiyi iyileştirdiği ve bu hastaları ne şekilde tedavi ettiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. İslâmî kaynaklardaki rivâyetlere göre; Hz. İsa'ya bir günde binlerce hasta gelir, gelmeye gücü yetmeyenlere ise Hz. İsa bizzat kendisi gider ve bu hastaların hepsi şifa bulurdu. Hz. İsa, bu hastaları iman etmeleri şartıyla sadece dua ile tedavi ediyor, iman etmeyenler ise iyileşemiyordu.²¹¹

3. Ölülere Diriltmesi

Allah, Yahudi toplumuna öldükten sonra dirilmenin varlığını ispatlamak için Hz. İsa'ya “ölü diriltme” mucizesini vermiştir.²¹² Kur'an-ı Kerim'e göre melekler Hz. İsa'yı Hz. Meryem'e müjdelediklerinde onun peygamber olunca ölülere dirilteceğini bildirmişler ve Hz. İsa peygamber olduktan sonra da mucizevî bir şekilde Allah'ın izniyle ölülere diriltmiştir.²¹³ Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın kimleri dirilttiğine ve bu diriltme mucizesini ne şekilde gerçekleştirdiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Tefsirlerdeki genel kanaate göre Hz. İsa dört kişiyi diriltmiştir.²¹⁴

²⁰⁹ Al-i İmrân, 3/49.

²¹⁰ Mâide, 5/110.

²¹¹ Parlak, a.g.tez, s. 103.

²¹² Bakara, 2/67-74; 2/258-260;

²¹³ Mâide, 5/110-113.

²¹⁴ Ömer Nasuhi Bilmen, **Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meali Alisi ve Tefsiri**, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1985, c. I, s. 169; Razî, a.g.e., c.VI, s. 330.

4. Gaybdan Haber Vermesi

Bu mucize, Hz. İsa'nın, görmediği halde insanların evlerinde neler yediklerini ve neler sakladıklarını bilmesidir. Bu husus Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatılmaktadır: "... Evlerinizde ne yiyor ve neleri biriktiriyorsanız size haber veririm."²¹⁵

Taberî'nin rivâyetine göre "Hz. İsa, gençlerden herhangi birine şöyle derdi: "Ailen senin için şöyle bir yemek sakladı." Çocuk eve gider ailesinden o yemeği isterdi. Ailesi ona, "Bunu sana kim söyledi?" diye sorduğunda da "İsa söyledi" derdi."²¹⁶

Diğer bir rivâyete göre de Hz. İsa, gökten sofrayı indirdiği zaman İsrailoğulları, kendilerine indirilen yemekten bir şey saklayıp biriktirmeleri yasak olduğu halde yiyeceklerden biriktirip saklamışlardır. Hz. İsa da, onların bu biriktirip sakladıkları şeyleri kendilerine haber vermiştir.²¹⁷

5. Havarilerine Gökten Sofra İnmesi

Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa'nın mucizelerinden "sofra" hadisesine özel bir önem atfedilmiş ve bu olay bir sûreye ad olmuştur. Bu olağanüstü olay "Maide" (sofra) sûresinde şöyle anlatılmaktadır: "*Havariler: "Ey Meryem oğlu İsa, Rabbin bize gökten bir sofrayı indirebilir mi?" dediler. İsa da: "İnanıyorsanız Allah'tan korkun" dedi. Havariler: "İstiyoruz ki ondan yiyelim, kalplerimiz iyice yatışsın, senin bize doğru söylediğini bilelim ve bunu bizzat görenlerden olalım."* dediler. Meryem oğlu İsa da: "*Allah'ım! Rabbiniz! Bizim üzerimize gökten bir sofrayı indir ki, bizim için, önce ve sonra gelenlerimiz için bir bayram ve senden bir mucize olsun. Bizi rızıklandır, sen rızık verenlerin en hayırlısıdır"* dedi. Allah buyurdu ki: "*Ben onu size indireceğim. Fakat bundan sonra içinizden kim inkâr ederse, ben ona âlemlerden hiç kimseye yapmayacağım bir azabı yaparım.*"²¹⁸

Hz. İsa havarilerin isteği üzerine Allah'a dua etmiş, yüce Allah da bu mucizenin gerçekleşmesini lütfetmiştir.

Sofranın indiğine dair çeşitli rivâyetler bulunmaktadır. Ancak inen sofranın niteliği ve bu sofradan yiyenlerin sayısı ile ilgili rivâyetler birbirini tutmamaktadır.

²¹⁵ Al-i İmrân, 3/49.

²¹⁶ Taberî, a.g.e., c. II, s. 266.

²¹⁷ Taberî, a.g.e., c. II, s. 266; Razî, a.g.e., c. VI, s. 331.

²¹⁸ Mâide, 5/112-115.

İbn Abbas'a dayanan bir rivâyete göre; Hz. İsa İsrailoğullarına vaaz ederken, "Eğer Allah için otuz gün oruç tutar, sonunda Allah'tan bir dilekte bulunursanız, Allah size dilediğinizi verir" der. Bunun üzerine İsrailoğulları orucu tutarlar ve Hz. İsa'ya şöyle derler: "Ey hayrın muallimi oruç tutmamızı emretmiştin. Biz bu emri yerine getirdik. Acaba, şimdi Rabbinden bize gökten bir sofraya indirmesi için dua edebilir misin?" Bunun üzerine Hz. İsa, Allah'tan onlar için gökten bir sofraya indirmesini isteyerek dua eder ve melekler gökten sofralarla inmeye başlarlar. İnen her sofrada yedi balık ve yedi ekmek dilimi vardır. Sofraları havarilerin önlerine koyarlar ve havarilerden sonra halk da bu sofralardan yemek yemişlerdir.²¹⁹

Hz. İsa'nın mucizeleri kendi davası doğrultusunda ruhu terbiye ve âhirete imana yönelikti. Bu çeşit mucizeler, İsa'nın zamanında yaşayan insanların durumlarıyla mütenasiptir. Çünkü onlar ruhu inkâr ediyorlardı. İşte mucizeler, ruhun hakikatini ilan eden bir gerçek ve ruhun varlığını ispat eden kesin bir delildir.²²⁰

D. VEFATI

Hıristiyan kaynaklarına göre Hz. İsa, Yahudilerin şikâyeti üzerine, Romalılar tarafından çarmıha gerilmiş ve çarmıhta insanların günahları için ölmüştür. Gömülmesinden üç gün sonra dirilmiş, havarilerine görünmüş, onlarla yemek yemiş ve sonunda Allah'ın yanına çıkarak O'nun sağ tarafına yerleşmiştir.²²¹

Kur'an-ı Kerim, Hıristiyanların bu konudaki görüşlerine hiç iltifat etmemiş ve muazzam sayılabilecek hacminde bu konuda net bir işarete de yer vermemiştir. Kur'an'a göre Hz. İsa, Yüce Allah'ın İsrailoğullarına gönderdiği ve mucizevî bir şekilde doğmuş bir peygamberdir. Ruh'u'l-Kudüs ile desteklenmiş ve Allah'ın bir kelimesi/sözüdür. Kendisinden önce Hz. Musa'ya verilen Tevrat'ı tasdik etmekle görevlendirilmiş ve insanları Allah'ın kulluğuna yönelmeye teşvik etmiştir. O bir ilah veya yarı ilah değil, yalnızca Allah'ın mütevazı ve seçkin kullarından biri ve peygamberdir.²²²

İsa ve Havarilerin davetine uymak istemeyen İsrailoğulları, onu öldürmeyi planlamışlar. Fakat Allah onların planlarını boşa çıkarmış ve İsa diye ona benzeyen

²¹⁹ İbn Kesîr, a.g.e., c.VI, s. 2524.

²²⁰ Baybal, a.g.tez, s. 101.

²²¹ Aydemir, "Kur'an'a Göre Hz. İsa", **Diyanet Dergisi**, c. 26, sy. 3 (Ankara 1990), s. 21.

²²² Bkz. Bakara, 2/87; Nisâ, 4/171-172; Tevbe, 9/30-31.

birini yakalayıp astırmışlar, sonra da “Meryem oğlu İsa Mesih’i öldürdük” demişlerdir.²²³ İşin hakikati ise Kur’an’da şöyle beyan edilmiştir.²²⁴

*“Halbuki onlar İsa’yı öldürmediler ve asmadılar. Fakat (öldürdükleri) onlara İsa gibi gösterildi. Onun hakkında ihtilâfa düşenler bundan dolayı tam bir kararsızlık içindedirler; bu hususta zanna uymak dışında hiçbir (sağlam) bilgileri yoktur ve kesin olarak onu öldürmediler.”*²²⁵

Allah, Nuh’u tufandan, İbrahim’i Nemrut’tan ve ateşten, Musa’yı Firavun’dan ve boğulmaktan, Muhammed Mustafa’yı müşriklerin tuzaklarından koruyup kurtardığı gibi İsa’yı da, onu öldürmek isteyen Yahudilerin elinden kurtarmış, ona ihanet ederek bulunduğu yeri askerlere gösteren kişiyi İsa’ya benzeterek onu öldürtmüştür. İsa’yı kendi katına kaldırmıştır. Ancak bunun şekli ve zamanı üzerinde farklı açıklamalar ve anlayışlar vardır. Alimlerin çoğunluğuna göre, Allah onu kudretiyle manevî semalardaki hususi mevkiine kaldırmış; kıyametten önce tekrar dünyaya gönderecektir. Bu değerlendirmeye göre, cisim ve ruhuyla göğe yükseltilen Hz. İsa, kıyamet vaktine yakın yeryüzüne inecek, haçı kıracak, domuzu öldürecek ve İslâm şeriatıyla hükmedecektir.²²⁶

Bir başka anlayışa göre Allah onu Yahudilerden korumuş, eceli gelince onu vefat ettirmiş ve ruhunu semâdaki yerine kaldırmıştır. Kıyametten önce gelecek olan da onun ruhudur.

*“Allah buyurmuştu ki: ‘Ey İsa, seni vefat ettireceğim, seni nezdime yükselteceğim, seni inkâr edenlerden arındıracağım ve sana uyanları kıyamete kadar kâfirlerden üstün kılacağım...”*²²⁷

*“Ben onlara, ancak bana emrettiğini söyledim: ‘Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah’a ibadet/kulluk edin’ dedim. İçlerinde bulunduğum müddetçe onlar üzerine kontrolcü idim. Beni vefat ettirince artık onlar üzerine gözetleyici yalnız Sen oldun. Sen her şeyi hakkıyla görensindir.”*²²⁸

²²³ Nisâ, 4/156-158.

²²⁴ Güç, a.g.m., s.222.

²²⁵ Nisâ, 4/157.

²²⁶ Bkz. Buharî, Büyû’, 102.

²²⁷ Al-i İmrân, 3/55.

²²⁸ Mâide, 5/117.

Kur'an, İsa'nın öldürüldüğü ve çarmıha gerildiği tezini reddetmektedir. O öldürülmemiş ve çarmıha gerilmemiştir.²²⁹ Allah'ın onu kendi katına aldığı yukarıdaki âyetlerden de anlaşılmaktadır.²³⁰

İsrailoğullarının tüm karşı koymalarına rağmen tebliğ vazifesini tamamlayan İsa, göğe yükselişinden önce onlara ve tüm insanlara şu ilâhî müjdeyi vermişti:²³¹ “Ey İsrailoğulları! Doğrusu ben, benden önce gelmiş olan Tevrat'ı doğrulayan ve benden sonra gelecek ve adı ‘Ahmed’ olacak bir peygamberi müjdeleyen, Allah'ın bir peygamberiyim.”

Hz. Peygamber (s.a.s.) de İsa hakkında şu sıcak ve samimi beyanda bulunmuştur:

“Ben Meryem oğlu İsa'ya, dünya ve âhirette insanların en yakınıyım”, “benimle İsa arasında başka bir peygamber yoktur.”²³²

²²⁹ Nisâ, 4/157-158.

²³⁰ Akdemir, a.g.tez, s. 246.

²³¹ Güç, a.g.m., s. 223.

²³² Güç, a. yer.

İKİNCİ BÖLÜM

İNCİLLER'E VE KUR'AN'A GÖRE

HZ. İSA'NIN MESAJI

I. İNCİLLER'E GÖRE HZ. İSA'NIN MESAJI

Hiz. İsa, içinde doğup büyüdüğü Yahudi cemaatinin bir üyesi olarak Eski Ahit'i kutsal kitap olarak görmüş ve ona yorumlarıyla derin anlamlar kazandırmaya çalışmıştır. Vaaz ve tebliğlerinin kaynağı Eski Ahit'ti. Bu sebeple günümüz Hıristiyan kutsal yazılarının ilk bölümünü Eski Ahit oluşturmaktadır. İkinci bölümünü ise, İsa'nın ölümünden sonra ortaya çıkan, İsa ve vaazları hakkında rivayetler içeren Yeni Ahit teşkil etmektedir.²³³

Eldeki mevcut kaynaklardan, özellikle Sinoptik İnciller ile Thomas ve Q İncilleri ve Apokrif metinlerden hareketle, İsa'nın mesajının en temel hususu yaklaşan son konusunda insanlığı uyarması ve onları bir olan Tanrı'nın egemenliğine katılmaya çağırmasıdır.²³⁴

Hiz. İsa'nın içinde yaşadığı Yahudi toplumunda yaklaşan sona ilişkin güçlü bir eskatolojik beklenti mevcuttu ve bununla ilgili çeşitli kehanetler ve yorumlar yapıyordu. Aralarında Yahya'nın da bulunduğu bir dizi peygamber uyarı görevini yürütüyor ve vaazlarında halkı yaklaşan sona ilişkin hazırlık yapmaya çağırıyorlardı.²³⁵ İsa da, zamanındaki bu genel kanaate paralel şekilde halkı yaklaşan son konusunda uyarılmış ve onları Tanrı'ya inanıp bağlanmaya, tövbe etmeye çağırmıştır.²³⁶ Bu noktada İsa, Yahya öldürüldükten sonra, Yahya'nın mesajını bıraktığı yerden yaymaya ömrünün sonuna kadar devam etmiştir.

İsa'nın mesajlarında yer verdiği, halkı uyarıp tövbeye çağırdığı Tanrı ya da göklerin egemenliğinden ne kastedilmektedir? Geleneksel Hıristiyan düşüncesi bunun, Eski Ahit geleneğinde vurgulanan ve peygamberlerce müjdelenen Mesih döneminin İsa'nın sahsında gerçekleşmesi olduğunu düşünmektedir. Bu çerçevede İsa, Tanrı

²³³ Ekrem Sarıncıoğlu, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, Fakülte Kitabevi, 4. bs., Isparta 2002, s. 311.

²³⁴ Şinasi Gündüz, **Pavlus Hıristiyanlığın Mimarı**, Ankara Okulu Yayınları, 2. bs., Ankara 2004, s. 187.

²³⁵ Matta, 3/1-2.

²³⁶ Markos, 1/14-15.

halkının Mesih-Kralıdır; dolayısıyla Tanrı'nın Krallığı Mesih'in Krallığı'dır. Bu dönem kozmik âlemin ve insanlığın Rabbi olan İsa Mesih ile birlikte başlamıştır. Çarmıh sonrası dirilerek göğe yükselen ve Baba'nın sağında oturan İsa, Mesih-Kral olarak ileride bütün güç ve ihtişamıyla tekrar gelecek ve Tanrı'nın Krallığı dönemini tamamlayacaktır.²³⁷

Mevcut kaynaklarda yer alan ve İsa'ya atfedilen ifadelerle bakıldığında, İsa'nın yeryüzüne yönelik egemenlik çerçevesinde iki egemen unsurdan söz ettiği görülür. Bunlardan birisi şeytanın egemenliği, diğeri ise Tanrı'nın egemenliğidir. Kişinin Tanrı'nın egemenliğine girmesi, şeytanın egemenliğinden kurtulması demektir. İsa'nın da görevi insanları şeytanın egemenliğinden kurtarıp Tanrı'nın egemenliğine davet etmektir. İsa'nın bahsettiği Tanrı'nın egemenliğine girmek, Tanrı'ya inanmak ve O'nun egemenliğini gözetmek anlamına gelmektedir. İsa, bu anlamdaki Tanrısal egemenliğin hazırda mevcut olduğunu belirtmektedir. Kişi, Tanrı'ya, Tanrı'nın emir ve yasaklarına riâyet eder, O'nun güç ve kudretine iman ederse, hazırda mevcut olan bu egemenliğe girmiş demektir. Tanrı'nın egemenliği şurada ya da burada değil insanın içindedir.²³⁸

Diğer taraftan, yine mevcut kaynaklara göre, İsa'nın, Tanrı'nın ya da göklerin krallığı ile kastettiği ikinci hususun ise önceden beri peygamber ve Apokaliptik metinlerce bahsedilen yaklaşan son ya da hesap günü, bir başka ifadeyle “Tanrısal dünyanın sonu” olduğu görülmektedir.²³⁹

Kendisine bu günün ne zaman geleceğini soranlara Hz. İsa bunu Baba'dan (Tanrı'dan) başka ne kendisinin ne de bir başkasının bilebileceğini söylemiştir.²⁴⁰ Bununla birlikte İsa, hesap günüyle ilgili Tanrı Krallığı'nın gelmesinin an meselesi olduğunu halka anlatmıştır. Bu gün o kadar yakındır ki, İsa, içlerinden bir kısmı henüz hayattayken bu günün geleceğini bildirmiştir.²⁴¹

Hz. İsa, Tanrı'nın egemenliğiyle ilgili olarak insanları günahlardan uzak durmaya çağırmıştır: “Eğer elin seni günaha sokarsa onu kes... ayağın seni günaha

²³⁷ Emine Atay, Hıristiyanlıkta Asli Günah İnancı, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa 2005, s. 52.

²³⁸ Luka, 17/20-21; Matta, 12/26-28, 13/36-38.

²³⁹ Gündüz, a.g.e., s. 192.

²⁴⁰ Markos, 13/32-36.

²⁴¹ Luka, 9/27.

sokarsa onu kes... gözün seni günaha sokarsa onu çıkar at. Tanrı'nın egemenliğine tek gözle girmen iki gözle cehenneme atılmadan iyidir.”²⁴²

Hız. İsa'nın burada bahsettiği egemenlik, gelecekte gerçekleşecek olan eskatolojik bir krallıktır. İsa, tıpkı Yahya gibi bu egemenliğin gerçekleşmesinin yakın olduğuna inanmakta ve Havarilerinden de tebliğ için gittikleri yerlerde bunun yaklaştığını halka duyurmalarını istemektedir.²⁴³ İsa'nın yaklaştığını vurguladığı Tanrı egemenliğinin hesap ya da yargı günü olduğu açıktır.²⁴⁴

Abdulahad Davud'a göre İncil'in gayesi/İsa'nın mesajı Tanrı'nın egemenliğinden (melekûtullah'dan) ibarettir. Melekûtullah ne Musevîlik ne de Nasrânîliktir. “Melekûtullah hakîkaten İslâm dini ve Kelâmullah da Kur'an-ı Mecîd'dir.”²⁴⁵

Kilise'nin orijinal mesaj konusundaki geleneksel yorumu ise İsa'nın beklenen Mesih olduğudur. Kilise'ye göre Mesihî nitelikteki insanoğlu unvanı da İsa'daki bu fonksiyona atıf yapmaktadır. Bu durumda İsa'nın öğretisi Yahudiliğin revizyonundan ibaret olmayıp daha evrensel bir olguyu (Tanrı Krallığı'nı) gündeme getirmektedir.²⁴⁶

İsa öğretilerinde yer alan diğer dikkat çekici husus, sosyo-kültürel çöküşe karşı tavır alması, hukukun ve ahlâkın önemini vurgulamasıdır. O dönemde Yahudi din bilginleriyle rahipler sınıfı toplum üzerinde aşırı bir nüfuz kurmuşlardı ve toplumsal yapıyı kendi çıkar ve menfaatlerine uygun şekilde yönlendiriyorlardı. Özellikle Ferisî ve Sadukî ileri gelenleri hukuku kendi çıkarları doğrultusunda kullanmakta, dinsel inançlar, beklentiler ve mekânları kendi kişisel amaçlarına uygun şekilde yorumlamaktaydılar.²⁴⁷

Hız. İsa, İsrailoğulları içinde kendisinden önce gelen diğer peygamberler gibi zenginleri ve mağrurları, mabeddeki kâhinleri ve sinagogdaki hahamları hor görmüştür.²⁴⁸ Ayrıca, mesajında servet ve irfanın, insanı yaklaşan melekûtan

²⁴² Markos, 9/43-47; Matta, 5/29-30.

²⁴³ Matta, 10/7; Luka, 9/2, 10/9-11.

²⁴⁴ Atay, a.g.tez, s. 53.

²⁴⁵ Bkz. Abdulahad Davud, İncil ve Salîb, neşre haz. Kudret Büyükcoşkun, İnkılâb Yayınları, İstanbul 1999, s. 107, 149-157, 166-168, 184-204.

²⁴⁶ Kürşat Demirci, “Hıristiyanlık (Tarih)”, **T. D. V. İslâm Ansiklopedisi**, c. XVII, İstanbul 1998, s. 331.

²⁴⁷ Gündüz, a.g.e., s. 194.

²⁴⁸ Markos, 12/38-40; Luka, 20/45-46.

alıkoyarak engellediğini, önemli olan tek şeyin kalbin temizliği olduğunu vurgulamıştır.²⁴⁹

Hız. İsa'nın mesajında ısrarla üzerinde durulan bir diğer konu ise Tanrı'nın emir ve yasalarına uyulması ya da Tanrısal yasalara riâyet edilmesidir. Geleneksel Hıristiyan düşüncesi İsa'nın (daha doğrusu Hıristiyan imanının Mesih'inin) Tanrısal hukukun geçerliliğini sona erdirdiğini ve bunu yalnızca sevgi ilkesine indirgediğini düşünmektedir. Bu düşünce, Pavlus'un Mesih'i ve kurtuluş ilkeleri doğrultusunda şekillenmiştir. Sinoptik İnciller'de ise, İsa'nın Tanrısal hukuku ilga ettiği ya da ona karşı çıktığını gösteren hiçbir ipucu yoktur.²⁵⁰ Bilakis İsa, gök ve yerin ortadan kalkmasının Tanrısal yasanın ufacık bir noktasının yok olmasından daha kolay olacağını belirtmiştir.²⁵¹ Ayrıca İsa-Mesih yeryüzüne, ilahî emirleri (Şeriat-Tevrat) kaldırmak için değil, tamamlamak için gelmiştir.²⁵²

Hız. İsa, öğretilerinde sevgi prensibi üzerinde özenle durmaktadır. O'na göre en önemli emir Tanrı'yı sevmektir. İkinci önemli emir ise kişinin kendisini sevdiği gibi komşusunu da sevmesi ilkesidir. Tanrısal emirlerin tümü ve peygamberlerin sözleri bu iki buyruğa dayanmaktadır.²⁵³ Sevgi prensibine vurgu yapan İsa, bununla, içinde yaşadığı toplumun katı, acımasız hukuk anlayışını eleştirmekte, aslında Musa hakkında tanrısal bir buyruk olan Tanrı'yı ve insanları sevmenin insanın tüm yaşantısına egemen olması gerektiğinin altını çizmektedir.²⁵⁴

İsa'nın temel mesajı insanları tövbe etmeye, Tanrı'nın Krallığı'nın pek yakında tahakkuk edeceğine inanmaya ve bu yeni çağın gereklerine uygun olarak yaşamaya çağırmaktır.²⁵⁵

A. MESAJ İÇEREN METİNLER

İnciller'de Hız. İsa'nın mesajına kaynaklık eden bazı metinler ve vaazlar vardır. Şimdi bunlar sırasıyla aktarılıp ele alınacaktır.

²⁴⁹ Matta, 25/28.

²⁵⁰ Gündüz, a.g.e., s. 197.

²⁵¹ Luka, 16/17; Matta, 5/18-19.

²⁵² Matta, 5/17.

²⁵³ Markos, 12/30-31; Matta, 22/37-40; Luka, 10/25-28.

²⁵⁴ Atay, a.g.tez, 54.

²⁵⁵ Mahmut Aydın, "Yahudi Bir Peygamberden Gentile Tanrıya: İsa'nın Tanrılaştırılma Süreci", **İslâmiyât Dergisi**, c. 3, sy. 4 (Ankara 2000), s. 59.

1. Zeytin Dağı Vaazı

Hız. İsa, peygamberliğini açıkladıktan sonra, gezilerine başlayıp birçok mucize göstererek Celile'nin her yanını dolaşmaya koyulmuş; Kefernahum yakınındaki bir dağda, dört bir yandan hastalarını getiren kişilere, "Dağdaki Vaaz" adı verilen ünlü vaazını vererek, hahamların öğrettikleri (Tevrat'taki buyruk) ile kendi öğrettikleri arasındaki farkı bildirmiştir:

"Ve İsa kalabalıkları görüp, dağa çıktı; ve oturunca şakirtleri yanına geldiler; ve ağzını açıp onlara öğreterek, dedi:

Ne mutlu ruhta fakir olanlara; çünkü göklerin melekûtu onlarındır.

Ne mutlu yaşlı olanlara; çünkü onlar teselli edilecekler.

Ne mutlu halim olanlara; çünkü onlar yeri miras alacaklar.

Ne mutlu salâha acıkıp susayanlara; çünkü onlar doyurulacaklar.

Ne mutlu merhametli olanlara; çünkü onlara merhamet edilecek.

Ne mutlu yüreği temiz olanlara; çünkü onlar Allah'ı görecekler.

Ne mutlu sulh edicilere; çünkü onlar Allah oğulları çağırılacaklar.

Ne mutlu salah uğrunda eza çekmiş olanlara; çünkü göklerin melekûtu onlarındır."²⁵⁶

"Benim uğruma insanlar size sitem edecekleri, eza eyliyecekleri, ve size karşı yalan yere her türlü fenalığı söyleyecekleri zaman, size ne mutlu! Sevinin, ve meserretle coşun; göklerde karşılığınız büyüktür; çünkü sizden önceki peygamberlere de böyle eza ettiler."²⁵⁷

"Dünyanın tuzu sizsiniz; fakat tuz tatsız olmuşsa, o ne ile tuzlanır? Artık dışarı atılıp insanların ayağı altında ezilmekten başka bir şeye yaramaz. Dünyanın ışığı sizsiniz. Dağ üzerindeki şehir gizlenemez. İnsanlar da ışık yakıp kile altına komazlar, ancak onu şamdana korlar; ve evde bulunanların hepsini aydınlatır. Sizin ışığınız

²⁵⁶ Matta, 5/3-10.

²⁵⁷ Matta, 5/11-12.

insanların önünde böyle parlarsın da, sizin iyi işlerinizi görsünler, ve göklerde olan babanıza hamd etsinler.”²⁵⁸

“Sanmayın ki, ben şeriati yahut peygamberleri yıkmaya geldim, ben yıkmaya değil, fakat tamam etmeye geldim. Çünkü doğrusu size derim: Gök ve yer geçip gitmeden, her şey vaki oluncaya kadar, şeriattan en küçük bir harf veya bir nokta bile yok olmayacaktır. Bundan dolayı bu en küçük emirlerden birini kim bozar ve insanlara öylece öğretirse, göklerin melekutunda kendisine en küçük denilecektir; ve onları kim yapar ve öğretirse, göklerin melekutunda kendisine büyük denilecektir. Zira size derim ki, salahnız yazıcılar ve Ferisiler’inkinden ziyade olmazsa, göklerin melekutuna hiç girmeyeceksiniz.”²⁵⁹

“İşittiniz ki, eski zaman adamlarına denildi: “Katletmeyeceksin;” ve: “Kim katlederse hükme müstahak olacaktır.” Fakat ben size derim : Kardeşine kızan her adam hükme müstahak olacaktır; ve kardeşine: Raka (bir hakaret sözcüğü) derse, Millet meclisinin hükmüne müstahak olacaktır; ve kim: Ahmak, derse, cehennem ateşine müstahak olacaktır. İmdi, takdimini mezbahta arzerderken, kardeşinin sana karşı bir şeyi olduğu hatırına orada gelirse, takdimini orada mezbahın önünde bırak, ve git, önce kardeşin ile barış ve o vakit gel takdimini arz et.”²⁶⁰

“Zina etmiyeceksin,” denildiğini işittiniz. Fakat ben size derim: Bir kadına şehvetle bakan her adam zaten yüreğinde onunla zina etmiştir. Ve eğer sağ gözün sürçmene sebep oluyorsa, onu çıkar ve kendinden at; çünkü senin için azandan birinin yok olması, bütün bedeninin cehenneme atılmasından iyidir. Ve eğer sağ elin sürçmene sebep oluyorsa, onu kes, ve kendinden; çünkü senin için azandan birinin yok olması, bütün bedeninin cehenneme gitmesinden iyidir. Ve “Kim karısını boşarsa, ona boş kağıdını versin,” denilmiştir. Fakat ben size derim ki, zinadan başka bir sebeple karısını boşayan adam onu zaniye eder; ve kim boşanmış kadınla evlenirse zina eder.”²⁶¹

“Ve yine, eski zaman adamlarına: “Yalan yere and etmiyeceksin, ve andlarını Rabbe ödiyeceksin,” denildiğini işittiniz. Fakat ben size derim: hiç and etmeyin; ne gök üzerine, çünkü o Allah’ın tahtıdır; ne yer üzerine çünkü onun ayaklarının basamağıdır;

²⁵⁸ Matta, 5/13-16; Markos, 9/50; Luka, 14/34-35.

²⁵⁹ Matta, 5/17-20.

²⁶⁰ Matta, 5/21-26.

²⁶¹ Matta, 5/27-32.

ne de Yeruslm zerine, çünkü o büyük Kralnn Őehridir. BaŐın zerine de and etmiyeceksin; çünkü sen bir tek saçı ak yahut kara edemezsin. Ancak sznz: evet veya hayır olsun; bunlardan ziyadesi Şeytandandır.”²⁶²

“Gz yerine göz, diş yerine diş,” denildiğini işittiniz. Fakat ben size derim: kötüye karşı koyma; ve senin sağ yanağına kim vurursa, ona ötekini de evir. Ve eğer biri seninle mahkemeye gidip senin gömleğini almak isterse, ona abanı da bırak. Ve kim seni bir mil gitmeye zorlarsa, onunla iki mil git. Senden dileyene ver, senden dn isteyenenden yüz evirme.²⁶³

“Sen komşunu sevecek ve dŐmanndan nefret edeceksin,” denildiğini işittiniz. Fakat ben size derim: DŐmanlarnzı sevin ve size eza edenler için dua edin ki, siz göklerde olan Babanzın oğulları olasnz; zira o, güneşini kötülerin ve iyilerin üzerine doğdurur ve salih olanlar ile olmayanlara yağmur yağdırır. Çünkü eğer sizi sevenleri severseniz, ne karŐılıĐınz olur? Vergi mültezimleri de öyle yapmyorlar mı? Ve yalnız kardeŐlerinizi selmlarsanız, fazla ne yapmış olursunuz? Putperestler de öyle yapmyorlar mı? Bundan dolayı, semavî Babanz kmil olduğu gibi, siz de kmil olun.”²⁶⁴

“Saknn, insanlara salhnzı onların önünde gösteriş için yapmayın; yoksa göklerde olan Babanzın önünde karŐılıĐınz olmaz.

Sen sadaka verdiğin zaman, ikiyüzlü adamların insanlardan hürmet görmek için, havralarda ve sokaklarda yaptıkları gibi, önünde boru ttrme. Doğrusu size derim: Onlar karŐılıklarn aldılar. Fakat sadaka verdiğin zaman, sol elin sağ elinin ne yaptığını bilmesin de, sadakan gizli olsun; gizlide gören Baban da sana ödeyecektir.”²⁶⁵

“Dua ettiğiniz zaman da ikiyüzlüler gibi olmayn; çünkü insanlar kendilerini görsünler diye, havralarda ve köŐe başlarında durup dua etmeyi severler. Doğrusu size derim: Onlar karŐılıklarn aldılar. Fakat sen dua ettiğin zaman, kendi iç odana gir ve kapıyı kapayarak gizlice olan Babana dua et; gizlice gören Baban sana ödeyecektir. Dua ettiğiniz zaman putperestlerin ettiği gibi boş tekrarlar yapmayın; zira onlar sanırlar ki,

²⁶² Matta, 5/33-37.

²⁶³ Matta, 5/38-42; Luka, 6/29-30.

²⁶⁴ Matta, 5/43-48; Luka, 6/27-28, 32-36.

²⁶⁵ Matta, 6/1-4.

çok söylemeleriyle işitilecekler. Bundan dolayı onlara benzemeyin; çünkü Babanız nelere ihtiyacınız olduğunu siz ondan dilemeden önce bilir. İmdi siz şöyle dua edin:

Ey göklerde olan Babamız,

İsmin mukaddes olsun;

Melekûtun gelsin;

Gökte olduğu gibi yerde de senin iraden olsun;

Gündelik ekmeğimizi bize bu gün ver;

Bize karşı suç işleyenleri bağışladığımız gibi, Sen de bizim suçlarımızı bağışla;

Ayartılmamıza izin verme. Bizi kötü olandan kurtar.

Çünkü melekût ve kudret ve izzet ebedilere kadar senindir. Amin.

Çünkü insanların suçlarını bağışlarsanız, semavî Babanız da sizi bağışlar. Fakat siz insanların suçlarını bağışlamazsanız, Babanız da sizin suçlarınızı bağışlamaz.²⁶⁶

“Ve oruç tuttuğunuz zaman, ikiyüzlüler gibi surat asmayın; zira onlar oruç tuttuklarını insanlar görsünler diye suratlarını asarlar. Doğrusu size derim: onlar karşılıklarını aldılar. Fakat sen oruç tuttuğun zaman başına yağ sür ve yüzünü yıka; ta ki, insanlara değil, gizli olan Babana oruçlu görünesin; ve gizlide olan Baban sana ödeyecektir.”²⁶⁷

“Yeryüzünde kendinize hazineler biriktirmeyin. Burada güve ve pas onları bitirir, hırsızlar da girip çalarlar. Bunun yerine kendinize gökte hazineler biriktirin. Orada ne güve ne pas onları yiyip bitirir, ne de hırsızlar girip çalar. Hazineniz neredeyse yüreğiniz de orada olacaktır. Hiç kimse iki efendiye kulluk edemez. Ya birinden nefret edip öbürünü sever, ya da birine bağlanıp öbürünü hor görür. Siz hem Tanrı’ya hem de paraya kulluk edemezsiniz.”²⁶⁸

Bu nedenle size derim ki, ne yiyeceğiz ne içeceğiz diye yaşamınız konusunda ve ne giyeceğiz diye bedeniniz konusunda kaygılanmayın. Yaşam yiyecekten, beden de yiyecekten daha önemli değil mi? Bakın göğün kuşlarına. Ne ekerler, ne biçerler, ne de

²⁶⁶ Matta, 6/5-15.

²⁶⁷ Matta, 6/16-18.

²⁶⁸ Matta 6/19-24; Luka,12/33-36; 16/1.

ambarlara biriktirirler. Çünkü hükümrânlık da, güçlülük de, yücelik de çağlar boyu senindir. Öyleyken göksel Babanız doyurur onları. Siz kuşlardan üstün önem taşıyor musunuz? Aranızdan kim kaygılanmakla boyuna bir arşın ekleyebilir? “Giyecek sorununda neden kaygılanırsınız? Kırın zambaklarını göz önüne getirin: Ne güzel serpilip büyürler! Ne çalışırlar, ne de iplik eğirirler. Size diyorum ki, Süleyman bile tüm görkemini içinde bunlardan biri gibi giyinip kuşanmamıştı. Bugün var olan, yarın fırına atılan kır otunu böylesi özenle giydirip kuşatan Tanrı sizi daha çok giydirip kuşatmaz mı, ey kıt inanlılar! Öyleyse ne yiyeceğiz ne içeceğiz, ya da ne giyeceğiz diyerek kaygılanmayın. Tanrısızlar durup dinlenmeden tümüyle bunları ararlar. Göksel Babanız bütün bunlara gereksiniminiz olduğunu bilir. Siz her şeyden önce Tanrı’nın hükümrânlığını ve doğruluğunu arayın, bunların tümü sizlere verilecektir. “Bu nedenle, yarın için kaygılanmayın. Çünkü yarınki gün payına düşen kaygıyı taşıyacaktır. Her günün derdi kendine yeter.”²⁶⁹

“Yargılamayın ki yargılanmayasınız. Çünkü hangi yargıyla yargılırsanız onunla yargılanacaksınız. Hangi ölçüyle ölçerseniz aynı ölçü sizlere de uygulanacaktır. Sen niçin kardeşinin gözündeki çöpü görür de, kendi gözündeki merteği görmezlikten gelirsin? Ya da kendi gözünde mertek dururken kardeşine nasıl, ‘Bırak gözünden çöpü çıkarayım’ dersin? Ey ikiyüzlü! Önce kendi gözünden merteği çıkar, o vakit kardeşinin gözünden çöpü çıkarmak için açık seçik görürsün.”²⁷⁰

“Kutsal olanı ne köpeklere atın, ne de incilerinizi domuzların önüne serin. Yoksa onları ayakları altında çiğnedikten sonra geri dönüp sizi parçalarlar.”²⁷¹

“Dileyin, size verilecektir. Arayın, bulacaksınız. Kapıyı çalın, size açılacaktır. Çünkü her dileyen alır, arayan bulur, çalana kapı açılır. Aranızdan kim oğlu ekmek isteyince ona taş verir? Ya da balık isteyince ona yılan verir? Kötü kişiler olan sizler çocuklarınıza nasıl iyi armağanlar vermeyi biliyorsanız, göksel Babanız da kendisinden dileyenlere çok daha iyi armağanlar verecektir. İnsanların size nasıl davranmalarını istiyorsanız, siz de onlara öyle davranın. Çünkü ruhsal yasanın da, peygamberlerin de anlamı budur.”²⁷²

²⁶⁹ Matta, 6/25-34; Luka, 12/22-31.

²⁷⁰ Matta, 7/1-5.

²⁷¹ Matta, 7/6.

²⁷² Matta, 7/7-12; Luka, 11/9-13.

“Dar kapıdan girin. Çünkü mahva götüren kapı geniş, yol da kolaydır. Ondan girenler pek çoktur. Oysa, yaşama götüren kapı dar, yol da çilelidir. Onu bulanlar azdır.”²⁷³

“Yalancı peygamberlerden sakının. Onlar size koyun postu içinde yaklaşırlar, ama içten yırtıcı kurtlardır. Onları yaşam ürünlerinden tanıyacaksınız. Hiç dikenlerden üzüm, kengellerden incir toplarlar mı? Her iyi ağaç sağlıklı ürün yetiştirir. Çürük ağaç ise kötü ürün yetiştirir. İyi ağaç kötü ürün yetiştiremediği gibi, çürük ağaç da sağlıklı ürün yetiştiremez. Sağlıklı ürün yetiştirmeyen her ağaç kesilip ateşe atılır. Demek ki, onları yaşam ürünlerinden tanıyacaksınız.”²⁷⁴

“Bana, ‘Ya Rab, ya Rab’ diyen herkes göklerin hükümrânlığına girmeyecektir. Ama göklerdeki Babam’ın isteğini uygulayan girecektir. O gün niceleri bana, ‘Ya Rab, ya Rab’ diyecek, ‘Senin adına peygamberlik etmedik mi? Adına cinleri kovmadık mı? Adına bir sürü güçlü iş yapmadık mı?’ diyecekler. İşte o zaman açıkça bildireceğim onlara: ‘Ben sizi hiç tanımadım. Benden ırağa gidin, yasayı hiçe sayın!’”²⁷⁵

“Öyleyse, bu sözlerimi işitip uygulayan herkes konutunu kaya üstüne kuran akli başında insana benzer. Yağmur boşandı, seller bastı, yeller esti, o konuta saldırdı. Ama yıkılmadı. Çünkü temeli kaya üstüne atılmıştı. Bu sözlerimi işitip de uygulamayan herkes konutunu kum üstünde kuran akli kıt adama benzer. Yağmur boşandı, seller bastı, yeller esti. O konuta saldırdı. Konut yıkıldı; hem de yıkımı korkunç oldu.”²⁷⁶

2. Havarilerine Vaazı

İsa oniki kişiyi şu sözlerle gönderdi: “Tanrısızlara gitmeyin, Samiriyeliler’in kentlerine de uğramayın. İsrail halkının yitik koyunlarına gidin. Yolda giderken, ‘Göklerin hükümrânlığı yakındır’ diyerek Söz’ü yayın. Hastaları sağlığa kavuşturun, ölüleri diriltin, cüzzamlıları pak kılın, cinleri çıkarın. Karşılık vermeden aldınız, karşılık almadan verin. Kuşaklarınızın altına ne altın, ne gümüş, ne de bakır para saklayın. Yolculuk için ne torba, ne iki kat giysi, ne ayakkabı, ne de sopa alın. Çünkü emekçi yiyeceğini hak eder. “Herhangi bir kent ya da kasabaya girdiğinizde, kimin saygıdeğer olduğunu sorun ve ayrılınca dek o yerde kalın. Eve girerken oraya esenlik dileyin.

²⁷³ Matta, 7/13-14; Luka, 13/24.

²⁷⁴ Matta, 7/15-22; Luka, 6/43-44.

²⁷⁵ Matta, 7/23-25.

²⁷⁶ Luka, 6/47-49.

“Eğer o ev saygıdeğer ise esenliğiniz üzerine insin; saygıdeğer değilse, esenliğiniz sizlere geri dönsün. Her kim sizleri kabul etmez ve sözlerinize kulak asmazsa, o evden ya da kentten çıkarken ayaklarınızın altındaki tozu silkin. Doğrusu size derim ki, yargı gününde Sodom’la Gomorra bölgesinin durumu o kentinkinden daha elverişli olacaktır.”²⁷⁷

“İşte sizi koyunlar gibi kurtların arasına gönderiyorum. Bu nedenle, yılan gibi açık göz, güvercin gibi aldatmasız olun. İnsanlardan sakının. Çünkü sizi kurullara teslim edecekler ve sinagoglarında kamçılacaklar. Bana bağlılığınız nedeniyle valilerin, kralların önüne sürükleneceksiniz. Onlara ve tanrısızlara tanıklık edesiniz diye.. “Sizleri tutukladıklarında, nasıl ya da ne söyleyeceğiz diye kaygılanmayın. Çünkü ne konuşacağımız o saatte sizlere açıklanacaktır. Çünkü konuşan siz değilsiniz, içinde konuşan Babanız’ın Ruhu’dur.

“Kardeş kardeşi, baba çocuğu ölümüne ele verecek; ‘çocuklar ana babaya karşı ayaklanıp’ onları öldürtecek. Adıma bağlılık yüzünden herkesin hıncına uğrayacaksınız. Ama sonuna dek sabreden kurtulacaktır. “Size bir kentte saldırırlarsa ötekine kaçın. Doğrusu size derim ki, İnsanoğlu’nun gelişine dek İsrail kentlerinde işiniz sona ermeyecektir.

Öğrenci öğretmeninden üstün değildir. Ne de uşak efendisinden üstündür. Öğrencinin öğretmeni, uşağın da efendisi gibi olması uygundur. Evin sahibine Beelzebul adını yakıştırdılarsa, ev halkını ne denli aşırı dille aşağılayacaklar!”²⁷⁸

“Onlardan korkmayın. Çünkü açığa çıkarılmayacak üstü kapalı bir olgu yoktur. Ne de öğrenilmeyecek gizli kapaklı bir konu vardır. Sizlere karanlıkta söylediklerimi aydınlıkta bildirin, kulağınıza fısıldananı damlardan yayın. Bedeni öldürebilen, ama canı öldüremeyenlerden korkmayın. Tam tersine canı da bedeni de cehennemde mahvedebilenden korkun. “İki serçe bir kuruşa satılmaz mı? Öyleyken bir teki bile Babanız’ın bilgisi olmadan yere düşmez. Size gelince, başınızdaki saçlar bile sayılıdır. Onun için, korkmayın. Bir sürü serçeden üstün değer taşıyorsunuz.”

²⁷⁷ Matta, 10/1-15; Markos, 3/13-19; 6/7-13; Luka, 6/12-16; 9-16.

²⁷⁸ Matta, 10/16-25; Markos, 13/9-13; Luka, 21/12-17.

“Bu durumda, her kim beni insanların önünde açıkça kabul ederse, ben de onu göklerdeki Babam’ın önünde açıkça kabul edeceğim. Ama her kim beni insanların önünde yadsırsa, ben de onu göklerdeki Babam’ın önünde yadsıyacağım.”²⁷⁹

“Yeryüzüne barış getirmeye geldiğimi sanmayın. Barış değil, kılıç getirmeye geldim. Çünkü ben ‘oğulla babasının, kızla anasının, gelinle kaynanasının’ arasını açmaya geldim. ‘İnsanın düşmanları öz ev halkı olacaktır.’ “Babayı ya da anayı benden çok seven bana yaraşıklı olamaz. Oğulu ya da kızı benden çok seven bana yaraşıklı değildir. Haçını alıp ardım sıra gelmeyen de bana yaraşıklı değildir. Canını bulan onu yitirecektir. Ama bana bağlılığı yüzünden canını yitiren onu bulacaktır.”

“Sizleri kabul eden beni kabul eder. Beni kabul eden de beni göndereni kabul eder. Bir peygamberi peygamber olduğu için kabul eden, peygambere yaraşan karşılığı alacaktır. Doğru kişiyi doğru kişi olduğu için kabul eden, doğru kişiye yaraşan karşılığı alacaktır. Her kim bu küçüklerden birine öğrencimdir diye bir bardak soğuk su içerirse, doğrusu size derim ki karşılığını hiç yitirmeyecektir.”²⁸⁰

3. Yahya İle İlgili Vaazı ve Tövbe Etmeyen Kentleri Kınaması

Cezaevinde yatmakta olan Yahya, Mesih’in yaptığı işleri duyarak öğrencilerini ona gönderdi ve öğrencileri aracılığıyla ona sordu: “Gelecek olan sen misin, yoksa başka birisini mi gözlemliyiz?” İsa onları yanıtladı: “Gidin işittiklerinizi gördüklerinizi Yahya’ya bildirin. ‘Gözü görmezler görüyor’, kötürümler yürüyor, cüzzamlılar pak kılınıyor, sağırlar duyuyor, ölüler diriliyor ve ‘yoksullar Sevinç Getirici Haber’i duyuyor.’ Benimle ilgili konularda kösteklenmeyen mutludur.”

Onlar gidince İsa topluluğa Yahya’ya ilişkin açıklamaya koyuldu: “Ne görmek için çöle çıktınız? Rüzgârın etkisiyle sallanan bir kamış mı? Yok bu değilse, ne görmeye çıktınız? Pahalı giysilere bürünmüş bir adam mı? Bakın, pahalı giysilere bürünenler kral saraylarında bulunur. Öyleyse ne görmeye çıktınız? Bir peygamber mi? Evet, size derim ki peygamberden de üstün olanı gördünüz.

“İşte, önünden habercimi gönderiyorum. Senin önünde yolunu hazırlayacak.”

²⁷⁹ Matta, 10/26-33; Luka, 12/2-9.

²⁸⁰ Matta, 10/34-42; Markos, 9/41; Luka, 12/51-53; 14/26-27.

“Doğrusu size derim ki, kadınlardan doğanlar arasında Vaftizci Yahya’dan üstün olanı çıkmamıştır. Ama göklerin hükümrانlığında en küçük olan ondan üstündür. Vaftizci Yahya’nın günlerinden bu yana, göklerin hükümrانlığı zorlanıyor ve zorlu olanlar onu ele geçiriyor. Çünkü tüm peygamberlerle Kutsal Yasa, Yahya’ya dek peygamberlik etti. Eğer kabul etmek isterseniz, gelmesi beklenen İlyas odur. Kulağı olan işitsin.”

“Bu kuşağı neye benzeteyim? Çarşı yerlerinde oturup birbirine bağırsan çocuklara benzerler:

Biz size kaval çaldık; ama siz kalkıp oynamadınız!

Biz de ağıt çektik; ama siz dövünmediniz!”

“Çünkü Yahya geldiği zaman oruç tutup, içkiden kaçındı. ‘Onda cin var’ diyorlar. İnsanoğlu geldi; yiyor da içiyor da. ‘Bak bak, obur ve şaraba düşkün biri!’ diyorlar, ‘Gümrük vergisi toplayanların, günahlıların dostu.’ Ama bilgelik kendi eylemlerince doğrulandı.”²⁸¹

O zaman İsa güçlü işlerinden birçoğunu yapmış olduğu kentleri kınamaya başladı. Çünkü günahlarından dönmediler: “Vay sana, ey Horazin! Vay sana, ey Beytsayda! Çünkü sizlerde yapılan güçlü işler Sur’da ve Sayda’da yapılmış olsaydı, çoktan çul kuşanıp külde oturarak günahlarından dönerlerdi. Ama size derim ki, yargı gününde Sur’un ve Sayda’nın durumu sizinkinden daha elverişli olacak. Ya sen, ey Kafarnahum! ‘Göğe dek mi yüceltileceksin? Hayır, ölümler ülkesine indirileceksin.’ Çünkü sende yapılan güçlü işler Sodom bölgesinde yapılmış olsaydı, bugüne dek yerinde kalırdı o. Ama size derim ki, yargı gününde Sodom bölgesinin durumu seninkinden daha elverişli olacak.”²⁸²

“O zaman İsa, “Şükürler sana, ey Baba!” diye konuştu. “Göğün ve yerin Rabbi. Çünkü bunları bilginlerden ve akıllılardan gizledin, ağız süt kokanlara açıkladın. Evet Baba! Çünkü senin katında kıvanç veren uygulama buydu. Her şey bana Babam tarafından verildi. Oğul’u Baba’dan başka kimse bilmez. Baba’yı da Oğul’dan başkası bilmez. Bir de, Oğul’un kendisine Baba’yı açıklamak istediği kişi Baba’yı bilir.

²⁸¹ Matta, 11/1-19; Luka, 7/18-35.

²⁸² Matta, 11/20-24; Luka, 10/13-15.

Ey bütün yorulanlar ve yükü ağır olanlar! Bana gelin. Sizleri dinlendiririm. Boyunduruğumu takının, benden öğrenin. Çünkü ben yumuşak huylu ve engin yürekliyim. Böylece, ‘canlarınıza dinlenme bulacaksınız.’ Çünkü boyunduruğum kolaylıkla taşınır, yüküm de ağırlık vermez.”²⁸³

4. Ferisiler’e Vaazı

Ferisiler, “bu adam Beelzebul ile cinleri çıkarıyor” dediler. İsa ne düşündüklerini bildiğinden onlara, “Kendi içinde ikiye bölünen her krallık yıkılır” dedi. “Kendi içinde ikiye bölünen bir kent ya da ev ayakta duramaz. Ve eğer şeytan şeytanı ovarsa, kendi içinde ikiye bölünmüş demektir. Onun krallığı bundan böyle nasıl ayakta durabilir? Eğer ben Beelzebul aracılığıyla cinleri çıkarıyorsam, oğullarınız kimin aracılığıyla çıkarıyorlar? Bu yüzden onlar sizin yargıçlarınız olacak. Ama Tanrı’nın Ruhu’yla cinleri çıkarıyorsam, demek ki, Tanrı hükümranlığı sizlere gelmiştir.

Biri güçlü bir adamın evine girip onun malını nasıl elinden alabilir? İlk güçlü kişiyi bağlayıp sonra evini yağma etmesi doğal değil midir?

Benimle birlikte olmayan bana karşıdır ve benimle birlikte devşirmeyen dağıtır. Bu nedenle size diyorum ki, her tür günah ve sövgü insanlara bağışlanacaktır. Ama Ruh’a karşı sövgü bağışlanmayacaktır. Her kim İnsanoğlu’na karşı bir söz söylese, bağışlanacaktır. Ama her kim Kutsal Ruh’a karşı bir söz söylese bağışlanmayacaktır. Ne şimdiki ne de gelecek çağda.

Ya ağacı iyi, ürünü de iyi sayın; ya da ağacı kötü, ürünü de kötü sayın. Çünkü ağaç ürünüyle tanınır. Engerekler soyu! Kendiniz kötü kişilerken iyi sözler söyleyebilir misiniz? Çünkü ağız yüreğin taşmasından söz söyler. İyi insan içindeki iyilik hazinesinden iyi olanları çıkarır. Kötü insan da içindeki kötülük hazinesinden kötü olanları çıkarır. “Size diyorum ki, insanlar söyledikleri her boş söz için yargı gününde hesap verecekler. Öyle ki, sözlerin doğrultusunda suçsuz ve yine sözlerin doğrultusunda suçlu çıkarılacaksınız.”²⁸⁴

Bunun üzerine dinsel yorumculardan ve Ferisiler’den bazıları, “Öğretmen!” dedi. “Elinden bir belirti görmek istiyoruz.” İsa şu karşılığı verdi:

²⁸³ Matta, 11/25-30; Luka, 10/21-22.

²⁸⁴ Matta, 12/24-37; Luka, 6/43-45.

“Kötü ve tanrısaymaz bir kuşak belirti arar durur. Ama ona Yunus peygamberin belirtisinden başka bir belirti verilmeyecektir. Çünkü ‘Yunus o koca balığın karnında nasıl üç gün üç gece kaldıysa,’ İnsanoğlu da yerin bağrında üç gün üç gece kalacaktır. Nineveliler yargı günü bu kuşakla bir arada dikilecek ve onu suçlu çıkaracaklar. Çünkü onlar, Yunus’un sözü yayması üzerine günahattan döndüler. İşte, Yunus’tan üstün olan burada. Güney’in kraliçesi²⁸⁵ yargı günü bu kuşakla bir arada dikilecek ve onu suçlu çıkaracak. Çünkü Süleyman’ın bilgeliğini duymak için dünyanın öbür ucundan kalkıp geldi. İşte, Süleyman’dan üstün olan burada.”²⁸⁶

“Kirli ruh insandan ayrılınca, rahatlık bulmak için kurak yerlerde dolaşır; ama bulamaz. Bunun üzerine, ‘Ayrıldığım konutuma döneceğim’ der. Sonra gelir, onu boş bulur: Temizlenmiş, düzeltilmiş durumda. O zaman sağa sola koşup kendinden daha berbat başka yedi ruh toplayıp getirir; hep birlikte içeriye dalarak o yerde otururlar. Bu kişinin sonraki durumu öncekinden beter olur. Bu kötü kuşağın başına gelecek olan da budur.”²⁸⁷

5. Deniz Kıyısında Halka Simgesel Vaazı

Bu simgesel vaaza (mesel) göre, “İsa evden çıkıp deniz kıyısında oturdu. Ancak çok büyük bir topluluk çevresini sarınca, onun bir kayığa geçip oturması gerekli oldu. Tüm topluluk ise kıyıda duruyordu. İsa simgesel öykülerle onlara birçok konuyu anlatarak, “Bir ekinci tohum ekmeye çıktı” dedi. “O ekerken tohumların kimi yolun kenarına düştü, kuşlar inip onları yedi. Başka tohumlar ise kayalıklara düştü. Orada bol toprak olmadığından hemen filizlendi. Çünkü toprağın derinliği yoktu. Güneş doğunca kavruldu, kökten yoksun olduğundan kuruyup gitti. Başkaları dikenlerin arasına düştü, dikenler gelişip onları boğdu. Başkalarıysa verimli toprağa düştü ve ürün getirdi; kimisi yüz, kimisi altmış, kimisi otuz kat oldu. Kulağı olan işitsin.”²⁸⁸

Öğrenciler İsa’ya yaklaşıp, “Niçin onlara simgesel öykülerle konuşuyorsun?” diye sordular. İsa yanıtladı: “Göklerin hükümrانlığına ilişkin sırları bilme ayrıcalığı sizlere sağlanmıştır, ama onlara sağlanmamıştır. Çünkü kimde varsa ona daha da çok verilecek, hem de artırılacak; ama kimde yoksa elindeki de alınacak. Bu nedenle onlara

²⁸⁵ Şeba kraliçesi için bkz. I. Krallar 10/1-10.

²⁸⁶ Matta, 12/38-42; Markos, 8/11,12; Luka, 11/29-32.

²⁸⁷ Matta, 12/43-45; Luka 11/24-26.

²⁸⁸ Matta, 13/1-9; Markos 4/1-9; Luka 8/4-8.

simgesel öyküler kullanarak konuşuyorum. Çünkü görürken görmüyorlar, işitirken işitmiyorlar ne de anlıyorlar.

Böylece, Yeşaya'nın peygamberlik sözü onlar için gerçekleşmiş oldu:

'Habire dinleyeceksiniz ama anlamayacaksınız.

Ardı ardına göreceksiniz ama kavramayacaksınız.

Çünkü bu halkın yüreği duygusuzlaştı,

Kulakları iyi duymaz oldu.

Gözlerini yumdular.

Gözleriyle görmesinler,

Kulaklarıyla duymasınlar,

Yükleriyle anlamasınlar,

Ve bana dönmesinler,

Dönselerdi ben onları iyileştirdim.'

"Ama ne mutlu sizin gözlerinize, çünkü görüyorlar. Ve kulaklarınıza çünkü işitiyorlar. Doğrusu size derim ki, nice peygamberler ve doğru kişiler sizin gördüklerinizi görmeyi özlediler ama görmediler. İşittiklerinizi işitmeyi özlediler ama işitmediler."²⁸⁹

"Şimdi ikinciye ilişkin simgesel öyküyü dinleyin: kim göksel egemenlikle ilgili sözü işitip de anlamazsa kötü olan gelir, onun yüreğine ekili olanı söker götürür. Yol kenarına ekilen tohum işte budur. Kayalıklara ekilene gelince, Söz'ü işitir işitmez hemen sevinçle ona sarılındır bu. Ama kökü olmadığından gelmesiyle geçip gitmesi bir olur. Tanrı Sözü konusunda acı ya da saldırıyla karşılaşınca hemen sendeleyip düşer. Dikenler arasına ekilene gelince, sözü işitendir bu. Ne var ki, dünya kaygısı ve zenginliğin aldıcılığı sözü boğar; öyle ki, söz verimsiz kalır. Verimli toprağa ekilene gelince, sözü hem duyan hem de anlayandır o. Ürün veren de budur. Belirli durumlarda yüz kat, bazı durumlarda altmış kat, başka durumlardaysa otuz kat."²⁹⁰

²⁸⁹ Matta, 13/10-17; Markos 4/10-12; Luka 8/9-10.

²⁹⁰ Matta, 13/18-23; Markos, 4/13-20; Luka, 8/11-15.

İsa onlara başka bir simgesel öykü (mesel) anlattı: “Göklerin Egemenliği, tarlasına iyi tohum eken bir adama benzetilebilir. Gece vakti herkes uyumaktayken düşman geldi, buğdaylar arasına delice ekip gitti. Ekin gelişip başak verince deliceler de görüldü. Çiftlik sahibinin köleleri gelip, ‘Efendi’ dediler. ‘Tarlana iyi tohum ekmedin mi sen? Bu deliceler de nereden türedi?’ Mal sahibi, ‘Bu işi yapan bir düşmandır’ diye yanıtladı. Köleler de kendisine bir öneride bulundular: ‘İster misin, gidip onları toplayalım?’ Ama o, ‘Sakın’ dedi. ‘Ola ki, deliceleri toplayalım derken onlarla birlikte buğdayı da kökünden sökesiniz. Bırakın, biçim vaktine dek bir arada büyüsünler. Biçim vakti biçicilere buyruk vereceğim. İlk deliceleri toplayın; yakmak için demet yapıp bağlayın, buğdayı da ambarıma koyun diyeceğim.’”²⁹¹

Onlara başka bir simgesel öykü daha anlattı: “Göklerin hükümrânlığı bir hardal tohumuna benzer. Adamın biri onu alıp tarlasına eker. Tüm tohumların en küçüğü olmasına karşın, gelişince bitkilerin en büyüğü olur. Ağaçlaşır. Öyle ki, ‘göğün kuşları’ gelip ‘dallarına tüneler.’”²⁹²

Onlara son bir simgesel öykü anlattı: “Göklerin hükümrânlığı maya gibidir. Bir kadın onu alıp üç ölçek unun içine koydu; böylece tüm hamur mayalandı.”²⁹³

Bunların tümünü Hz. İsa simgesel öyküler biçiminde topluluğa anlattı. Simgesel öykü kullanmadan onlara bir şey anlatmadı. Bu, peygamber aracılığıyla konuşulan şu söz yerine gelsin diye oldu: “Ağzımı simgeler kullanarak açacağım. Dünyanın kuruluşundan bu yana kapalı kalmış gerçekleri konuşacağım.”²⁹⁴

İsa halkı bırakıp gidince öğrencileri yaklaşıp, “Tarlada büyüyen deliceler simgesi konusunda bizi aydınlat” dediler. O da yanıtladı: “İyi tohumu eken İnsanoğlu’dur. Tarla dünyadır. İyi tohum hükümrânlığın oğullarıdır. Deliceler de kötü olanın oğullarıdır. Bunları eken düşmana gelince, o iblistir. Biçim günü çağın sonudur. Biçiciler de meleklerdir. Bu olayda deliceler nasıl toplanıp yakıldıysa, çağın sonunda bunun tıpkısı olacak. İnsanoğlu meleklerini gönderecek. Hükümrânlığından ‘ket vuranlarla yasaya uymayanları’ toplayıp yanan ocağa atacaklar. Orada ağlayış ve diş

²⁹¹ Matta, 13/24-30.

²⁹² Matta, 13/31-32; Markos, 4/30-32; Luka, 13/18-19.

²⁹³ Matta, 13/33; Luka, 13/20-21.

²⁹⁴ Matta, 13/34-35; Markos, 4/33-34.

gıcirtısı olacak. O vakit ‘doğru kişiler’ Babaları’nın hükümranlığında güneş gibi ‘parlayacak’. Kulağı olan işitsin.”²⁹⁵

“Göklerin hükümranlığı tarlada saklı gömü gibidir. Bulan onu gizleyiverir, sevincinden koşup varını yoğunu satar ve o tarlayı satın alır. Yine göklerin hükümranlığı güzel inciler ardından koşan bir iş adamı gibidir. Değeri yüksek bir inci bulunca koşup varını yoğunu satar, onu satın alır.” Yine göklerin hükümranlığı, denize atılan ve her tür avı bir araya toplayan balıkçı ağı gibidir. İyice dolduğunda onu kıyıya çekerler, oturup işe yarayanları kaplara toplarlar, yaramayanları ise dışarı atarlar. Çağın sonunda durum bu olacak. Melekler çıkıp kötülerini doğrular arasından ayıracak ve yanan ocağa atacaklar. Orada ağlayış ve diş gıcirtısı olacak.”²⁹⁶

Hz. İsa, “Bunların tümünü anladınız mı?” diye sorunca, “Evet” diye yanıtladılar. O da kendilerine belirtti: “Bu nedenle, Göklerin egemenliği konusunda eğitilmiş her din bilgini, hazinesinden eski ve yeni değerleri çıkaran bir mal sahibine benzer.”²⁹⁷

B. HZ. İSA’NIN MESAJI

1. Ahlâk ve Sosyal Yaşamla İlgili Mesajlar

Getirdiği mesajlarla Hz. İsa’nın, insanların kalplerinde ahlâkî ve dinî bir değişimi hedeflemiş olduğu görülmektedir. Onun getirdiği bu ahlakî prensiplerin temelinde, Hz. Musa’nın öğretisine ait bazı prensipler de vardır. Tevrat’taki ahlâkî prensipler arasında “Öldürmemek, çalmamak, zina etmemek, yalan şahadette bulunmamak ve anne babaya hürmet etmek”²⁹⁸ bulunmaktadır. İsa, işte bu temel prensipleri kabul ettiğini, ancak kendisinin daha iyisini getirdiğini söylemekte²⁹⁹ ve Musa’nın temel ahlâk kurallarını yeniden yorumlamaktadır.

Hz. Musa’nın şeriatında yer alan “yalan yere yemin edilmemesi” gerektiği prensibi yeniden yorumlanmış ve asla yer, gök, kutsal yerler ve kutsal şeyler üzerine yemin edilmemesi gerektiği ifade edilmiştir.³⁰⁰ Yemin etmek, iddia edilen şey için Tanrı’yı şahit göstermek demektir ve kendi doğruluğunun teminatı olarak Tanrısal

²⁹⁵ Matta, 13/36-43.

²⁹⁶ Matta, 13/44-50.

²⁹⁷ Matta, 13/51-52.

²⁹⁸ Markos, 10/19.

²⁹⁹ Matta, 7/17.

³⁰⁰ Matta, 5/33-37.

doğruluğu yardıma çağırarak kabul edilmiştir. Ayrıca yemin, Rabbin adını yükümlülük altına sokmaktadır. Bu sebeple yalan yere yemin edeni kınamak, Tanrı'ya karşı bir görevdir. Zira Tanrı, Yaratıcı ve Rab olarak her gerçeğin ölçüsüdür. İnsanın sözleri de ya Tanrı'nın sözlerine uygundur ya da değildir. Tanrı adının kutsallığı, boş şeyler için ona müracaat etmemeyi gerektirir.³⁰¹

İnciller, nelerin yapıp nelerin yapılmamasına dair emirleri ve ahlâkî prensipleri içermektedir: Adamın birinin İsa'ya gelip, "Öğretmenim, sonsuz yaşama kavuşmak için nasıl bir iyilik yapmalıyım?" diye sorması üzerine İsa, "Bana neden iyilik hakkında soru soruyorsun. İyi olan yalnız biri var. Yaşama kavuşmak istiyorsan, O'nun buyruklarını yerine getir" demiş; bunun üzerine adam, hangi buyrukları diye sorunca İsa, şu karşılığı vermişti: "Adam öldürmeyeceksin, zina etmeyeceksin, çalmayacaksın, yalan yere tanıklık etmeyeceksin, anne babana saygı göstereceksin ve komşunu kendin gibi seveceksin." Bunun üzerine aynı kişi, "Bunların hepsini yerine getirdim, daha ne eksikim var deyince İsa ona, "Eğer eksiksiz olmak istiyorsan, git. Varını yoğunu sat, parasını yoksullara ver; böylece göklerde hazinen olur. Sonra gel, beni izle" diyerek yardıma muhtaç insanlara yardım etmenin ne büyük bir değer olduğunu bir kez daha vurgulamış, sonsuz bir yaşamın ancak bunlara uyularak gerçekleşebileceğini söylemiştir.³⁰²

a. Adalet

Ahlâkî açıdan ideal insanın özelliklerinden biri adalet ilkesidir.

Adalet, İsa'ya kadar gelmiş geçmiş peygamberlerin tebliğ etmiş oldukları mesajın temelini teşkil etmektedir. Zira huzur ve güvenin bir noktada teminatı adalettir. İnsan onurunu koruma, bizzat Yaratıcı tarafından emredilmiştir. Tarihin her döneminde kadın ve erkek tüm insanlar bundan sorumlu tutulmuştur. İnsana saygı, yaratılmış olma onurundan gelen hakları yerine getirmeyi gerektirir. Yine adaletin bir başka boyutu, insanlar arasında eşitlik prensibinin uygulanmasıdır.³⁰³

³⁰¹ Dominik Pamir, **Katolik Kilisesi Din ve Ahlâk İlkeleri**, Yayıncılık Matbaacılık, İstanbul 2000, s. 498-499.

³⁰² Matta, 19/16-22; Markos, 10/17-31; Luka, 18/18-30.

³⁰³ Sevinç Şağbanşua, **İlahi Dinlerin Hedeflediği İdeal İnsan**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ 2006, s. 30.

Adaletle alâkalı olarak İncil’de İsa’nın şu ifadelerine yer verilmektedir: “Atalarımıza ‘adam öldürme! Öldüren yargılanmayı hak edecek’ denildiğini duydunuz. Ama ben size diyorum ki, kardeşine karşı öfkelenen her kişi yargılanmayı hak edecek. Kim kardeşine aşağılayıcı bir söz söyleirse Yüksek Kurul’un yargısını hak edecek. Bu yüzden adağını sunağa getirdiğinde, orada kardeşinin sana karşı bir şikâyeti olduğunu hatırlarsan, adağını orada sunağın önünde bırak git, önce kardeşinle barış; sonra gel, adağını sun. Senden davacı olanla, daha ordayken hemen anlaş. Yoksa o seni yargıca, yargıç ta gardiyana teslim edebilir. Sonunda hapse atılabilirsin. Sana doğrusunu söyleyeyim, son kuruşu ödemedikçe oradan çıkamazsın.”³⁰⁴ Burada, insanların hakları üzerinde durulmuştur. Öfkelenmenin, insanlara kin duymanın yasaklanması ve herhangi bir aşağılama durumunda büyük yargıcın önünde hesap vermenin çok zor olacağı ifade edilmiştir.

Yine Hz. İsa, kısasa kısas yerine kötülüğe direnilmemesini şu ifadelerle tavsiye etmektedir: “Göze göz, dişe diş-denildiğini duydunuz. Ama ben size diyorum ki, kötüye karşı direnmeyin. Sağ yanağınıza bir tokat atana öbür yanağınızı da çevirin. Size karşı davacı olup mintanınızı almak isteyene abanızı da verin. Sizi bin adım yol yürümeye zorlayanla iki bin adım yürüyün. Sizden bir şey dileyene verin, sizden ödünç isteyeniyi geri çevirmeyin.”³⁰⁵ Görüldüğü üzere burada Yahudiliğin göze göz, dişe diş şeklindeki kısas uygulaması kuralına Hz. İsa farklı bir yaklaşım getirmiş; yani kötülüğe kötülükle değil, iyilikle cevap verilmesini istemiştir. Muhataplarına karşı merhametli ve affedici olmalarını öğütlemiş, onları sadaka ve ödünç vermeye davet etmiştir.

Bir başka pasajda da: “Komşunu sev, düşmanından nefret et denildiğini duydunuz. Ama ben size diyorum ki, düşmanlarınızı sevin, size zulmedenler için dua edin. Öyle ki, göklerde olan Babanızın oğulları olasınız. Çünkü O, güneşini hem kötülerin hem de üzerine doğdurur. Yağmurunu da hem doğruların hem de eğrilerin üzerine yağdırır. Eğer yalnız sizi sevenleri severseniz, ne ödülünüz olur? Vergi görevlileri de öyle yapmıyor mu? Bu nedenle, göksel Babanız yetkin olduğu gibi, siz de yetkin olun.”³⁰⁶ Burada da sadece dostların değil düşmanların dahi sevmeye ve dua

³⁰⁴ Matta, 5/21; Çıkış, 20/13; Tesniye, 5/17.

³⁰⁵ Matta, 6/38; Luka, 6/29-30; 5/38; Çıkış, 21/24; Levililer, 24/20; Tesniye, 19/21.

³⁰⁶ Luka, 6/27-28, 32-36; Matta 6/43; Levililer, 19/18.

edilmeye layık olduğuna işaret edilmektedir. Dolayısıyla herkes için adaletli olmaya teşvik vardır.

b. Sevgi

Hz. İsa'nın ahlâkla ilgili mesajlarında bütün insanlara karşı sevgi, saygı ve hoşgörü bulunmaktadır. O, sadece karşılıklı sevgi ve saygıyı değil, düşmanları dahi sevmeyi emretmiştir.³⁰⁷ Yapılması istenen şey, Tanrı'nın ve komşunun sevilmesidir. Kutsal Yasa'da yer alan en büyük buyruğun ne olduğunu soran öğrencilerine şu karşılığı vermiştir: “Tanrı olan Rabbi, bütün yüreğinle, bütün canınla bütün aklınla sev. İşte en önemli buyruk bu olur. İlkine benzeyen ikinci buyruk şudur: Komşunu kendin gibi sev. Kutsal Yasa'nın tümü ve peygamberlerin sözleri bu iki buyruğa dayanır.”³⁰⁸ Burada, önce Tanrı'ya duyulması gereken sevgiden, daha sonra da insanlara duyulması istenen sevgiden söz edilmiştir. Sevgi, Tanrı'yı, O'nun adına her şeyden fazla sevmek ve her şeyi de ondan ötürü sevmeyi gerektirir ve bu Tanrısal bir erdemdir. İsa, kendisine inananları sonuna kadar severek Tanrı'nın insanlara olan sevgisini yansıtmaktadır. Aynı şekilde onun müritleri de İsa'yı taklit ederek bu erdemi kazanmışlardır. Bunun içindir ki İsa, “Baba beni nasıl sevmişse, ben de sizi öyle sevdim. Benim sevgimde kalın.” demiştir.³⁰⁹

Kutsal Yasa'nın tamamında hâkim olan düşünce sevgidir. Zira Tanrı sevgidir. Tanrı'nın en iyi bilinen Kutsal Kitap tanımlaması budur. İnsandaki sevgi çeşitli davranışları kapsamaktadır. Tanrı'nın sevgisi ise keskin bir düşüncedir. “...O, bizi sevdi ve Oğlunu günahları bağışlatan kurban olarak dünyaya gönderdi. İşte sevgi budur.”³¹⁰ Kutsallık ve sevgi, İsa Mesih'in kimliğinde görevinde birleşerek bütünleşmiştir. Hıristiyan inancına göre Tanrı, insanlara duyduğu sevgiden dolayı, İsa'yı insanların günahlarına kefarete için dünyaya göndermiştir. İsa kendisi günah işlemiş gibi ayıplanmamıştır. Onu daima Baba'sına bağlayan şey, insanları kurtarma sevgisinde, haç üzerinde ölüme gitmesinde görülmektedir. Tanrı, Oğlunu günahlarımız yüzünden teslim ederken üzerimizdeki tasarılarının tarafımızdan gerçekleştirilecek her türlü iyi davranıştan önce gelen sevgi planı olduğunu göstermiştir. Üstelik bu sevgi, herkesi

³⁰⁷ Matta, 5/43-48; Luka, 6/27-28, 35.

³⁰⁸ Matta, 22/34; Markos, 12/28-34; Luka, 10/25-28.

³⁰⁹ Yuhanna, 15/9.

³¹⁰ I. Yuhanna, 7-21.

kapsamaktadır. Zira İsa, bunu koyun meselinde ortaya koymuş ve canını birçokları uğruna fidiye olarak vermeye geldiğini söylemiştir. Tanrı sevgidir. Sevgi de ilk armağandır ve tüm hediyeleri içermektedir. Tanrı, bize verilmiş olan Kutsal Ruh aracılığıyla bu sevgiyi yüreklerimize işlemiştir. Katolik inancına göre, ölmüş veya günahlarla yaralanmış olan insan için sevgi armağanının ilk etkisi günahların bağışlanmasıdır. Tanrı sevgisinde olan inanç, Tanrısal sevgiye samimi bir sevgiyle karşılık vermeyi; Tanrı'yı her şeyin üstünde sevmeyi ve bütün yaratıklarını da ondan dolayı sevmeyi zorunlu kılar. İman, umut ve sevgi gibi Tanrısal erdemler ahlâkî erdemleri bilgilendirir ve yaşatır. Böylece sevgi, yaratıklar olarak insanların Tanrı'ya borçlu olduğu şeyi vermeye yöneltir. Tanrı, oğlunu feda ederek sevgisini gösterdiğinden insanlardan da beklenen şey, Tanrı'ya ve insanlara sevgi duymaları, onlara daima güzel muamelede bulunmalarıdır.³¹¹

Bundan başka Kutsal Kitap'ta “düşmanın sevilmesi” istenmekte³¹², “birbirini sevmek”³¹³ anlamındaki “komşu sevgisi” ise düşmanın sevilmesinden daha sonra bir sıraya yerleştirilmektedir.³¹⁴ İnsanın “kendisini sevmesi”ndeki istekliliği, komşuyu sevmenin ölçütü olarak gösterilmekte, dolayısıyla insanın kendisini de sevmesi gerektiği belirtilmektedir.³¹⁵

c. Affetme/Bağışlama

Affetmek, önemli erdemlerden biri olup, insanlara ağır gelse de yapıldığında mükâfatı çok olacak bir davranıştır. Çünkü bu davranış, Yaratıcı'nın özelliklerinden birini uygulamaya çalışmaktır. İnsanları bağışlamanın, Allah'ın yanında önemli bir yere sahip olduğu şu cümlelerde vurgulanmıştır: “Başkalarının suçlarını bağışlarsanız, göksel Babanız da sizin suçlarınızı bağışlar. Ama siz başkalarının suçlarını bağışlamazsanız, Babanız da sizin suçlarınızı bağışlamaz.”³¹⁶ Yani affetmek, affedilmeye bir vesile olarak ifade edilmektedir. Bağışlamamak ise öfke alâmetidir ve bu da yasaklanan davranışlardan biridir. Zira öfke, bir intikam duygusudur. Bu duygu, insanı yanlış

³¹¹ Sağbaşı, a.g.tez., s. 34.

³¹² Matta, 5/43-48; Luka, 6/27-28, 35.

³¹³ Yuhanna, 15/17.

³¹⁴ Matta, 19/18-19, 22/39; Luka, 10/27.

³¹⁵ Mustafa Ekici, Hıristiyanlıkta ve İslâm'da Sevgi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2006, s 16.

³¹⁶ Matta, 6/14-15; Markos, 11/25-26.

götürecek, yapmaması gereken işleri yaptırabilecek kadar tehlikelidir ki tamamen sevgi eksikliğine işaret eder. İşte öfke bu durumda öldürücü bir günah kabul edilmiştir.³¹⁷

Ayrıca bile bile nefret etmek, öfke duymak da sevgiye aykırı kabul edilmiştir. İnsan, nefret ettiği için kötülüğünü istiyorsa günah işliyordur. Zira İncil’de, “ama ben size diyorum ki, düşmanlarınızı sevin, size zulmedenler için dua edin; ancak bu şekilde göklerdeki Babanızın oğulları olabilirsiniz...”³¹⁸ denilmiştir. Dolayısıyla insanlara düşen, bu sevgiyi kaybetmemeye çalışmak, affedilmek için affetmesini bilmek, bilmiyorsa da öğrenmektir. Bu da bir tövbe anlayışının ve inancının olduğuna işaret eder.

d. Tövbe

Tanrı’nın Egemenliği’ne girebilmek İsa’nın yaptığı tövbe çağrısına verilen olumlu yanıtla, yani onu izlemekle başlar. İncil’de tövbe konusunda dikkate alınması gereken önemli nokta İsa’nın tanrısal kimliğinin anlaşılmasıdır. Çünkü İncil, İsa’dır. İnsanların kurtuluşa sahip olması, kötülüklerinden dönmesi İsa Mesih’e yaşamlarını teslim etmesiyle gerçekleşir: “Yahya’nın tutuklanmasından sonra İsa, Tanrı’nın Müjde’sini (İncil’i) duyura duyura Celile’ye gitti. ‘Zaman doldu’ diyordu, ‘Tanrı’nın Egemenliği yaklaştı. Tövbe edin, Müjde’ye inanın!’”³¹⁹

Luka; kaybolan koyun, kaybolan para ve kaybolan oğul benzetmelerinde Tanrı’nın halkından olup da O’ndan koparak kaybolmuş kişileri İsa’nın nasıl aradığını anlatır; tövbe eden tek günahkâr için göklerde duyulan sevinçten söz eder³²⁰ Yine Luka, İsa’nın dindar bir kişinin evinde yemek yediğini duyan günahkâr kadının, o eve kaymaktaşıdan kap içinde güzel kokulu bir yağ ile giderek, yağı İsa Mesih’in ayaklarının üzerine sürmesini anlatır. Bunu gören dindar kişiler İsa Mesih’in, günahkâr kadının ayaklarına yağ sürmesine izin vermesini yüreklerinde kınamışlardır. Onların düşüncelerini anlayan İsa Mesih aşağıdaki şu meseli anlatmıştır:

“Tefeciye borçlu iki kişi vardı. Biri beş yüz, öbürü de elli dinar borçluydu. Borçlarını ödeyecek güçte olmadıklarından, tefeci her ikisinin de borcunu bağışladı. Buna göre, hangisi onu çok sever?”

³¹⁷ Şağbanşua, a.g.tez, s.30.

³¹⁸ Matta, 6/43.

³¹⁹ Markos, 1/14-15.

³²⁰ Luka, 15/1-32.

Simun, “Sanırım, kendisine daha çok bağışlanan” diye yanıtladı.

İsa ona, “Doğru söyledin” dedi. Sonra kadına bakarak Simun’a şunları söyledi: “Bu kadını görüyor musun? Ben senin evine geldim, ayaklarım için bana su vermedin. Bu kadın ise ayaklarımı gözyaşlarıyla ıslatıp saçlarıyla sildi. Sen beni öpmedin, ama bu kadın eve girdiğimden beri ayaklarımı öpüp duruyor. Sen başıma zeytinyağı sürmedin, ama bu kadın ayaklarıma güzel kokulu yağ sürdü. Bu nedenle sana şunu söyleyeyim, kendisinin çok olan günahları bağışlanmıştır. Çok sevgi göstermesinin nedeni budur. Oysa kendisine az bağışlanan, az sever.”

Sonra kadına, “Günahların bağışlandı” dedi.

İsa'yla birlikte sofrada oturanlar kendi aralarında, “Kim bu adam? Günahları bile bağışlıyor!” şeklinde konuşmaya başladılar.

İsa ise kadına, “İmanın seni kurtardı, esenlikle git” dedi.”³²¹

Hem Yahya peygamber hem İsa Mesih tövbe çağrılarını Yahudilere yaptılar. Elçiler ile devam eden tövbe çağrısı, Tanrı'nın tasarıları doğrultusunda ayırım gözetmeksizin her ulusa yapılmıştır.³²²

e. Alçakgönüllülük

Ahlakî davranışlardan biri de alçakgönüllü olmaktır. Hz. İsa, bir Ferisî'nin evinde iken yemeğe çağrılanların baş köşeleri seçtiğini fark edince onlara mesajını şu benzetmeyle anlatmıştır: “Biri seni düğüne çağırdığı zaman baş köşeye kurulma. Belki senden daha saygın birini de çağırmıştır. İkinizi de çağıran gelip, ‘Yerini bu adama ver’ diyebilir. O zaman utançla kalkıp en arkaya geçersin. Bir yere çağrıldığın zaman git. En arkada otur. Öyle ki, seni çağıran gelince, ‘Arkadaşım daha öne buyurmaz mısınız?’ desin. O zaman seninle birlikte sofrada oturan herkesin önünde onurlandırılmış olursun. Kendini yücelten herkes alçaltılacak. Kendini alçaltan yüceltilecektir.”³²³

Yine insanlardan, gurura kapılmamaları, aksine bu konuda Allah'tan korkmaları gerektiğini ifade etmek için şu mesajı vermiştir: “Ama zeytin ağacının bazı dalları kesildiyse ve sen yabani bir zeytin filiziyken onların yerine aşılansın ağacın semiz

³²¹ Luka, 7/36-50.

³²² Luka, 24/46.

³²³ Luka, 14/7-11.

köküne ortak oldunsa, o dallara karşı övünme. Eğer övünüyorsan, unutma ki, sen kökü taşıyorsun, kök seni taşıyor. O zaman, ‘Ben aşılanyım diye dallar kesildi’ diyeceksin. Onlar imansızlık yüzünden kesildiler. Sen ise imanla yerinde duruyorsun. Böbürlenme, kork! Çünkü Tanrı asıl dalları esirgemediyse, seni de esirgemeyecektir.”³²⁴

Tanrı’yı hoşnut etmek için yapılması gereken şeylerden biri de kimseye karşı böbürlenmemektir. Hz. İsa’nın bu konudaki mesajı ise şu cümlelerde yer almıştır: “Tanrı’nın bana bağışladığı lütufla hepimize söylüyorum: Kimse kendisine gereğinden çok değer vermesin. Herkes Tanrı’nın kendisine verdiği iman ölçüsüne göre düşüncelerinde ölçülü olsun... Sevginiz ikiyüzlü olmasın...”³²⁵ Burada, gurura kapılmanın, tevâzudan uzaklaşmanın, bir noktada Tanrı’ya duyulan sevginin iki yüzlü olması manâsına gelebileceği bildirilmiştir.

f. Yalan Yere Yemin

Yalan yere yemin etmemek hemen hemen bütün dinlerin temel esaslarındandır. Hz. İsa da bu konuda kavmini bilgilendirmiş, mesajında yemin etmeyi kesinlikle yasaklamıştır. Ya evet ya da hayır demekle yetinmek gerektiğini haber vermiştir.

“Yalan yere ant içmeyeceksin, ama Rabbin önünde içtiğin antları yerine getireceksin” denildiğini duydunuz. Oysa ben size diyorum ki, hiç ant içmeyin: Ne gök üzerine, çünkü orası Tanrı’nın tahtıdır; ne yer üzerine, çünkü orası O’nun ayak taburesidir; ne de Yeruşalim üzerine, çünkü orası Büyük Kral’ın kentidir. Başınızın üzerine de ant içmeyin. Çünkü saçınızın tek telini ak ya da kara edemezsiniz. Evet ’iniz evet, ‘Hayır’ımız hayır olsun. Bundan fazlası şeytandandır.”³²⁶

g. Zina

Zina konusu Hz. İsa’nın öğretisinde daha farklı olarak yorumlanmıştır. Ona göre, bir kadına şehvetle bakılması dahi bir zinadır. Bu sebeple İsa, insanın kalbine, gözüne, eline hakim olması gerektiğini; aksi olduğunda ise bu organların kesilip atılması, yoksa bunların cehennem ateşinde yanacağını emretmektedir: “Zina etme”

³²⁴ Romalılara, 11/17-21.

³²⁵ Romalılara, 12/3-21.

³²⁶ Matta, 5/33-37.

denildiğini duydunuz. Ama ben size diyorum ki, bir kadına şehvetle bakan her adam, zaten yüreğinde o kadınla zina etmiştir. Eğer sağ gözün seni günaha sokarsa, onu çıkar, at. Çünkü vücudunun bir azasının yok olması, tüm vücudunun cehenneme atılmasından iyidir. Çünkü vücudunun bir üyesinin yok olması, tüm vücudunun cehenneme gitmesinden iyidir. “Kim karısını boşarsa ona boş kağıdını versin” denilmiştir. Ama ben size diyorum ki, karısını cinsel ahlâksızlıktan başka bir nedenle boşayan her adam, onu zinaya itmiş olur. Boşanmış bir kadınla evlenen de zina etmiş olur.”³²⁷ Zinanın kesinlikle yasaklanan fiillerden olduğu bu pasajdan rahatlıkla anlaşılabilir. Burada harama gitme yolları dahi kapatılmaya çalışılmıştır. İsa, “Zina etmeyeceksin” emrinin ötesinde kişilerin, kadınlara kötü gözle bakmaktan dahi sakınması gerektiğini söylemiştir. Çünkü İsa’ya göre bu da bir zinadır.³²⁸

Görüldüğü gibi İsa, insanlarda ve onların kalplerinde ahlâkî ve dinî bir değişim oluşması için gayret göstermektedir. Zira mademki göklerin Babası, evlâtları olan tüm insanları sevmektedir, o halde insanlar da O’na bir evlât gibi sevgi göstermek ve kendi aralarında da birbirlerini kardeş gibi sevmekle yükümlüdür. Herkesle barışmak, hasımlarıyla uyuşmak, düşmanlarını dahi sevmek, kusurlarını bağışlamak gerekli görülmüştür. Hatta zamanın töresi, zina yapan kadının taşlanması gerektiriyorken Hz. İsa, “içinizde hanginiz günahsızsa, ilk taşı o atsın ona” demiştir.³²⁹

h. Gösteriştten Kaçınma

İncil’e göre, Hz. İsa’nın mesajının temelinde bir olan Baba Tanrı’ya iman ve O’nun rızasını kazanmak bulunmaktadır. Ancak Tanrı’nın rızasını kazanmak, gösteriştten uzak ve samimi olarak verilen sadaka,³³⁰ dua,³³¹ oruç³³² gibi ibadetlerle mümkündür. İsa, gösteriş içinde yapılan şeylerin hiçbir anlamı olmadığını ifade etmiş ve onları şiddetle kınamıştır. O, mesajını vaaz ederken şöyle demiştir: “Uzun kaftanlar içinde dolaşmaktan, meydanlarda selâmlanmaktan, havralarda en seçkin yerlere ve şöenlerde başköşelere kurulmaktan hoşlanan din bilginlerinden sakının. Dul kadınların

³²⁷ Matta, 5/27-32; Markos, 9/43-47.

³²⁸ Şağbanşua, a.g.tez, s. 38.

³²⁹ Yuhanna, 8/1-11.

³³⁰ Matta, 6/2-4.

³³¹ Matta, 6/5-8.

³³² Matta, 6/16-18.

malını mülkünü sömüren, gösteriş için uzun uzun dua eden bu kişilerin cezası daha da ağır olacaktır.”³³³

Başka bir yerde İsa'nın şöyle vaaz ettiği belirtilmektedir: “Doğruluğunuzu insanların gözü önünde gösteriş amacıyla sergilemekten kaçının. Yoksa göklerdeki Baba'nızdan ödül alamazsınız. Bu nedenle, birisine sadaka verirken bunu borazan çaldırarak ilan etmeyin. İkiyüzlüler, insanların övgüsünü kazanmak için havralarda ve sokaklarda böyle yaparlar. Size doğrusunu söyleyeyim, onlar ödülleri almışlardır. Siz sadaka verirken, sol eliniz sağ elinizin ne yaptığını bilmesin. Öyle ki, verdiğiniz sadaka gizli kalsın. Gizlice yapılanı gören Baba'nız sizi ödüllendirecektir”³³⁴ denilmiştir.

Burada gösteriş için yapılanların yanlışlığı belirtilmiş ve kesinlikle yasaklanmıştır. Verilen sadakaların gizli olarak verilmesi tavsiye edilmiş, bu emre uyanların ise mutlaka ödüllendirileceği bildirilmiştir.

Yine Markos ve Luka İncillerinde, dul bir kadının ihlâsla yapmış olduğu bağışın daha değerli olduğunu bildiren şu bilgi mevcuttur: “İsa tapınakta bağış toplanan yerin karşısında oturmuş, kutulara para atan halkı seyrediyordu. Birçok zengin kişi kutuya bol para attı. Yoksul bir dul kadın da geldi, birkaç kuruş değerinde iki bakır attı. İsa öğrencilerini yanına çağırarak, ‘Size doğrusunu söyleyeyim’ dedi. Bu yoksul dul kadın kutuya herkesten daha çok para attı. Çünkü ötekilerin hepsi, zenginliklerinden artanı attılar. Bu kadın ise, yoksulluğuna karşın, varını yoğunu, geçinmek için elinde ne varsa tümünü verdi.”³³⁵ Burada da ihlâsla, sırf Yaratıcı'yı memnun etmek için yapılan iyi davranışların daha değerli olduğu ve karşılığının verileceği ifade edilmiştir.

1. Evlilik ve Boşanma

Hıristiyanlıkta nikâh muâmelesinin Mesih tarafından tesis edilen kutsal bir işlem olduğu kabul edilir. Yeni Ahit'te bu konularla alâkalı ifadeler bulunmaktadır. Hz. İsa, kendisine evlilikle alâkalı soru soranlara Allah'ın insanı erkek ve kadın olarak yarattığını söylemekte ve Allah'ın birleştirdiği insanların ayrılmaması gerektiğini ifade etmektedir: Bir adamın, herhangi bir nedenle karısını boşaması Kutsal Yasa'ya uygun mudur? diye soran bazı Ferisiler'e, İsa, şu cevabı vermiştir: “Kutsal Yazılar'ı

³³³ Matta, 23/1-36; Markos, 12/38-39; Luka, 20/45-47.

³³⁴ Matta, 6/1-4; Ayrıca bkz. Markos, 23/5.

³³⁵ Markos, 12/41-44; Luka, 21/1-4.

okumadınız mı? Yaradan başlangıçta ‘İnsanları erkek ve dişi olarak yarattı’ ve şöyle dedi: ‘Bu nedenle adam annesini babasını bırakıp karısına bağlanacak, ikisi tek beden olacak.’ Şöyle ki, onlar iki değil tek bedendir. O halde Tanrı’nın birleştirdiğini insan ayırmasın”³³⁶ buyrulmuştur. Böylece boşanmanın doğru bir davranış olmadığı ifade edilmiştir.

Hız. İsa’nın bu sözleri, Hıristiyanlığın evlilik ve aile anlayışının temelini oluşturmuştur. Hıristiyanlıkta evliliğe, zinaya düşülmemesi adına izin verilmiş olmasına rağmen bekâr kalmak gerektiği, daha çok Pavlus’un şu görüşlerinden kaynaklanmaktadır: “Erkeğin evlenmemesi iyidir. Ama cinsel ahlâksızlığın yaygınlığından ötürü her erkeğin bir karısı, her kadının bir kocası olsun....”³³⁷

Pavlus, evlenmemişlere ve dul kalanlara kendisi gibi bekâr kalmalarının daha iyi olacağını tavsiye etmekte, “fakat kendilerini denetleyemiyorlar ise evlensinler; çünkü yanmaktansa evlenmek daha iyidir...”³³⁸ demektedir. Görüldüğü üzere Pavlus, evlilik konusunda Hız. İsa’dan daha olumsuz bir tavır takınmaktadır.

Hıristiyanlık, eşler arasındaki ilişkileri de düzenlemiştir. Bu konuda Pavlus’un şu ifadeleri dikkat çekmektedir: “Ey kadınlar, Rabbe bağlı olduğunuz gibi kocalarınıza da bağlı olun. Çünkü Mesih, beden kurtarıcısı olarak İnanlılar topluluğunun başı olduğu gibi erkek de kadının başıdır... Ey kocalar, Mesih İnanlılar topluluğunu nasıl sevip onun uğruna kendini feda ettiyse siz de karılarınızı öyle sevin...”³³⁹ Bir başka âyette ise, yeni yaşamdaki aile ve toplum ilişkilerinden bahsedilmektedir: “Ey kadınlar, Rabbe ait olanlara yaraşır biçimde kocalarınıza bağımlı olun. Ey kocalar, karılarınızı sevin, onlara sert davranmayın. Ey çocuklar, her şeyde anne-babalarınızın sözünü dinleyin. Çünkü bu Rabbi hoşnut eder. Ey babalar, çocuklarınızı incitmeyin yoksa cesaretleri kırılır.”³⁴⁰ Bu cümlelerde evlilikteki taraflara bir takım telkinlerde bulunulmuş ve buna uygun davranmanın Rabbi hoşnut edeceği bildirilmiştir.

Boşanma, Hıristiyanlıkta iki durumda ancak caiz kabul edilmiştir. Birincisi, eşlerden biri zina ederse ayrılmak isteyebilir. Bu, İncil’de şu şekilde ifade edilmiştir: “... Karısını boşayıp başkasıyla evlenen, karısına karşı zina etmiş olur. Kocasını

³³⁶ Matta, 19/3-6; Markos, 10/6-9.

³³⁷ I.Korintoslulara, 7/1-7.

³³⁸ I.Korintoslulara, 7/8-9.

³³⁹ Efesoslulara, 6/22-25.

³⁴⁰ Koloselilere, 3/18-21.

boşayıp başkasıyla evlenen kadın da zina etmiş olur.”³⁴¹ İkincisi ise, eşlerden biri Hıristiyan diğeri değilse ve ayrılmak isterlerse ayrılmaları caiz sayılmıştır. Pavlus’a göre, zina edenler Allah’ın melekûtunu miras alamayacaktır. Hıristiyanlık, birçok dinde olduğu gibi zinayı yasaklamaktadır. Yahudilikteki on emirden biri olan “Zina etmeyeceksin!”³⁴² emri Yeni Ahitte, birkaç yerde tekrarlanmakta ve bu fiil çirkin kabul edip yasaklanmaktadır.³⁴³

2. İbadetle İlgili Mesajlar

Hz. İsa’nın mesajında ahlâkla ilgili konular yanında ibadetle ilgili mesajlar da yer almaktadır. İbadetler dua, oruç ve sadaka olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir. Bunlar sırasıyla aşağıda ele alınacaktır:

a. Dua

Dua, kişisel istekleri içerdiği gibi Tanrı’ya tapınma, şükran ve başkaları için sunulan yalvarışları içeren bir ibadettir. Yine dua, bir yürek atılımı, göğe doğru çevrilen yalın bir bakış, sıkıntı içindeyken de mutlu iken de atılan minnet ve sevgi feryadıdır. Dua, ruhun Tanrı’ya doğru yükselişidir veya uygun dilekleri Tanrı’dan istemektir. İnsan her durumda Tanrı’ya sık sık yaklaşmak ve bu dünyada O’na hizmet etmek amacıyla yaşamak üzere teşvik edilmektedir. Kutsal Yazı’nın vaadi, Tanrı’nın duaları işittiği ve yanıtlamaktan hoşlandığıdır. Yanıt her zaman istenilen gibi gelmeyebilir ancak en derin sevgiyle en iyi olanının verileceğine tam olarak güvenilmelidir.³⁴⁴

Bunlara ilâveten insanlardan istenen şey, duada samimi olmaktır ve bu konuda Hz. İsa şöyle buyurmaktadır: “Dua ettiğiniz zaman iki yüzlüler gibi olmayın. Onlar herkes kendilerini görsün diye havralarda ve cadde başlarında dikilip dua etmekten zevk alırlar... Dua ettiğinizde putperestler gibi boş sözler tekrarlayıp durmayın. Onlar söz kalabalığıyla seslerini duyurabileceklerini sanırlar. Siz onlara benzemeyin. Çünkü babanız nelere gereksinmeniz olduğunu siz daha ondan dilemeden önce bilir..”³⁴⁵

³⁴¹ Markos, 10/11.

³⁴² Çıkış, 20/14; Tesniye, 7518.

³⁴³ Şağbanşua, a.g.tez, s. 42.

³⁴⁴ Şağbanşua, a.g.tez, s. 43.

³⁴⁵ Matta, 6/9-13; 7/7-11; Luka, 11/ 2-4.

Bir başka bölümde, “Dileyin size verilecek; arayın bulacaksınız. Kapıyı çalın, size açılacaktır. Çünkü her dileyen alır, arayan bulur, kapı çalana açılır” denilmiştir.³⁴⁶

Dua edildiğinde icabet edileceğine dair bir inanç mevcuttur. Ayrıca duanın daimî olarak yapılmasını isteyen şu ifadeler de bulunmaktadır: “İsa öğrencilere hiç usanmadan her zaman dua etmeleri gerektiğini belirten şu benzetmeyi anlattı: Kentin birinde Tanrı’dan korkmayan, insana saygı duymayan bir yargıç varmış. Yine o kentte bir dul kadın varmış. Yargıca sürekli gidip, ‘davacı olduğum kişiden hakkımı al’ diyormuş. Yargıç bir süre ilgisiz kalmış ama sonunda kendi kendine, ‘ben her ne kadar Tanrı’dan korkmaz, insana saygı duymasam da bu dul kadın beni rahatsız ettiği için onun hakkını alacağım, yoksa tekrar tekrar gelip beni canımdan bezdirecek’ demiş. Rab şöyle devam etti: Adaletsiz yargıcın ne söylediğini duydunuz. Tanrı da gece gündüz kendisine yakaran seçilmişlerin hakkını almayacak mı? Onları çok bekletecek mi? Size şunu söyleyeyim, onların hakkını tez alacaktır.”³⁴⁷

Burada duanın sürekli yapılması ve kabul olmadığını düşünüp duadan vazgeçilmemesi istenmektedir. Çünkü kabul olacak saat daha gelmemiş olabilir. Dua ile alâkalı olarak Hz. İsa ile öğrencileri arasında geçen şu olay dikkat çekicidir: “İsa, sabah erkenden dönerken yol kenarındaki bir incir ağacına yaklaştı. Ağaçta yapraktan başka bir şey bulamayınca ağaca: ‘Artık sonsuza dek meyven olmasın’ dedi. İncir ağacı hemen o anda kurudu. Öğrenciler bunu görünce şaşkına döndüler. Onlara şöyle dedi: ‘Size doğrusunu söyleyeyim, eğer imanınız olur da kuşku duymazsanız, yalnız incir ağacına olanı yapmakla kalmazsınız; şu dağa ‘kalk denize atıl’ dersanız, dediğiniz olacaktır. İman ederek dua ettiğinizde dilediğiniz her şeyi alacaksınız.”³⁴⁸ Yine bu âyette de duanın mutlaka yapılması gerektiği, zira yapılan duaların boşa gitmeyeceği bildirilmiştir. Çünkü dua sırasında kabul edileceğine dair tam bir inanç gereklidir.

Yukarıdaki kıssalarda, duanın, İncil’de önemli bir yer tuttuğunu görmekteyiz. Dua, Tanrı’ya ulaşma, O’nu tanıma ve vicdanın sesi olarak kabul edilmektedir. Duanın temelinde Allah’a güvenme ve yüce bir güce inanış vardır. Genel olarak İncil’de, en güç

³⁴⁶ Matta, 7/7; Luka, 11/9-13.

³⁴⁷ Luka, 18/1-6.

³⁴⁸ Matta, 21/21; Markos, 11/12-14, 20-24; I Korintoslulara, 13/2.

anlarda,³⁴⁹ dine davet yapılırken,³⁵⁰ başkalarını kurtarmak adına³⁵¹ ve mucizeler gerçekleştirilirken³⁵² yapılan dualara değinilmiştir.

b. Sadaka

İnciller incelendiğinde insanın karşısına, bir yandan kendi emeği ile geçinmeye teşvik ile ilgili cümleler çıkarken öte yandan da kazanılan bu malların ihlâsla, gösterişe girmeden sadaka olarak verilmesi emredilmektedir.

Pavlus'un yazılarında şöyle denilmektedir: “Kardeşler, bizden aldıkları öğretilere uymayıp boş gezen tüm kardeşlerden uzak durmanızı Rab İsa Mesih'in adıyla buyuruyoruz. Bizleri nasıl örnek almanız gerektiğini kendiniz biliyorsunuz. Çünkü biz aranızdayken boş gezenler değildik. Kimsenin ekmeğini karşılıksız yemedik, herhangi birinize yük olmamak için uğraşıp didindik, gece gündüz çalıştık.”³⁵³ Görüldüğü üzere bu cümlelerde insanın kendi emeği ile çalışıp kazanması teşvik edilmiştir.

İnsanlara kendi emeği ile geçinme tavsiyesinden sonra, elde edilen malların da sadaka olarak verilmesi gerektiği emredilmektedir: “Mallarınızı satın, sadaka olarak verin. Kendinize eskimeyen keseler, göklerde tükenmeyen bir hazine edinin. Orada ne hırsız ona yaklaşır ne de güve onu yer. Hazineniz neredeyse yüreğiniz de orada olacak.”³⁵⁴

Daha önce de belirtildiği gibi, sadaka teşvik edilirken verilen sadakanın ihlâsla verilmesi ve gösterişe kaçılmaması öngörülmüştür. Nitekim yoksul dul bir kadının gelip sadaka kutusuna birkaç kuruş değerinde iki para attığını gören Hz. İsa öğrencilerini yanına çağırıp şöyle demiştir: “Size doğrusunu söyleyeyim. Bu yoksul dul kadın kutuya herkesten daha çok para attı. Çünkü ötekilerin hepsi, zenginliklerinden artanı attılar. Bu kadın ise, yoksulluğuna karşın, varını yoğunu, geçinmek için elinde ne varsa tümünü verdi.”³⁵⁵ Samimiyet en temel özelliktir. Sadakanın ihlâsla verilmesi gerekir: “Şunu

³⁴⁹ Matta, 26/41; Luka, 9/18-29; Luka, 5/15-16.

³⁵⁰ Markos, 6/46; Luka, 11/1.

³⁵¹ Luka, 23/34; Luka, 22/32.

³⁵² Matta, 14/19-21.

³⁵³ II. Selaniklilere, 3/6-8.

³⁵⁴ Luka, 12/33.

³⁵⁵ Markos, 12/41-44; Luka, 21/1-4.

unutmayın: Az eken az biçer, çok eken çok biçer. Herkes yüreğinde niyet ettiği gibi versin; isteksizce ya da zorlanmış gibi değil. Çünkü Tanrı sevinçle vereni sever.”³⁵⁶

Bunlardan başka Hz. İsa, cimriliğin yanlış bir davranış olduğunu, mal biriktirenlerin ise o malları güveler ve hırsızlar için topladığını ifade etmektedir: “Yeryüzünde kendinize hazineler biriktirmeyin. Burada güve ve pas onları bitirir, hırsızlar da girip çalarlar. Bunun yerine kendinize gökte hazineler biriktirin. Orada ne güve ne pas onları yiyip bitirir, ne de hırsızlar girip çalar. Hazineniz neredeyse yüreğiniz de orada olacaktır. Hiç kimse iki efendiye kulluk edemez. Ya birinden nefret edip öbürünü sever, ya da birine bağlanıp öbürünü hor görür. Siz hem Tanrı’ya hem de paraya kulluk edemezsiniz.”³⁵⁷ Burada, mal biriktirmenin anlamsızlığı, Rab için kullanılmadığı durumda ise sözü edilen yollarla yok olup gideceği belirtilmektedir. Rabbin emri, ya bu tercih edilecek, ya da mal sevgisi tercih edilecektir. Zira aynı anda iki şey sevilemez.

c. Oruç

İncillerde oruç ibadetinin kesin olarak emredilmediği görülmektedir. Hz. İsa peygamber olduğu sıralarda çölde kırk gün oruç tutmuş,³⁵⁸ fakat havarilerine oruç tutmayı emretmemiş hatta aralarında olduğu sürece oruç tutmamalarını söylemiştir.³⁵⁹ O, oruç hususunda şu hususlara dikkat çekmektedir:

“Ve oruç tuttuğunuz zaman, ikiyüzlüler gibi surat asmayın. Zira onlar oruç tuttıklarını insanlar görsünler diye, suratlarını asarlar. Doğrusu size derim, onlar karşılıklarını aldılar. Siz oruç tuttuğunuz zaman, başınıza yağ sürüp yüzünüzü yıkayın. Öyle ki, insanlara değil, gizlide olan Babanız’a oruçlu görünesiniz. Gizlilik içinde yapılanı gören Babanız sizi ödüllendirecek.”³⁶⁰

Hz. İsa, Allah’ın oruçla ilgili vermiş olduğu bilgileri halkına bu şekilde iletmiştir. Buna göre oruç tutmanın amacı ikiyüzlüler gibi olmamak ve gösterişten uzak durmaktır. Oruç sadece Allah için yapılan bir ibadettir; mükâfatını da Allah’ın kendisi

³⁵⁶ II. Korintlulara, 8/ 9-6.

³⁵⁷ Matta, 6/19-24; Luka, 12/33-36; 16/1.

³⁵⁸ Matta, 4/2.

³⁵⁹ Matta, 9/14-15; Markos, 2/18-19; Luka, 5/33-35.

³⁶⁰ Matta, 6/16-18.

verecektir. Bunları bildiren İsa, orucun nasıl ve ne zaman tutulacağı konusunda hiçbir bilgi vermemektedir.

II. KUR'AN'A GÖRE HZ. İSA'NIN MESAJI

Allah'ın insanlara bir lütfu olan peygamberlik müessesesi, ilk insan Hz. Adem ile başlamış, dönem-dönem peygamberler gönderimi devam etmiş ve Hz. Muhammed (s.a.s.) ile de son bulmuştur. Hz. İsa da kendisine peygamberlik verilmek suretiyle insanlığa gönderilmiş peygamberler zincirinin halkalarından birini teşkil etmektedir.

Kur'an-ı Kerim, kendinden önceki peygamberlerin tebliğatını doğrulayıp onayladığı gibi³⁶¹, Hz. İsa da kendinden önce gelen peygamberlerin risaletini doğrulayıp tasdik etmiştir.³⁶² Kur'an-ı Kerim, Hz. İsa ile ilgili birçok bilgi nakletmesine rağmen, ona peygamberliğin ne zaman ve nerede verildiğine dair bir bilgi vermez. Genel kanaat olarak, onun otuz yaşında tebliğe başladığı ifade edilmektedir.³⁶³

İsrailoğullarına peygamber olarak gönderileceği önceden haber verilen Hz. İsa³⁶⁴, bu görevi üstlenir üstlenmez kendisini ve peygamberliğini insanlığa şu şekilde ilan etmiştir: *“Benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı olarak ve size haram kılınan bazı şeyleri helal kılmam için gönderildim. Size Rabbinizden bir mucize getirdim. O halde Allah'tan korkun, bana da itaat edin.”*³⁶⁵ Böylelikle âyet, Hz. İsa'nın gönderiliş gayesini ve İsrailoğullarına karşı yapacağı daveti ortaya koymaktadır.

Hız. Adem'den itibaren başlayıp, sonraki dönemler itibariyle devam eden tevhid geleneği çerçevesinde Hz. İsa'nın getirdiği mesaj çok net ve sade idi.³⁶⁶ *“Hz. İsa açık delillerle geldiği zaman demişti ki: Ben size hikmet getirdim ve ayrılığa düştüğünüz şeylerden bir kısmını size açıklamak için geldim. Öyleyse Allah'tan korkun ve O'na itaat edin. Çünkü Allah, benim de Rabdim, sizin de Rabbinizdir. O'na ibadet edin. İşte bu, doğru yoldur.”*³⁶⁷

³⁶¹ Yûnus, 10/37; Yûsuf, 12/111; Fâtr, 35/46; Ahkâf, 46/12; Mâide, 5/48.

³⁶² Saff, 61/6, Al-i İmrân, 3/50, Mâide, 5/46.

³⁶³ Suat Yıldırım, **Mevcut Kaynaklara Göre Hıristiyanlık**, Işık Yayınları, İzmir 1996, s. 6.

³⁶⁴ Al-i İmrân, 3/50.

³⁶⁵ Al-i İmrân, 3/45.

³⁶⁶ Ataurrahim, a.g.e., s. 194.

³⁶⁷ Zuhruf, 43/63-64.

Hız. İsa'nın bu ilahî mesajına muhatap olan İsrailogulları, evvelce kendi zevkleri doğrultusunda tahrif etmiş oldukları ve âdeta devre dışı bırakmış oldukları Tevrat'ı savunma pozisyonuna geçmişler³⁶⁸ ve Hız. İsa'nın davetine inanmamışlardır. İsrailoğullarının bu tutumuna mukabil olarak İsa, onları sadece Allah'a iman ve ibadet etmeye çağırılmış, Allah'a şirk koşmamalarını istemiş ve Allah'a şirk koşanlara cennetin haram olduğunu, onların yerlerinin cehennem olduğunu bildirmiştir.³⁶⁹

Hız. İsa, kendisine vahyedilenleri kavmine bildirmek suretiyle peygamberlik görevini yerine getirmeye çalışmıştır.³⁷⁰ Allah'a ve âhiret gününe inanmak ve iyi davranışlarda bulunmak gibi temel itikat esasları bütün ilahî dinlerin ortak vasfı olduğundan dolayı³⁷¹, Hız. İsa'nın görevi de, Allah'a ve âhiret gününe iman etme ve salih amellerde bulunma noktasında ilahî mesajı insanlara ulaştırma çabası şeklinde yorumlanabilir.

Kur'an'da Hız. İsa'nın namaz ve zekâtla sorumlu tutulduğu, Hız. Meryem'in mabeddeki namazı,³⁷² orucun Müslümanlara farz kılındığını bildiren âyetlerden³⁷³ hareket etmek suretiyle, İsa'nın da halkına, namaz, oruç ve zekâtla ilgili ilahî emirleri tebliğ ettiği görülmektedir. Allah'ın peygamberlerine yapmış olduğu ortak çağrıda onların güzel ve helal olan rızıklardan yararlanmaları ve iyi davranışlarda bulunmaları emredilmiştir. Yine bu peygamberlere, Hız. Adem'den beri dinlerin ortak bir din olduğu ve bu dinin adının da İslâm olduğu bildirilerek Allah'a saygılı olmaları istenmiş; peygamberlerden birbirlerine destek olacaklarına dair söz alınmıştır. Bu peygamberlerin içerisine Hız. İsa da dahil olmaktadır.³⁷⁴ Bu itibarla âyetlerden hareketle İsa'nın, mesajında, halkına güzel ve helal olan rızıklardan yararlanmalarını, Allah'a saygı gösterip iyi davranışta bulunmalarını emrettiği görülmektedir. Ayrıca Allah, Hız. İsa'ya "*Dine bağlı kalın ve ayrılığa düşmeyin*"³⁷⁵ öğütünde bulunmuştur.³⁷⁶ Bu ifadelerden

³⁶⁸ Al-i İmrân, 3/93.

³⁶⁹ Mâide, 5/72-73.

³⁷⁰ Mâide, 5/117

³⁷¹ Bakara, 2/62, Mâide, 5/69, Şurâ, 42/13.

³⁷² Meryem, 19/31, Al-i İmrân, 3/42-43.

³⁷³ Bakara, 2/183.

³⁷⁴ Al-i İmrân, 3/33, Ahzâb, 33/78, Yûnus, 10/72.

³⁷⁵ Şurâ, 42/13.

³⁷⁶ A'râf, 7/7, 59; Hûd, 11/61, 84, Enbiyâ, 21/ 25.

anlaşıyor ki, hem İsa'nın hem de diğer peygamberlerin insanlara tebliğ etmiş oldukları mesajın aslı aynı itikat esaslarıdır.³⁷⁷

Mesajını kabul etmeyen Yahudilere, Hz. İsa, döneminin revaçta olan meseleleri doğrultusunda mucizeler getirmiş ve şöyle demiştir “*Size Rabbinizden bir mucize getirdim: Size çamurdan bir kuş sureti yapar, ona üflerim ve Allah'ın izni ile o kuş oluverir. Yine Allah'ın izni ile körü ve alacalıyı iyileştiririm, ölüleri diriltirim. Ayrıca evlerinizde ne yiyip ne biriktirdiğinizi size haber veririm. Eğer inanan kimseler iseniz, bunda sizin için ibretler vardır.*”³⁷⁸ Fakat İsrailoğulları bu mucizeleri apaçık bir sihir olarak değerlendirmişlerdir.³⁷⁹

Hız. İsa'nın getirmiş olduğu mucizeler, kendi davasını destekler mahiyette mucizeler idi. Yani dönemin insanlarına hitap eden mucizelerdi. Bu çeşit mucizelerdeki amaç ise, ruhu terbiye etmek ve insanları ahlâkî bir olgunluğa kavuşturmak idi. Hız. İsa, yaşadığı devir itibarıyla insanların tıpta ileri gitmelerinden dolayı tedavi ve şifa ile ilgili mucizeler göstermiştir. O, getirdiği dinin doğruluğunu gösteren mucizelerini gerçekleştirirken aynı zamanda açıkça ruhun varlığını doğrulamakta ve bu konuda kesin deliller ortaya koymaktadır. Mucizelerinden biri olan kuş şekline bürünmüş bir heykele üfürmesi ve soluğuyla birdenbire kuşu canlandırması, varlığın yalnızca cisimden ibaret olmadığını ispatlamak ve beden dışında bir gücün üfürülmesiyle hayatın geldiğini ve bunun ruhun varlığına bir delil olduğunu ortaya koymak içindi. Bu mucizelerden maksat iyinin iyiliğini, kötünün kötülüğünü göreceği, hayrın hayırla, şerrin şerle cezalandırılacağı, bir başka dünyanın varlığını kabullendirme idi. Ancak Hız. İsa'nın bu mucizeleri inkârda direnen Yahudiler tarafından dikkate alınmamıştır.³⁸⁰

Hız. İsa'nın risaletinin özü hâlik ile mahlûk, âbid ile mabûdun arasına hiçbir şeyin giremeyeceği esasına dayanmakta idi. Yine onun daveti, zahitlik ve hayattan el etek çekme gibi bir zühd hayatını kapsamakta idi. Hız. İsa, insanları ruhî yönden tatmin olmaya, her türlü tartışma ve ihtilâflardan uzak durmaya çağırmakta idi. Bu davetin nedeni ise Yahudilerin maddeyi putlaştıran ve kendini madde deryasına atan bir kavim olmaları idi. Mabedlerdeki din adamları dahi bu anlayışa sahip idiler. Mabedler birer

³⁷⁷ Fatiş, a.g.e., s. 113.

³⁷⁸ Al-i İmrân, 3/49.

³⁷⁹ Mâide, 5/110.

³⁸⁰ Muhammed Ebu Zehra, **Hıristiyanlık Üzerine Konferanslar**, (terc. Akif Nuri), Fikir Yayınları, İstanbul 1978, s. 39.

menfaat kapısı olmuş, buraya adanan her türlü mal bu menfaate bir vasıta olmuştur. İnsanların büyük çoğunluğu, insanlığın temel gayesi olarak dünya hayatını görmüştür. İşte Hz. İsa'nın gelmesi, menfaat odaklarını ciddî şekilde rahatsız etmiş; bu durum onları ona karşı çareler aramaya sevk etmiştir.³⁸¹

Hz. İsa, peygamber olarak gelince insanlar arasında bir ayırımın olmadığını, herkesin eşit olduğunu ortaya koymuştur. Onun karşısında, garanti olarak görüp övündükleri her şeyin ortadan kalktığına müşahade edilmesi Yahudileri korkutmuş ve öfkelenmiştir. Çünkü İsa, seçkin bir toplum olacakları hususunda Allah'ın hiçbir şekilde pazarlığa girmeyeceğini halka öğretmeye gayret etmekte idi. O, Allah'ın bütün canlıları sevdiğini, halktan bir kısmını sevip bir kısmını sevmeme gibi ayırım yapmayacağını ortaya koymakta idi. İşte bu tutum sebebiyle Hz. İsa, İsrailoğullarının öfke ve düşmanlıklarına maruz kaldı. Kendisine çok az kişi iman etti. Halbuki İsrailoğulları bütün dünyaya hakimiyet kurmak için heyecanla onu beklemekteydi. Fakat o, onların bu ümitlerini boşa çıkardı. İsa'nın mesajının temel hedefi, insanları dinî ve ahlakî yönden olgunluğa kavuşturmaktı. Kısacası o bir ıslahatçı idi. O, bir devlet başkanı olmayı ya da alternatif bir yönetim oluşturmayı hedeflememişti.³⁸²

Hz. İsa, genel olarak mesajını üç temel esas üzerine bina etmiştir:

1- İnsanların boyun eğip teslim olmaları gereken en yüce otorite Allah'tır. Bütün sosyal ve ahlakî sistemler tamamen bu esas üzerine bina edilmelidir.

2- Bu yüce gücün yeryüzündeki temsilcisi olan peygambere kayıtsız şartsız itaat edilmelidir.

3- Eşyayı helal-haram, temiz-pis diye sınıflandıran düzenlemeler ve kanunlar yapma hakkı yalnızca Allah'a aittir.³⁸³

Hz. İsa'nın, mesajını bu temel esaslar çerçevesinde şekillendirmesi derhal Yahudilerin tepkilerine neden olmuştur. Ona sayı itibarıyla çok az kişi iman etmiştir. Yahudiler, Hz. İsa'ya inanmamakla kalmamışlar; aynı zamanda halkın da inanmasına engel olmuşlardır. Ona karşı kurdukları tuzakların geçersiz olduğunu, buna mukabil güçsüz ve fakir halkın onun çevresinde toplandığını görünce çeşitli hile ve oyunlar

³⁸¹ Ebu Zehra, a.g.e., s. 41.

³⁸² Ahmed Şelebî, **Mukarenetü'l-Edyân II: el-Mesîhiyye**, Kahire 1993, s. 46.

³⁸³ Ebu'l-Alâ Mevdûdî, **Tefhîmu'l-Kur'an**, (çev. Muhammet Han Kayani ve dğr.), İnsan yayınları, İstanbul 2003, c. I, s. 259-260.

hazırlamışlar; özellikle yöneticileri ona karşı kıskırtmışlardır. Yahudiler, Romalı idarecileri Hz. İsa aleyhine tahrik etmişlerdir.

Esasen Roma yönetimi, Yahudilerin kendi aralarındaki dinî ihtilâflara hiçbir surette karışmamakta idi. Yahudiler ise sonucu ne olursa olsun, her halükârda İsa ve taraftarlarını sindirmek istiyorlardı. Bunu için İsa'nın etrafına ajanlar ve gözcüler yerleştirdiler. Onun Roma yönetimi hakkında bir şeyler söyleyip söylemediğini araştırdılar. Hz. İsa ise, yönetimle uğraşmak yerine insanları ahlâkî ve ruhî noktalarda eğitmeye çalışmakta idi. Yahudiler, Hz. İsa'ya karşı yapılan hilelerin netice vermediğini görünce hakkında yalanlar söyleyerek ona iftira ettiler; böylece Romalı yöneticilere, onun yakalanıp idam edilmesi için fırsat hazırladılar.³⁸⁴

Hz. İsa, mesajının temelini şöyle haber vermiştir: *“Ben onlara, sadece Senin bana emrettiğin gibi, ‘benim de Rabbim sizin de Rabbiniz olan Allah’a kulluk edin’ dedim.”*³⁸⁵

İşte Hz. İsa bu genel ilkeler çerçevesinde mesajını tebliğ etmeğe çalışmış fakat onun bu daveti insanların nefretine neden olmuştur.

A. HZ. İSA VE “İNCİL”

Kur'an'a göre Hz. İsa bir peygamberdi. Getirdiği dinin adı Hıristiyanlık değil, İslâm'dır. Bütün peygamberler aynı dini kavimlerine tebliğ etmişlerdir. Kur'an ana hatlarıyla Hz. İsa'yı şöyle anlatmaktadır.³⁸⁶

İsa, Meryem'in oğludur.³⁸⁷ Bakire olan Meryem'den Allah'ın yaratıcı kudretinin bir nişanesi olarak doğmuştur. Allah'tan bir kelimedir veya Allah'ın kelimesidir³⁸⁸ ki, Allah onu Meryem'e ilka etmiş ve ona *“ol!”* demiş, o da olmuştur.³⁸⁹ Hz. Adem'i nasıl anasız babasız yaratmışsa ve buna gücü yetmişse İsa'yı da öyle yaratmıştır ve yaratılış bakımından İsa'nın yaratılışını Adem'in yaratılışına benzetmiştir.³⁹⁰

³⁸⁴ Ebu Zehra, a.g.e., s. 42.

³⁸⁵ Mâide, 5/117.

³⁸⁶ Aydemir, a.g.m., s. 3-5.

³⁸⁷ Ali- İmrân, 3/45; Nisâ, 4/171; Meryem, 19/34.

³⁸⁸ Ali- İmrân, 3/45; Nisâ, 4/171.

³⁸⁹ Nisâ, 4/171.

³⁹⁰ Ali-İmrân, 3/59.

Hz. İsa'nın bir unvanı da Mesih'tir. Melekler şöyle demiştir: *“Ey Meryem, Allah seni, kendisinden bir kelimeyle müjdeliyor: adı Meryem oğlu İsa Mesih'tir.”*³⁹¹ Kur'an-ı Kerim'e göre İsa bir kuldür.³⁹² Kur'an, onun, kul olmanın ötesinde bir sıfatla anılmasını veya insanüstü bir varlık olarak düşünülmesini reddetmektedir.³⁹³

Hz. İsa, dünya ve âhirette şerefli ve Allah'a yakın kılınanlardandır,³⁹⁴ mübarektir,³⁹⁵ beşikteyken konuşmuştur.³⁹⁶ Şahsiyet olarak zorba biri değildir.³⁹⁷ Bir nebidir. Kur'an, onun dilinden *“Allah beni bir peygamber yaptı”* sözünü nakleder.³⁹⁸ Salihlerdendir³⁹⁹; muhataplarına *“Beni ilah edinin dememiştir.”*⁴⁰⁰ Kendisine İncil adında kitap verilmiştir.⁴⁰¹ Kendisinden önce geçen peygamberleri ve kutsal kitapları tasdik edip doğrulayan bir Allah elçisidir.⁴⁰²

Hz. İsa, İsrailoğullarına bir mesel, bir remiz kılınmış;⁴⁰³ muhataplarına belgeler ve hikmet getirmiş⁴⁰⁴; Allah ve Kutsal Ruh (Ruhu'l-Kudüs) tarafından desteklenmiştir.⁴⁰⁵ Allah kendisine Kitab'ı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğretmiştir.⁴⁰⁶ İnkâr eden Yahudiler onun dili ile lânetlenmiştir.⁴⁰⁷

Hz. Muhammed'in geleceğini: *“Ey İsrailoğulları! Doğrusu ben, benden önce gelmiş olan Tevrat'ı doğrulayan, benden sonra gelen ve adı Ahmet olacak bir peygamberi müjdeleyen, Allah'ın size gönderilmiş bir peygamberiyim.”*⁴⁰⁸ diyerek haber vermiştir.

Kur'an, Hz. İsa'nın bazı mucizelerinden de bahsetmektedir. Allah'ın izniyle o, ölüleri diriltmiş, hastalara şifa vermiş, çamurdan kuş yaparak ona can vermiş, anadan

³⁹¹ Ali- İmrân, 3/45.

³⁹² Zuhruf, 43/59.

³⁹³ Nisâ, 4/171.

³⁹⁴ Ali- İmrân, 3/45.

³⁹⁵ Meryem, 19/31.

³⁹⁶ Ali- İmrân, 3/46; Mâide, 5/110.

³⁹⁷ Meryem, 19/32.

³⁹⁸ Meryem, 19/30.

³⁹⁹ Ali- İmrân, 3/46; En'âm, 56/85.

⁴⁰⁰ Mâide, 5/116.

⁴⁰¹ Mâide, 5/50; Hadîd, 57/21.

⁴⁰² Mâide, 5/46; Al-i İmrân, 3/50.

⁴⁰³ Zuhruf, 43/57-59.

⁴⁰⁴ Zuhruf, 43/63; Mâide, 5/109; Bakara, 2/87, 253.

⁴⁰⁵ Bakara, 2/87.

⁴⁰⁶ Mâide, 5/110.

⁴⁰⁷ Mâide, 5/78.

⁴⁰⁸ Saff, 61/6.

doğma körü, alaca hastalığına tutulmuş kişiyi iyileştirmiş, İsrailoğullarının yediklerini ve evlerinde sakladıkları şeyleri kendilerine haber vermiştir.⁴⁰⁹

Kur'an'a göre Hz. İsa, kulluk görevini şöyle anlatmıştır: *“Ben şüphesiz Allah'ın kuluyum. Bana kitap verdi ve peygamber yaptı; nerde olursam olayım, beni mübarek kıldı. Yaşadığım müddetçe namaz kılmamı, zekât vermemi ve anneme iyi davranmamı emretti...”*⁴¹⁰

Kur'an, Hz. İsa hakkında gerçek dışı beyan ve inançlarında ısrar eden Ehl-i Kitab'a şöyle seslenmiştir: *“Ey Kitab Ehli! Dininizde taşkınlık etmeyin, Allah hakkında ancak gerçeği söyleyin. Meryemoğlu İsa Mesih, Allah'ın peygamberi, Meryem'e ulaştırdığı kelimesi ve kendinden bir ruhtur. Allah'a ve peygamberlerine inanın. Üçtür demeyin, vazgeçin, bu hayrınızdır. Allah ancak bir tek tanrıdır, çocuğu olmaktan münezzehdir, göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur.”*⁴¹¹

Hz. İsa, kendisine insan olmanın dışında bir sıfat izafe etmek isteyenlere karşı Allah'a kul olma ihtiyacı duymuştur: *“Ben şüphesiz Allah'ın kuluyum.”*⁴¹² Kendisinin ilah edinilmesini istememiştir: *“Allah: Ey Meryemoğlu İsa! Sen mi insanlara Beni ve annemi Allah'tan başka iki tanrı olarak benimseyin! dedin? demişti de, Haşa, hak olmayan sözü söylemek bana yaraşmaz”*⁴¹³ demişti.

Kur'an, Hz. İsa'nın, tevhid inancını tebliğ eden bir Allah elçisi olduğunu açıklar ve onun tanrılaştırılmasına karşı çıkar. *“Kendinden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı doğrulayıcı olarak peygamberlerin izleri üzerine, Meryem oğlu İsa'yı arkalarından gönderdik. Ve ona, içinde doğruya rehberlik ve nur bulunmak, önündeki Tevrat'ı tasdik etmek, sakınanlara bir hidayet ve öğüt olmak üzere İncil'i verdik.”*⁴¹⁴

Kur'an-ı Kerim İncil'in Hz. İsa'ya verildiğini beyan eder. *“Allah'a, bize indirilene, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve torunlarına indirilene, Rableri tarafından Musa, İsa ve peygamberlere verilene inandık, onları birbirinden ayırt etmeyiz, biz O'na teslim olanlarız de.”*⁴¹⁵ Maide suresi 68 ve Tevbe suresinin 111.

⁴⁰⁹ Mâide, 5/110.

⁴¹⁰ Meryem, 19/30-33.

⁴¹¹ Nisâ, 4/171.

⁴¹² Meryem, 19/30.

⁴¹³ Mâide, 5/116.

⁴¹⁴ Mâide, 5/46.

⁴¹⁵ Ali-İmrân, 3/84.

ayetleri de İlahi kelimeler olmaları ve asliyetleri itibariyle aynı esasları telkin etmeleri, yönünde İncil'i, Kur'an ve Tevrat'la aynı seviyede zikretmiştir.

Kur'an, İncil'in bir nur/aydınlatici olduğunu açıklar: *“Onların izi üzerine arkalarından Meryem oğlu İsa'yı, ondan önce gelmiş bulunan Tevrat'ı doğrularak gönderdik. Ona, yol gösterici, aydınlatici olan ve önünde bulunan Tevrat'ı doğrulayan İncil'i sakınanlara öğüt ve yol gösterici olarak verdik.”*⁴¹⁶

Hiz. İsa'ya vahyedilen İncil'in aslını böylece tespit eden Kur'an, İnciller üzerinde Hıristiyanların kalem oynattıklarını ve Meryem oğlu İsa'dan orijinal bir İncil'in daha sonraki nesillere intikal etmediğine dikkatleri çeker. Kur'an-ı Kerim, Yahudileri Allah'ın kelâmını (Tevrat) tahrif etmekle, dillerini eğip bükerek onu değiştirmekle itham eder. Kur'an'daki bu tahrif ithamı, mantıkî olarak ve aynı şekilde mukaddes kitaplarda Hiz. Peygamber'in risâletinin gerçekliğine şahadet eden metinleri gizledikleri için Hıristiyanlara da teşmil edilmiştir. Kur'an-ı Kerim'in yerleştirmek istediği tevhid inancının dışındaki inanç sistemlerinin Hıristiyanlar arasında yaygın oluşu zımnen İncil'in tahrif edildiğine bir işarettir. Kur'an'ın bu ifadelerine göre, Hiz. İsa'nın Hıristiyanlara tebliğ etmediği “Mesih Allah'ın oğludur” gibi sözleri, onlar kendi ağızlarıyla uydurmuşlar ve Meryem oğlu Mesih'i kendilerine Allah'tan başka rab edinmişlerdir. Yine Kuran-ı Kerim, mevcut Hıristiyanların İsa'nın getirdiği İncil'le hiçbir alâkalarının olmadığını beyan etmiştir.⁴¹⁷

Kur'an'a göre İsa'ya verilen gerçek İncil bir hidâyet ve nur kaynağıdır; öğüt vericidir, yol göstericidir. Hiz. İsa'ya verilen saf ve gerçek İncil'de Hıristiyanlara, Allah'a ve âhîret gününe inanmaları ve iyi işler yapmaları emredilmiştir. Fakat Ehl-i Kitab, Tevrat ve İncil'e uymamış; Rabbe kul olanlar ve bilginler günah söz söylemek, haram yemekten çevresindekileri yasaklamamışlardır.⁴¹⁸

⁴¹⁶ Mâide, 5/84.

⁴¹⁷ Mehmet Aydın - Osman Cilacı, **Dinler Tarihi**, Arı Basımevi, Konya 1980, s 106.

⁴¹⁸ Mâide, 5/63.

B. HZ. İSA’NIN TEBLİĞ ETTİĞİ DİNİ ESASLAR

Kur’an-ı Kerim bütün peygamberlerin getirdikleri mesajın aynı olduğunu defalarca vurgulamaktadır: *“Andolsun biz, her millet içinde: Allah’a kulluk edin, şeytana tapmaktan kaçının diye bir elçi gönderdik...”*⁴¹⁹

Hz. İsa da İsrailoğullarını hakka çağırırken dünyaya geliş sebebini şöyle açıklamıştır: *“Benden önce gelen Tevrat’ı doğrulayıcı olarak ve size haram kılınan bazı şeyleri helal kılmam için gönderdim. Size Rabbinizden bir mucize getirdim. O halde Allahtan korkun, bana itaat edin!”*⁴²⁰

*“Hatırla ki, Meryem oğlu İsa: Ey İsrailoğulları! Ben size Allah’ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrat’ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek, Ahmed adında bir peygamberi de müjdeleyici olarak geldim, demişti. Fakat o, kendilerine açık deliller getirince; bu apaçık bir büyüdür, dediler.”*⁴²¹

Bu âyetlerden anlaşılıyor ki, peygamberlerin hepsi bir zincirin halkaları gibi birbirini tamamlayan, destekleyen ve doğrulayan insanlardır. Peygamberlerin mesajları dil bakımından ayrı olsa da anlam ve ruh bakımından bir farklılık göstermez. Bütün peygamberlerin tebliğ ettikleri din, temel ilkeler açısından aynı olunca, herhangi bir peygambere tabi olan bir kişi diğer peygamberlere de tabi olmuş gibidir. Bütün peygamberlerin aynı inanç esaslarını tebliğ ettikleri, birbirlerini tekzip etmeyip aksine tasdik ettikleri tarihî bir gerçektir. Hz. İsa da kendisinden önce gelen Tevrat’ın hükümlerini kaldırmaya değil, tamamlamaya gelmiştir. *“Sanmayın ki, ben şeriatı yahut peygamberleri yıkmaya geldim, ben yıkmaya değil, fakat tamam etmeye geldim.”*⁴²²

Hz. İsa, İsrailoğullarına gönderildiği zaman onlar Hz. Musa’nın getirdiği tevhidden uzaklaşmış bulunuyorlardı. O, Musa’nın ümmetini bir olan Allah’a tapmaya ve şirkten uzak durmaya davet etmiştir. Onun mesajına iman edenler de olmuştur. Kur’an bu gerçeği şöyle bildirmektedir: *“Hani havarilere, Bana ve Peygamberime iman edin diye ilham etmiştim. Onlar (da) İman ettik, bizim Allah’a teslim olmuş kimseler (müslümanlar) olduğumuza sen de şahit ol demişlerdir.”*⁴²³

⁴¹⁹ Nahl, 16/36; Ali İmrân, 3/51; Mâide, 5/117; Meryem, 19/36.

⁴²⁰ Ali İmrân, 3/50.

⁴²¹ Saff, 61/6.

⁴²² Matta, 5/17.

⁴²³ Mâide, 5/111.

Hız. İsa, kendisinden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı olarak gelince: *“Allah benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Ona kulluk edin, dosdoğru yol budur!”*⁴²⁴ dedi. Şu halde onun tebliğ ettiği dinin esası tevhid idi. O, dünya menfaatlerinden başka hiçbir şeyi düşünmeyen, âhirete inanmayan ve âyetleri inkâr eden İsrailoğullarını Allah'ın birliğine çağırıldı. *“İsa onlardan inkârı sezince: “Allah yolunda kimler bana yardımcı olacak?” dedi. Havariler: “Biz Allah (yolunun) yardımcılarıyız; Allah'a inandık, şahit ol, biz müslümanlarız” dediler. Rabbimiz, biz Senin indirdiğine inandık, elçiye uyduk, bizi şahitlerle beraber yaz!”*⁴²⁵

Hız. İsa'nın gönderildiği Yahudi kavmi maddeyi putlaştıran materyalist bir topluluktur. Şu halde İsa'nın tebliği de ruhî terbiyeye ve âhirete imana yönelikti. Yahudiler yeniden dirilişi, âhireti kabul etmedikleri için Allah, İsa'yı onlara mucizelerle gönderdi. Hız İsa, Allah'ın izniyle ölüleri dirilterek âhiretin varlığını ispat etmiştir.

Peygamberlerin ortak çağrısı toplum düzenini ve insan davranışlarını düzeltmek olduğu için her zaman problemlerle karşı karşıyadırlar. Peygamberlerin en önemli vazifelerinden biri de insanları Allah'a şirk koştırmaktan sakındırmaktır. Bu hususu Kur'an-ı Kerim, şöyle ifade etmektedir: *“Senden önce hiçbir peygamber göndermedik ki ona: “Benden başka Tanrı yoktur, bana kulluk edin!” diye vahyetmiş olmayalım.”*⁴²⁶

Buna göre Hız. İsa da tevhid inancını tebliğ etmiştir. Kendi zamanında ona inananlar olduğu gibi inanmayanlar da olmuştur. Ancak Kur'an-ı Kerim, Hız. İsa'dan bahsederken daha çok vefatından sonra onun getirdiği saf tevhid inancına şirki ve teslîsi sokan din adamlarını Rab edinen Hıristiyanları sert bir dille uyarmıştır.

Bu hususu dile getiren âyetler şöyledir: *“Andolsun, Allah, ancak Meryem oğlu Mesih'tir diyenler elbette kâfir olmuşlardır. Halbuki Mesih demişti ki: Ey İsrailoğulları! Benim Rabbim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin. Zira kim Allah'a ortak koşarsa muhakkak ki, Allah ona cenneti haram etmiştir ve onun varacağı yer ateştir; Zalimlerin yardımcıları da yoktur!”*⁴²⁷

⁴²⁴ Ali İmrân, 3/51.

⁴²⁵ Ali İmrân, 3/52-53; ayrıca bkz. Saff, 61/14.

⁴²⁶ Enbiyâ, 21/25.

⁴²⁷ Mâide, 5/72.

*“Ey kitap ehli! Elçimiz size geldi. Kitaptan gizlediğiniz şeylerin çoğunu size açıklıyor, çoğundan da geçiyor. Gerçekten size Allah’tan bir nur ve açık bir kitap gelmiştir.”*⁴²⁸

Hz. İsa’nın tebliğ ettiği dinî esaslar arasında namazın önemli bir yeri vardır. Zaman geçtikçe bu ibadet Hristiyan din adamları tarafından göz ardı edildi veya unutturuldu. Kur’an-ı Kerim’de Hz. İsa’nın namazla mükellef kılındığı görülmektedir: *“...Nerede olursam olayım beni mübarek kıldı, yaşadığım müddetçe namaz kılmamı, zekât vermemi ve anneme iyi davranmamı emretti...”*⁴²⁹

Oruç ibadeti bütün peygamberlerin tebliğ ettikleri dinî esaslardan biridir: *“Ey İnananlar! Oruç sizden öncekilere farz kılındığı gibi, Allah’a karşı gelmekten sakınasınız diye size de sayılı günlerde farz kılındı...”*⁴³⁰ Hz. İsa da, oruç tutarken nasıl davranılması gerektiğini bildirmiştir: *“Oruç tuttuğunuz zaman ikiyüzlüler gibi surat asmayın. Zira onlar oruç tuttuklarını insanlar görsünler diye suratlarını asarlar...”*⁴³¹

Hz. İsa’nın mesajında zekât⁴³² da yer almaktadır. Bu husus yukarıdaki âyetlerde açıkça görülmektedir

Netice itibariyle Hz. İsa’nın vefatından sonra onun getirdiği İncil değiştirilmiş, mesajının aslı bozulmuş ve yerleştirmeye çalıştığı saf tevhid inancı da korunmamıştır. Namaz, oruç ve zekâtla ilgili hükümler de bu arada ortadan kaldırılmıştır. Bugün mevcut İncil metinlerinde tam manasıyla bu konularda bilgiye rastlamak mümkün değildir.

C. TESLİS

Hıristiyan literatüründe inanç kavramının karşılığı olarak kullanılan kelime, dogmadır. İlk Hıristiyanlar dogma terimini “İlahi vahiy yoluyla gelen ve kilise tarafından doğru olarak tanımlanan öğreti” anlamında kullandılar. Bugünkü kilisenin bu ifadeden anladığı şey ise, “kökeni ilahî olduğu için değiştirilemeyecek inançlar

⁴²⁸ Mâide, 5/15.

⁴²⁹ Meryem, 19/31-32.

⁴³⁰ Bakara, 2/183-184.

⁴³¹ Matta, 6/16-18; 9/14-17; Markos 2/18-22; Luka 5/33-38.

⁴³² Meryem, 19/30-32.

bütünüdür.” Bu dogma, Hıristiyanların kurtuluşu için hayati önem arz etmekte, terk edildiği takdirde kurtuluş için son derece tehlikeli bir durum ortaya çıkmaktadır.⁴³³

Teslis (üçleme) kelimesi, üçte bir anlamına gelen “sülüs” ve üç anlamına gelen “selâse” sözcüklerinden türemiştir.⁴³⁴ Teslis, “bir şeyi üç parçaya bölmek, üç parçaya dönüştürmek” anlamına gelmektedir.⁴³⁵

Hristiyanlığın inanç esaslarının temelini teşkil eden teslis, “üç tanrılık gücün tek Tanrı’da birleşmesi” anlamını ihtiva etmektedir. Hristiyanlığın Tanrı inancını tanımlayan bir terim olarak teslis; Baba, Oğul ve Kutsal Ruh’tan oluşan ilahî üçlemeyi ifade etmektedir.⁴³⁶ Bu üçleme, Hristiyanlığın İznik Konsili’nde resmen iman doktrini olarak kabul edilmiştir.⁴³⁷

Baba, Oğul ve Kutsal Ruh arasındaki münasebet Hıristiyanlıkta şu şekilde tasvir edilmiştir: Baba’nın işi yaratılış, Oğul’un işi kurtuluş, Kutsal Ruh’unki ise takdistir. Bundan sonra bu üç sıfat, Tanrı’nın içinde vaki olan, ifade edilemez hayatı sembolleştirmek maksadıyla temsil edilmiştir. Kutsal Ruh ise baba ile oğul arasında mevcut olan ezeli ve ebedi muhabbetin ifadesidir. Bu bakımdan, Katolik öğretiyeye göre ruhun her ikisinden çıktığına inanılmaktadır.

Teslis’in unsurlarından olan Allah’a “Baba” unvanının verilmesi, insanların Allah’ı çocukları seven bir baba gibi görmeleri, çocuk gibi ona sığınıp bütün kalbini ona vermelerinden dolayıdır. Oğul’da bu Allah’a (Baba’ya) inanış ve güveniş, dinin merkezinde yer almaktadır. Çünkü İsa, bu üçlü ile birlikte kendisini oğul olarak izah etmiştir. Ancak bu ifade mecazî bir anlam taşımaktadır.⁴³⁸

Teslis’in önemli özelliklerinden birisi, onu oluşturan şahsiyetlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin kolay izah edilemeyeşidir. Sadece Tanrı olan, sadece insan olan ve aynı zamanda hem Tanrı, hem insan olan bir Mesih’ten ya da üçte bir tabiatlı olan bir Mesih’ten bahsedilir. Yani üçte bir Tanrı, üçte bir insan, üçte bir hem Tanrı hem

⁴³³ Mehmet Aydın, “Hıristiyanlık (Hıristiyan İnançları)”, **T. D. V. İslâm Ansiklopedisi**, c. XVII, İstanbul 1998, s. 345.

⁴³⁴ Salime Leyla Gürkan, “Teslis (İslâm Anlayışında)”, **T. D. V. İslâm Ansiklopedisi**, c. XL, İstanbul 2011, s. 548-549; ayrıca bkz. Orhan Hançerlioğlu, **Dünya İnançları Sözlüğü**, Remzi Yayınevi, İstanbul 1993, s. 504

⁴³⁵ İbrahim Mustafa ve dğr., **el-Mu’cemu’l-Vasît**, Çağrı Yayınları, İstanbul ts., s.99.

⁴³⁶ Gündüz, **Hıristiyanlık**, İSAM Yayınları, İstanbul 2006, s. 62

⁴³⁷ Osman Cilacı, **Dinler ve İnançlar Terminolojisi**, Damla Yayınları, İstanbul 2001, s. 366

⁴³⁸ Annamari Schimmel, **Dinler Tarihine Giriş**, Kırkambar Yayınları, İstanbul 1990, s. 165.

insandır.⁴³⁹ Zikredilen bu kavramlar öylesine büyük ve gizemlidir ki, insan aklı bunu derinliğine kavrayamaz. Bu bakımdan mahiyet ve köklerini araştırmaksızın, ona inanmak gerekir.⁴⁴⁰

Hıristiyan inancı açısından gizemli bir sır olan teslis; tek, canlı, müşahhas olan cesur bir Tanrı anlayışını yansıtır. Bu da, Baba, Oğul, Kutsal Ruh üçlü uknûmuyla temayüz etmektedir. Bu uknûmlardan ikincisi, birinciden; üçüncüsü ise ilk ikisinden kaynaklandığı halde, üçü de tek tabiat içinde eşittir ve bölünme kabul etmezler. Uknûmlar, yaratma ve tabiatüstü düzeye yükselmelerinde birlik içinde hareket ettikleri halde; özellikle kudretle ilgili işler Baba'ya, bilgi ile ilgili hususlar Oğul'a veya kelimeye, aşkla ilgili konular Kutsal Ruh'a atfedilmişlerdir.⁴⁴¹

Hıristiyan inancı, Tanrı'nın yanı başına onun oğlu olan İsa'yı koymaktadır. İsa, Baba'nın özünden doğmadır, O'nunla aynı özdendir ve Baba gibi sonsuzdur. İsa, annesinin karnında cisimleşmiştir. Böylece Tanrı'nın insan kılığına girmesi, babayla aynı öze sahip olması, tarihin en önemli olayı olarak kabul edilmektedir. Baba ile Oğul'un yanında Kutsal Ruh yer alır. Kutsal Ruh ise ayrıcalıklı varlıkları yöneten Tanrı soluğudur.⁴⁴²

Bu doktrin, kutsal kitaptaki şu ifadeye dayanmaktadır: "İmdi siz gidip bütün milletleri şakirt edin, onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz eyleyin."⁴⁴³

Bilindiği gibi, Hz. İsa da, diğer peygamberler gibi tarihin başlangıcından beri Orta Doğu'da var olan tevhid geleneğinin, özellikle de Hz. Musa geleneğinin içinde doğmuştur. Ancak, genel olarak değerlendirildiğinde, Musa geleneği Orta Doğu'nun ve çevre coğrafyanın baskın bir dini olamamıştır. Bunda Musevîlerin Musa öğretisini millî bir dine indirgemeleri gibi yanlış bir anlayışın payı büyüktür. Böyle olunca Musevîlik, İsrailoğulları veya Yahudilerin ev ve kabile dini olarak kalmıştır. Hz. İsa'nın peygamberliği çok kısa sürmüş, tebliğ ettiği dinin hükümleri dosdoğru anlaşılıp yayılma imkânı bulamamıştır denilebilir. Ondan sonra dini yayma ve tebliğ işi havarilerinin

⁴³⁹ Mircea Eliade, **Dinler Tarihi Sözlüğü**, (çev: Ali Erbaş), İnsan Yayınları, İstanbul 1997, s. 137.

⁴⁴⁰ Cilacı, **Günümüz Dünya Dinleri**, Diyanet Halk Kitapları, Ankara 1998, 80.

⁴⁴¹ Aydın, **Din Fenomeni**, Din Bilimleri Yayınları, Konya 2000, 170.

⁴⁴² Mehmet Taplamacıoğlu, **Karşılaştırmalı Dinler Tarihi**, Ankara 1966, s. 187.

⁴⁴³ Yıldırım, a.g.e., s. 188; Matta, 3/16.

üzerine kalmıştır. Hz. İsa öldükten dört yıl sonra iman eden Pavlus, Teslis inancını Hristiyanlığa sokmuştur.⁴⁴⁴

Hz. İsa'dan ve dininden bahseden Kur'an âyetleri incelendiği zaman, onun teslisi tebliğ etmediği görülmektedir. Hz. İsa bir beşer, insanlara doğru yolu göstermek için Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberdir. Peygamberlik vazifesi, daha önce de defalarca belirtildiği gibi halkı Allah'ın birliğine ve yalnız O'na kulluk etmeye çağırmaktan ibarettir. Evet, ibadet yalnızca Allah'a yapılır. Tevhid, Allah'ın zâtında ve sıfatlarında olur. Onun zâtı cüzlerden/parçalardan meydana gelmemiştir. Sıfatlarının benzeri yoktur. Oğlu olmaktan münezzehtir.⁴⁴⁵ Bu hususlar Kur'an'da şöyle ifade edilmektedir:

“Ey Kitap Ehli, dininiz konusunda taşkınlık etmeyin, Allah'a karşı gerçek olandan başkasını söylemeyin. Meryem oğlu Mesih İsa, ancak Allah'ın elçisi, Meryem'e yönelttiği Kelimesi ve O'ndan bir ruhtur. Öyleyse Allah'a ve elçisine inanınız; “üçtür” demeyiniz. (Bundan) kaçının, sizin için hayırlıdır. Allah, ancak bir tek ilahtır. O, çocuk sahibi olmaktan yücedir. Göklerde ve yerde her ne varsa O'nundur. Vekil olarak Allah yeter.”⁴⁴⁶

“Bazı kimseler: "Rahman çocuk edindi" dediler. And olsun ki, ortaya pek kötü bir şey attınız. Rahman'a çocuk isnat etmelerinden ötürü neredeyse gökler parçalanacak, yer yarılacak, dağlar göçecekti. Oysa Rahman'a çocuk edinmek yaraşmaz, çünkü göklerde ve yerde olan her şey Rahman'a baş eğmiş kul olarak gelecektir.”⁴⁴⁷

“Meryem oğlu Mesih sadece peygamberdir, -ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir-, onun annesi dosdoğrudur, her ikisi de yemek yerlerdi. Onlara âyetleri nasıl açıkladığımıza bir bak, sonra da bak ki nasıl yüz çeviriyorlar!”⁴⁴⁸

Kur'an-ı Kerim, “Mesih” ve “İsa” lafızlarını “Meryem oğlu” kelimesiyle beraber zikretmiştir. Bunun sebebi; İsa'nın Meryem'in oğlu olduğuna, Allah'ın oğlu olmadığına dikkat çekmektir. Bundan dolayıdır ki, Allah aynı zamanda İsa ile anasının yemek

⁴⁴⁴ Mehmet Bayraktar, **Bir Hristiyan Dogması Teslis**, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2007, s. 11-13.

⁴⁴⁵ Afif Abdülfettah Tabbâra, **Kur'an'da Peygamberler ve Peygamberimiz**, (çev. Ali Rıza Temel-Yahya Alkın), Gonca Yayınevi, İstanbul 1985, s. 418.

⁴⁴⁶ Nisâ, 4/171.

⁴⁴⁷ Meryem, 19/88-93.

⁴⁴⁸ Mâide, 5/75.

yediklerine de herkesin dikkatini çekmektedir. Malûmdur ki yemek yiyen, yediği yemek bünyesinde kan, et ve kemiğe dönüşen, ter haline gelen, dışkı olarak dışarı çıkan, içeride kaldığı takdirde zarar veren... evet mahiyeti bu olan bir kimse, bütün beşer kanunlarına boyun eğen insan cinsinden başka bir şey değildir. O beşer kanunları ki, kişinin nail olduğu - Peygamberlik gibi- bir derecenin noksanlığını gerektirmez..⁴⁴⁹

Hız. İsa'nın hiçbir zaman teslisi tebliğ etmediğini Kur'an-ı Kerim, kıyamet günü Allah ile İsa arasında geçecek olan konuşmayı naklederek haber vermektedir:⁴⁵⁰

“Allah, ‘Ey Meryem oğlu İsa! Sen mi insanlara beni ve annemi Allah'tan başka iki tanrı olarak benimseyin dedin?’ demişti de, ‘Hâşâ, hak olmayan sözü söylemek bana yaraşmaz; eğer söylemişsem, şüphesiz Sen onu bilirsin; Sen, benim içimde olanı bilirsin; ben Senin içinde olanı bilmem; doğrusu görülmeyeni bilen ancak Sensin’ demişti.

“Ben onlara sadece ‘Rabbim ve Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin’ diye bana emrettiğini söyledim. Aralarında bulunduğum müddetçe onlar hakkında şahiddim, beni aralarından aldığı anda onları Sen gözlüyordun. Sen her şeye şahitsin.”⁴⁵¹

Kur'an'a göre Hız. İsa, teslis inancını kavmine tebliğ etmekten münezzehtir; çünkü böyle bir inanç onun peygamberlik misyonuyla asla bağdaşmamaktadır. Dolayısıyla teslis (üçleme), Hıristiyanların kendilerinin uydurdukları bir inanç olarak Hıristiyan kredosunu/âmentüsünü oluşturmuştur.

D. ASLÎ GÜNAH VE ÇARMIH

Aslî günah inancı ve anlayışının, Hız. İsa'nın tebliği ettiği tevhid akidesinde olmadığı kesindir. Buna rağmen, Pavlus tarafından Hıristiyanlığa sokulmuştur. İnsanın temiz fitratını zedeleyen, Hız. Adem'in Kur'an'da affedildiği belirtilen şahsî ve küçük hatasını tüm insanlara bulaştıran ve İsa'nın ulûhiyetine ve vaftiz törenine mesnet yapılan batıl bir anlayıştır.⁴⁵²

Aslî günah anlayışına göre ilk günah, Hız. Adem'in suçuyla başlamış ve bütün soyuna bulaşmıştır. Her doğan insan, babası Adem'in günahının mirasından dolayı

⁴⁴⁹ Tabbâra, a.g.e., s. 419.

⁴⁵⁰ Güç, a.g.m., s., 223.

⁴⁵¹ Mâide, 5/116-117.

⁴⁵² Bkz. II. Korintlulara, 5/21; Romalılara, 5/12.

günahkâr olarak doğar. Tanrı, kendi niteliğine sahip olan oğlu İsa'yı insanları bu suçtan kurtarmak için yeryüzüne göndermiştir. Kıyamet gününde de insanları diriltmek ve ilahî bağışa kavuşturmak için yeryüzüne yeniden inecektir; ruh da bu yüzden ölümsüzdür. Yine, insanın bu ilk/aslı günahından arınması için kutsal kabul edilen suyla yıkanma zorunluğu vardır ki buna vaftiz denilmektedir.

Hıristiyanlığın esaslarından biri de, Tanrı'nın bütün insanların günahlarına kefarete olmak üzere, onların affı için insan şekline girip yaşadıkdan sonra ıstırap çekerek ölmesi, yani kefarete, fidiye inancıdır. Bu inancın, üç temel uzantısı vardır: Hz. İsa'nın tanrılığı, bütün insanlığın günahkâr olduğu ve insanlığın affı için fidiye (kurban) anlayışı.

Kur'an'a göre, *"Hiçbir günahkâr başkasının günah yükünü taşımaz."*⁴⁵³ Kaldı ki, Hz. Âdem, bütün insanlara taksim edildiği halde tükenmeyecek büyük bir suç işlemiş değildir. O, beşer olarak küçük bir hata yapmış ve sonunda da affedilmiş ve peygamber seçilmiştir. *"Âdem, Rabbinin buyruğuna karşı geldi de şaşırıldı. Sonra Rabbi onu seçkin kıldı; tövbesini kabul etti ve doğru yola yöneltti."*⁴⁵⁴ İslâm, Hz. Âdem'in bu fiiline günah demez; bu konudaki Kur'an tabiri olan "zelle"⁴⁵⁵ ile tasvir eder; insan türünün imtihanla yücelmesi, düşmanını tanıması ve yeryüzünün halifesi olması gibi nice hikmetlere dayanan ilahî irade olarak değerlendirir. Hz. Âdem'e de, Hz. Havvâ'ya da suçlu gözüyle bakılamaz.

Hıristiyan inancı Hz. İsa'nın, bütün insanlığa nüfûz eden bu ilk günaha kefarete olarak çarımhta öldüğünü telkîn eder. Oysa Kur'an-ı Kerim, Hz. İsa'nın ilahlılığını kabul etmez; daha da önemlisi onun çarımhta öldüğünü reddeder: *"Ve 'Allah elçisi Meryem oğlu İsa'yı öldürdük' demeleri yüzünden (onları lânetledik). Halbuki onu ne öldürdüler, ne de astılar; fakat (öldürdükleri) onlara İsa gibi gösterildi. Onun hakkında ihtilâfa düşenler bundan dolayı tam bir kararsızlık içindedirler; bu hususta zanna uymak dışında hiçbir (sağlam) bilgileri yoktur ve kesin olarak onu öldürmediler."*⁴⁵⁶

Günahın şahsiliği Kur'an'da olduğu gibi⁴⁵⁷, Eski Ahit'te de vardır. Hezekiel peygamber: "Suç işleyen can, ölecek olan odur; babanın fesadını oğul taşımaz ve oğulun

⁴⁵³ Fâtır, 35/18.

⁴⁵⁴ Tâhâ, 20/121-122.

⁴⁵⁵ Bakara, 2/36.

⁴⁵⁶ Nisâ, 4/157.

⁴⁵⁷ "Hiçbir günahkâr bir başkasının günahını yüklenmez" (bkz. İsrâ, 17/15).

fesadını baba taşımaz; salihin salâhı kendi üzerinde olur, kötünün kötülüğü de kendi üzerinde olur. Ve kötü adam, işlemiş olduğu suçların hepsinden döner ve bütün kanunlarını tutar ve hak olanı, doğru olanı yaparsa, elbette yaşayacak, ölmeyecektir. Yapmış olduğu günahlardan hiçbiri ona karşı anılmayacaktır. İşlediği salâhda yaşayacaktır.”⁴⁵⁸

Kitab-ı Mukaddes’teki şu ifade, ‘insanın aslî günahına fidye olarak çarmlıha gerilen İsa’ anlayışıyla birlikte değerlendirilmelidir: “Kötü adam, sâlihın fidyesidir. Hain adam da doğruların.”⁴⁵⁹ Bu durumda Hz. Âdem ve tüm insanlık sâlih ve doğru olmamış sayılmalı veya sâlih ve doğrularsa Hz. İsa kötü ve hain olmalı. Yine, fidye olan, tüm insanlık için fazîletli bir fedâkârlık için ölen kimse asılırken ‘Allah’ım, niçin beni bıraktın?’ dememeli: “Ve dokuzuncu saate doğru, İsa: ‘Eli, Eli lama sabaktani?’, yani ‘Allah’ım, Allah’ım, beni niçin bıraktın?’ diye yüksek sesle bağırdı.”⁴⁶⁰

Farz edelim ki insanlık, güzel fıtratla değil de doğuştan günah yüküyle hayata geliyor. Bu anlayışa göre, İsa’dan önce ölen insanlar, Hristiyanların da nübüvvetlerini kabul ettikleri peygamberler, hep günahkâr olarak öldüler ve cehennemi hak ettiler. İsa’nın kefareten, fidyesinden önce ve vaftiz edilmeden öldüler; hepsi affedilmeyen ve affedilmeyecek günahla öbür dünyaya gittiler.⁴⁶¹

Hristiyanların en büyük âyinlerinden biri, Komünyon (Evharistiya) âyinedir. Bu âyin, ekmek ve şarapla yapılır. Ekmek ve şarap, Hristiyanlara göre Hz. İsa’nın etini ve kanını simgeler. Kitabı Mukaddes’e göre Hz. İsa, son akşam yemeğinde havarilerine dağıttığı ekmek için, “Bu benim vücudumdur”⁴⁶² ve dağıttığı şaraba, “Bu benim kanımdır”⁴⁶³ demiştir.

Günahı affetmek için, insanları daha beter bir günaha sokmak, Tanrı katili yapmak hangi akla sığar? İnsanlar, ellerini tanrıların kanına bulayarak mı affa nail olacaklar? Hz. Âdem’e atfedilen Allah’ın bir emrini yerine getirmemek mi, yoksa Tanrı’yı (İsa’yı) öldürmek mi daha büyük günahdır? Hangisi insanı daha suçlu yapar? Bir tek kişinin (insan veya Tanrı) ıstırap çekmesi ile bütün insanların kurtuluşunu temin

⁴⁵⁸ Hezekiel, 18/20-22.

⁴⁵⁹ Süleyman’ın Meselleri, 21/18.

⁴⁶⁰ Matta, 27/46 ve Markos, 15/34.

⁴⁶¹ Atay, a.g.tez, s. 40.

⁴⁶² Matta, 26/27; Markos, 14/22; Luka, 22/19.

⁴⁶³ Matta, 26/28; Markos, 14/22; Luka, 22/20.

etmek tuhaf değil mi? Bilindiği gibi, Hz. İsa, âhir zaman denilen, insanlık tarihinin sona yaklaştığı zamanlarda dünyaya gelmiştir. Yüce Allah, bunu insanları kurtarmak için yapsaydı, başlangıçta yapması gerekmez miydi? İnsanın büyük çoğunluğunu aftan mahrum etmesi, az bir kısmını (İsa'dan sonra gelenleri) bağışlamasının izahı başka nasıl yapılabilir? Yaratılıştan geldiği düşünülen yani mevhûm ve uydurma bir günahı her şeye kâdir ve gafûr olarak inanılan Allah'ın affetmesinin binlerce yolu varken, bunları bırakarak ana karnına girip en âciz bir şekilde çocukluğunu geçirmesi, sonra perişanlık ve işkence görmesi, sonunda da insanları katil yaparak affetmesi... Bütün bu sorular akla gelebilir; ancak burada akıl değil inanç egemendir. Hıristiyanlar açısından bunlar dogma olarak kabul edilmektedir.

Hz. İsa, hiçbir şekilde kendisinin insanların günahlarına kefareti için, onların aslı günahlarına karşılık çarmıha gerileceğini söylememiştir. Bugünkü İncillerde de Hz. İsa'ya atfen böyle bir söz geçmez. Hz. İsa, dinin temeli olacak esasları en yakınlarına, Petrus gibi halîfelerine bildirmemiş olabilir mi?. Hâlbuki o, emaneti tebliğ etmiş ve görevini yapmış; mesajını olduğu gibi ulaştırmıştır. Bu olay bile, bu inançların sonradan uydurulduğunu ispat etmeye kâfidir.

İnsanlığa işlemediği günahı yüklemek kadar bedavadan affolma anlayışı da saçma görünmektedir. Öyle anlaşılıyor ki, Hıristiyanların büyük çapta etkilendiği Yunan/Akdeniz mitoloji kahramanlarına ait bazı efsaneler Hz. İsa'ya adapte edilmiş, kahramanların sadece isimleri değişerek putperestlik Hristiyanlığın bünyesine nüfuz etmiştir: “Mesih, bizim uğrumuza lanet olmuş olarak, bizi şeriatın lanetinden kurtardı, çünkü yazılmıştır: ‘Ağaç üzerine her asılan lanetlidir’”⁴⁶⁴ Bu ifade, aslı vahye dayanan bir din açısından bakılınca, bir peygambere yapılan büyük iftira olarak değerlendirilmelidir. Çünkü Peygamber hem tanrı hem de lânetli olamaz.

⁴⁶⁴ Galatyalılara, 3/14.

SONUÇ

Eldeki mevcut kaynakların bize sunduğu bilgiler ışığında Hz. İsa'nın tarihsel yaşamını tam olarak ortaya koymak mümkün değildir. Ancak Hıristiyan kutsal kitabı olarak kabul edilen Yeni Ahit'in Hz. İsa hakkında sunduğu bilgileri bir araya getirdiğimizde onun kimliği ile ilgili şunları söyleyebiliriz: Hz. İsa, kral Herod'un ölüm tarihi olan MÖ 4. yılda Galile bölgesinin Nasıra kasabasında bakire Meryem'den dünyaya gelen Galileli bir Yahudi idi. Çocukluğunu ve gençliğini bu kasabada geçirmiş, milâdî 28. yılda Hz. Yahya tarafından Ürdün nehrinde vaftiz edilmiş, Yahya'nın şehit edilmesinden sonra yaklaşık otuz yaşlarında tebliğ faaliyetlerine başlamış ve nihâyet milâdî 30. yılda Kudüs'teki kutsal mabedde bazı olaylara ve karışıklıklara sebebiyet verdiği için dönemin Roma valisi tarafından kargaşa, anarşi ve isyan çıkarmakla suçlanarak çarmıh cezasına çarptırılmıştır. Kur'an-ı Kerim ise, Hz. İsa'nın çarmıha gerilmekten mucizevî bir şekilde Allah tarafından kurtarıldığını ve daha sonra mahiyetini bilemeyeceğimiz bir şekilde öldüğünü vurgulamaktadır.

Bir İsrailoğulları peygamberi olan Hz. İsa, büyük şehirlerden ziyade genellikle köylerde, kasabalarda ve kırsal alanlarda vaazlar vererek bölge halkını “yaklaşan son” konusunda uyarılmış ve onları bir olan Tanrı'ya iman ederek, onun emir ve yasaklarına uymayı ifade eden Tanrı'nın egemenliğine katılmaya çağırmıştır. Gerçekte bu tebliğ Hz. Yahya tarafından daha önce de yapılmaktaydı ve bu sebeple Hz. İsa, Yahya tarafından vaftiz edilmiştir. Resmî incillerin ilki kabul edilen Markos İncili, Yahya'nın, dönemin idarecileri tarafından yakalanıp hapse atılmasından sonra, İsa'nın, Galile bölgesine giderek, “Tövbe edin! Göklerin Egemenliği yaklaşmıştır.” sözüyle yukarıdaki mesajını sürdüreceğini ifade etmiştir.

Görüldüğü üzere Hz. İsa, insanları günahlarından tövbe ederek Tanrı'nın emir ve nehiyelerine uymak suretiyle onun egemenliğine hazır hale gelmeye davet eden bir İsrailoğulları peygamberidir. Hatta Matta İncili'nde bizzat kendisi sadece Yahudilere gönderilmiş bir elçi olduğunu ifade ederek havarilerinden, Yahudiler dışındaki diğer milletlere öğretide bulunmamalarını istediğinin altını çizmektedir. Hz. İsa, kendi döneminde mevcut olan Tevrat'ın doğruluğunu tasdik etmek, daha önce Yahudilere haram kılınan şeylerin bazılarını onlara helal kılmak için Tanrı'dan insanlara bir mesaj getirdiğini

söyleyerek insanları Tanrı'ya olan sorumluluklarının bilincine varıp kendisine iman etmeğe çağırmıştır.

Allah korkusu ve sevgisi ile tüm peygamberler gibi, bütün insanlara örnek olan Hz. İsa hayatı boyunca inkâr edenler ve müşriklerle fikrî mücadele içinde olmuştur. Din ahlâkından uzaklaşmış olan İsrailoğulları'na Allah'ın varlığını ve birliğini anlatmış; Allah'ın insanlara emrettiği ahlâkî mesajı onlara bildirmiştir. Kavmini Allah'a iman etmeye, gönülden teslim olup Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için yaşamaya, günahlardan ve kötülüklerden sakınmaya, salih amellerde bulunmaya davet etmiştir. Onlara dünya hayatının geçiciliğini ve ölümün yakınlığını hatırlatmış, insanları yalnızca Allah'a ibadet etmeye ve sadece Allah'tan korkup sakınmaya çağırmıştır.

Hız. İsa'nın yaşadığı dönemde, Akdeniz ve çevresi tümüyle Roma İmparatorluğu'nun egemenliği altındaydı. Roma'nın dini, Akdeniz çevresinde yaşayan dönemin diğer toplumları gibi çok tanrılı batıl bir dindi. Yunan mitolojisinin hayalî tanrıları, farklı isimler altında Roma mitolojisinde de kullanılmaktaydı. Filistin topraklarında yaşayan Yahudiler ise Roma İmparatorluğu'nun yönetimi altında azınlık konumundaydılar. Ancak Roma yönetimi, Yahudilerin inanışlarına ve iç işlerine fazla karışmıyordu. Bu arada Yahudiler MÖ 2. yüzyıldan itibaren kendi aralarında bir parçalanma sürecine girmişlerdi. Eski Ahit ve Yahudi geleneklerinin çeşitli gruplar tarafından farklı yorumlanmasıyla, bazı mezhepler ortaya çıkmış ve bu mezhepler arasında ciddi tartışmalar yaşanmaya başlamıştı. Bu tartışmalar, toplumda endişe ve huzursuzluğa neden oluyor ve karmaşa bir türlü ortadan kaldırılamıyordu. Yahudilik, Allah'ın Hz. Musa'ya vahyettiği hak din olma halinden uzaklaşmış, pek çok batıl inanış ve kuralın eklenmesi ile dejenere edilmişti.

Böyle bir ortamda Hz. İsa, Yahudilere, hakkında ihtilâfa düştükleri konuları açıklamak, insanların özünden uzaklaştıkları hak dini onlara yeniden öğretmek, bazı Yahudilerin din ahlâkına karıştırdıkları çarpık düşünceleri ve hurafeleri ortadan kaldırmak için gönderilmiştir.

Hız. İsa'nın insanlara tebliğ ettiği mesaj, din ahlâkına uygun olmayan düzenden menfaat sağlayan çevrelerde büyük rahatsızlık uyandırmıştır. Sahte din adamları ve Allah'a şirk koşan müşrikler bu çevrelerin başında gelmekteydi. Bunlardan bazıları oluşturdukları sahte din anlayışı ile toplum içinde statü kazanmış ve maddî imkânlarını artırmışlardı. Dinin gerektirdiği güzel ahlâkî değil, kendilerine menfaat sağlayan adaletsizliği, zulmü, yalanı, müşrikliği savunuyorlardı. Bazı şeklî ibadetleri kendilerince yalnızca gösteriş için yerine getiriyor, bunlarda da Hz. Musa'nın getirdiği hak dini korumuyor, pek çok batıl hüküm ve

hurafeyi dinlerine dahil ediyorlardı. Kur'an'da belirtildiği gibi, Kitab'ı kendi elleriyle yazıp, sonra az bir değer karşılığında satmak için onun Allah katından olduğunu söyleyen bazı Yahudi din adamları Tevrat hükümlerini değiştirmişlerdi.

Hız. İsa ise, bu insanlara yalnızca Allah'a ibadet etmeyi, Allah'tan korkup sakınmayı, Allah'ı sevmeyi ve Allah için yaşamayı öğütlemiştir. Allah rızası için güzel ahlâklı bir hayat yaşayıp batıl dinlerinden yüz çevirmelerini, insanlara adaletsizlik yapmaktan sakınmalarını bildirmiştir. Kendilerini ve halkı kandırmaktan vazgeçip samimi olarak iman etmelerini tebliğ etmiştir. Gösterdiği mucizeler, onun, Allah'ın âlemler üzerine seçip beğendiği, ilim ve kuvvet olarak desteklediği çok kıymetli bir peygamber olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Onun iman derinliği, yüksek ahlâkı, üstün kavrayışı ve hikmetli açıklamaları insanlarda büyük bir hayranlık uyandırmıştır. Ancak, mevcut batıl düzenlerini korumakta inat eden söz konusu kimseler, Hız. İsa'ya itaat etmemişlerdir.

Kavmi arasında bulunduğu dönem boyunca Hız. İsa'ya tabi olanların sayısının çok az olduğu bilinmektedir. Kur'an'da, İsa'nın kavminin inkârda direnmesi üzerine, kendisinin, yardımcılarının (ensâr) kimler olduğunu sorduğu bildirilmektedir. Bu soru karşısında, samimi olarak ona inanıp tabi olduklarını söyleyenlerin, yani Havarilerin sayısı ise oldukça azdır.

Samimi müminlerin önemli özelliklerinden biri gayba iman etmeleri ve elçilere her koşulda hiçbir mazeret öne sürmeden gönülden itaat etmeleridir. İhlâsla Allah'a iman eden kimseler, Allah'ın elçilerinin söylediği her sözün hak olduğunu bilir, onlara gönülden güvenir, teslim olur, sever ve içten saygı duyarlar. İman edenlerin peygamberlere olan sevgisi, Kur'an'da da haber verildiği gibi her türlü sevginin, bağlılığın üstündedir. Romalı putperestlerin, sözde dindar olduklarını öne süren bazı müşrik Yahudilerin, menfaatlerinin zarar görmesinden endişe eden toplumun önde gelenlerinin baskılarının yanı sıra, Hız. İsa'ya tabi olanların sayısının çok az olması da onun içinde bulunduğu ortamın zorluğunu göstermesi açısından dikkat çekicidir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki onun mücadelesinin böylesine zorlu bir ortam içinde geçmesinin birçok hikmeti vardır. Hız. İsa ve ona gönülden tabi olan ihlâslı müminler, Allah'ın izniyle, bu ortama sabrettikleri ve mücadele ettikleri her ânın karşılığını güzel şekilde alacaklardır. Böyle ortamlar iman edenlerin mücadele azmini ve birbirlerine olan bağlılıklarını artıran, imanlarını güçlendiren, Allah'a olan sevgilerini ve bağlılıklarını sağlamlaştıran çok değerli ortamlardır. Müminler yaşadıkları her şeyin Allah'ın dilemesiyle gerçekleştiğine iman eder ve Allah'tan gelen her şeye gönülden razı olurlar. Allah'ın iman edenlerin gerçek dostu ve vekili olduğunun bilincinde olan müminler, Allah'ın dininin muhakkak üstün geleceğini bilirler. Allah, müminlerin aleyhine inkâr edenlere hiçbir

zaman yol vermeyeceğini, peygamberlerin ve onlara uyanların mutlaka galip geleceklerini vadetmiştir. İman edenlerin aleyhinde tuzaklar kuranların ise, kurdukları tüm tuzakların başarısız olacağı, bunun Allah'ın bir sünneti olduğu Kur'an'da bildirilmiştir.

Hız. İsa, diğer peygamberler gibi, kurulan tuzaklar karşısında gösterdiği üstün kararlılığı ve sabrı ile tüm müminlere örnek olmuş, onları cesaretlendirip şevklendirmiştir. İncil'deki pek çok açıklamada, Hız. İsa'nın kendisine tabi olanlara, "onları çeşitli zorlukların beklediğini, ancak Allah'ın kendilerinin yardımcısı ve velisi olduğunu" anlattığı yer almaktadır. Allah'a tevekkülü ve teslimiyeti ile üstün bir ahlâk gösteren İsa, çevresindekilere de her zaman tevekküllü olmalarını, her işi yapanın Allah olduğunu unutmamalarını tebliğ etmiştir. İncil'de Hız. İsa'nın havarileri, karşılaşacakları zorluklar konusunda uyardığı ve bu durumda göstermeleri gereken tevekkülü anlattığı yazılıdır.

Gerçekten de Hız. İsa döneminde ilk Hıristiyanlar üzerindeki baskılar, Hıristiyanlığın ilk üç yüzyılı boyunca da devam etmiştir. İsa'ya inananların çoğunluğu kendilerini gizlemek durumunda kalmış, inançlarını açıklayanların büyük bir kısmı ise ağır cezalara çarptırılmış, işkenceye maruz kalmış ve kimi zaman da katledilmişlerdir. Ancak inkâr edenlerin kurdukları tuzakların en büyüğü elbette İsa'yı öldürmeye kalkışmalarıdır. Dönemin bazı önde gelen Yahudileri, Romalı putperestler ile iş birliği yapmış ve bazı münafıkların da onlara destek vermesiyle, İsa'yı öldürmek için plan kurmuşlardır. Planlarını gerçekleştirebilmek için en ince detayına kadar her aşamayı hesaplamış ve kendilerince tam olarak işleyecek bir düzen kurmuşlardır. Ancak kurdukları bu düzen hiç ummadıkları bir şekilde bozulmuş, onlar İsa'yı öldürdüklerini zannederken, Rabbimiz onu Kendi Katına yükselterek, bu mübarek peygamberini inkârcıların tuzaklarından ve hilelerinden korumuştur. Tarihî bir mucizenin tecelli ettiği bu harikayla, inkârcıların tuzakları yerle bir olmuştur.

Hız. İsa'nın mesajı, özellikle ahlâkî boyut dikkate alındığında hem İnciller hem de Kur'an açısından birbiriyle örtüşmektedir. İnanç ilkeleri çerçevesinde ise Hıristiyanların haktan sapmaları Kur'an tarafından eleştirilmekte, onlar tevhide davet edilmekte, İsa'nın gerçek mesajı ortaya konularak Hıristiyanların kendilerini buna göre tashih etmeleri öngörülmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

DAVUD, Abdülehâd, *İncil ve Salıb*, neşre haz. Kudret Büyükcoşkun, İnkılâb Yayınları, İstanbul 1999/1420.

AYDEMİR, Abdullah, *İslami Kaynaklara Göre Peygamberler*, T.D.V. Yayınları, Ankara 1992.

_____, Abdullah, “*Kur’an’a Göre Hz. İsa*”, Diyanet Dergisi, c. 26, sy. 3, Ankara 1990.

AYDIN, Mehmet, *Din Fenomeni*, Din Bilimleri Yayınları, Konya 2000.

_____, Mehmet, “*Hıristiyanlık (Hıristiyan İnançları)*”, T.D.V. İslâm Ansiklopedisi, c. XVII, İstanbul 1998.

AYDIN, Mehmet – **CİLACI**, Osman, *Dinler Tarihi*, Arı Basımevi, Konya 1980.

AYDIN, Mahmut, “*Hıristiyanlık*”, Yaşayan Dünya Dinleri (ed. Şinasi Gündüz), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2. bs., İstanbul 2007.

_____, Mahmut, “*Yahudi Bir Peygamberden Gentile Tanrıya: İsa’nın Tanrılaştırılma Süreci*”, İslâmiyât Dergisi, c. 3, sy. 4, Ankara 2000.

ATAURRAHİM, Muhammed, *Bir İslâm Peygamberi Hz. İsa*, (çev. Kürşat Demirci), İnsan Yayınları, İstanbul 1985.

AKDEMİR, Salih, *Hıristiyan Kaynaklara ve Kur’an-ı Kerim’e Göre Hz. İsa*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1992.

ATAY, Emine, *Hıristiyanlıkta Asli Günah İnancı*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa 2005.

BAYRAKTAR, Mehmet, *Bir Hıristiyan Doğması Teslis*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2007.

BARNABAS İNCİLİ, çev. Hasan İlhan, Tutku Yayınevi, Ankara 2011

BAYBAL, Sami, *İbrahimi Dinlerde Mesih'in Dönüşü*, Yediveren Kitap, Konya 2002.

BİLMEN, Ömer Nasuhi, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâl-i Âlisi ve Tefsiri*, c. I, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1985.

CİLACI, Osman, *Günümüz Dünya Dinleri*, Diyanet Halk Kitapları, Ankara 1998.

_____, Osman, *Dinler ve İnançlar Terminolojisi*, Damla Yayınları, İstanbul 2001.

DOĞRUL, Ömer Rıza, *Yer Yüzündeki Dinler Tarihi*, 3. bs., Ceylan Yayınları, İstanbul 1963.

DEMİRCİ, Kürşat, "*Hıristiyanlık (Tarih)*", T.D.V. İslâm Ansiklopedisi, c. XVII, İstanbul 1998.

EKİCİ, Mustafa, *Hıristiyanlıkta ve İslâm'da Sevgi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2006.

EBU ZEHRRA, Muhammed, *Hıristiyanlık Üzerine Konferanslar*, (trc. Akif Nuri), Fikir Yayınları, İstanbul 1978.

ELİADE, Mircea, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, (çev. Ali Erbaş), İnsan Yayınları, İstanbul 1997.

ESED, Muhammed, *Kur'an Mesajı:Meal-Tefsir*, (çev. Cahit Koytak-Ahmet Ertürk), İşaret Yayınları, İstanbul 1996.

FATİŞ, Emrullah, *Kur'an'da Hz. İsa*, Net Form Matbaacılık, Kayseri 2000.

GÜÇ, Ahmet, "*Kur'an-ı Kerim'e Göre Hz. Meryem ve İsa*", Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sy. 3, c. 3, yıl 3, Bursa 1991.

GÜNDÜZ, Şinasi, *Pavlus Hıristiyanlığın Mimarı*, Ankara Okulu Yayınları, 2. bs., Ankara 2004.

_____, Şinasi, *Hıristiyanlık*, İSAM Yayınları, İstanbul 2006.

- GÜRKAN**, Salime Leyla, “*Teslis (İslâm Anlayışında)*”, T.D.V. İslâm Ansiklopedisi, c. XL, İstanbul 2011 .
- GÜZEL**, Mahmut, *Kur’an ve İncillere Göre Hz. İsa’nın Ref’i*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2000.
- HANÇERLİOĞLU**, Orhan, *Dünya İnançları Sözlüğü*, Remzi Yayınevi, İstanbul 1993.
- HARMAN**, Ömer Faruk, “*İsa*”, DİA, c. XXII, İstanbul 1998.
- HAYEK**, Michel, *İslamda İsa*, Chiviyazıları Yayınevi, (çev. Atakan Ural), İstanbul 2012.
- HEYET**, “*Hıristiyanlık*”, Dinler Tarihi Ansiklopedisi, Media Ofset, c. II, İstanbul 1999.
- JACOB**, Xavier, *İsa Kimdir*, Ülker Matbaası, Ankara 1987.
- KATAR**, Mehmet, *Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslâm’da Tövbe*, Töre Basım Yayın ve Dağıtım Ltd. Şirketi, Ankara 1997.
- KHALİDİ**, Tarif, *Müslüman Hz. İsa*, (çev. Sevda Ayar), Kitap Yayınevi, İstanbul 2003.
- KUTUB**, Seyyid, *Fî Zılâli’l-Kur’an*, (çev. Salih Uçan-Vahdettin İnce-Mehmet Yılmaz), Dünya Yayınları, c. II, İstanbul 1991.
- KUTSAL KİTAP**, Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul, 1991.
- KUZGUN**, Şaban, *Dört İncil: Farklılıkları ve Çelişkileri*, 2. bs., Ertem Matbaa Ltd. Şti., Ankara 1996
- MEVDÛDÎ**, Ebu’l-Alâ, *Tefhîmu’l-Kur’an*, (çev. Muhammet Han Kayani ve dğr.), c. I, İnsan Yayınları, İstanbul 2003.
- MİCHEL**, Thomas, *Hıristiyan Tanrı Bilimine Giriş: Dinler Tarihine Bir Katkı*, Ohan Basımevi, İstanbul 1992.
- ÖZEK**, Ali ve dğr., *Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Açıklamalı Meali*, Medine-i Münevvere 1992.
- PAMİR**, Dominik, *Katolik Kilisesi Din ve Ahlâk İlkeleri*, Yaylacık Matbaacılık, İstanbul 2000.

PARLAK, Şükran, *İnciller’de ve Kur’an-ı Kerim’de Hz. İsa İle İlgili Olağanüstü Haller*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2008.

er-RAZİ, Fahrüddin, *Tefsîr-i Kebîr*, (çev. Suat Yıldırım ve dğr.), Akçağ Yayınları, c. VI, Ankara 1989.

RENAN, Ernest, *İsa’nın Hayatı*, (çev. Ziya İhsan), 2. bs., Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1964.

SARIKÇIOĞLU, Ekrem, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, Fakülte Kitabevi, Isparta 2002.

_____, *Diğer İnciller*, Fakülte Kitabevi, Isparta 2005.

SCHİMMEL, Annemarie, *Dinler Tarihine Giriş*, Kırkambar Yayınları, İstanbul 1990.

SİNANOĞLU, Mustafa, “*Hıristiyanlık (İslâm Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık)*”, T.D.V. İslâm Ansiklopedisi, c. XVII, İstanbul 1998,

SÖNMEZ, Zekiye, “*İnciller ve Kur’an Işığında Hz. İsa*”, Dinler Tarihi Araştırmaları-III, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2004.

ŞAĞBANŞUA, Sevinç, *İlahi Dinlerin Hedeflediği İdeal İnsan*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ 2006.

ŞELEBÎ, Ahmed, *Mukarenetü’l-Edyan II:el Mesîhiyye*, c. IV, Kahire 1993.

TABBARA, Afif Abdülfettâh, *Kur’an’da Peygamberler ve Peygamberimiz*, (çev. Ali Rıza Temel-Yahya Alkın), Gonca Yayınevi, İstanbul 1985.

et-TABERÎ, İbn-i Cerîr, Taberî Tefsiri, (çev. Hasan Karakaya-Kerim Aytakin), Hisar Yayınevi, c. II, İstanbul 1996.

TAPLAMACIOĞLU, Mehmet, *Karşılaştırmalı Dinler Tarihi*, Güneş Matbaacılık, Ankara 1966.

TÜMER, Günay - **KÜÇÜK**, Abdurrahman, *Dinler Tarihi*, Ocak Yayınları, Ankara 1988.

TÜMER, Günay, *Hıristiyanlıkta ve İslâm’da Hz. Meryem*, T.D.V. Yayınları, Ankara 1997.

YILDIRIM, Suat, *Mevcut Kaynaklara Göre Hıristiyanlık*, Işık Yayınları, İzmir 1996.

YAZIR, Elmalılı Muhammet Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, c. II, Berikan Elektronik Basım Yayın, İstanbul 2001.

WAARDENBURG, Jacques, "Mesih", *DİA*, c. XXIX, Ankara 2004.

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı	NIAZ ÇAVGALOV		
Doğum Yeri ve Yılı	Gürcistan Dmanisi		1985
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi			
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lise	1991	2002	Yırgançay Köy 1 numaralı Düz Lise
Lisans	2004	2009	Bakü İslam Üniversitesi
Yüksek Lisans	2010	2012	Uludağ Üniversitesi

Doktora

Çalıştığı Kurum (lar)	Başlama - Ayrılma Yılı		Çalışılan Kurumun Adı
Öğretmen 1.	2009	2010	Gürcistan Gençlerine Yardım ve Maariflendirme Derneği
2.			
3.			

Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar
Katıldığı Proje ve Toplantılar
Yayımlar:

Diğer:

İletişim (e-posta): niyaz-az@hotmail.com

10/08/2012

Niaz Çavgalov